

R H E T O R I C Æ
L I B R I D U O.

Quorum

*Prior de Tropis & Figuris,
Posterior de Voce & Gestu præcipit:*

In usum Scholarum postremò
recogniti.

Autore

C A R O L O B U T L E R O,
Magd. Artium Magistro.

L O N D I N I,

Ex Officina Guilielmi Bentley, pro Johanne
Williams, apud signum Coronæ in Cœmeterio
S. Pauli. Anno Dom. 1649.

Autoris ad Lectorem Praemonitio.

A. D.
1621.

V Agatur sub nomine meo
Rhetorica, unica vicis
pretextu sapius furtim excu-
sa : quam quòd, pro genuino
autographi contextu, alium
multis in locis [aut deficien-
tem aut depravatam] discen-
tibus obtrudat ; (præterquam
quòd mendis typographicis tur-
piter passim scateat) ut non
meam, abrenuncio.

C. B. M.

Viro virtutis & honoris nomine nobilissimo,

T H O M A E E G E R T O N O

Equiti, Dom. Castodi magni Sigilli Angliæ,

Carolus Butler Magdalenensis, S. D.

EA est bonarum Artium venustas & pulchritudo (illustrissime heros) ut liberalibus ingeniis nihil suavius, nihil amabilius videri possit: *quæ, si oculis cernerentur, mirabiles sui amores excitarent.* Ideoq; ut antiquitus viri docti suos semper habuerunt Mecænates & patronos; ita nunc etiam non desunt, qui, tanquam Dii Tutelares, eos non solum ab inveterato tenebrionum livore vindicare; sed etiam dignis honorare præmiis inprimis studeant. Inter quos, quamvis non pauci reperiantur, qui de literis & literatis bene sunt meriti; tibi tamen præ cæteris primas & palmam unâ omnes voce faciliè concedunt: qui à teneris etiam unguiculis, præsertim ex quo ad hoc tam excelsum honoris culmen tua te merita evexerunt, omnes curas & cogitationes tuas ad rei literariæ pariter & religionis propagationem eò utque intenderis, ut non tam amplissimo illo honoris loco honorari, quam ipsum honorasse, meritò dicaris. Sed non est animus spatiosum laudum tuarum campum ingredi: tum quod eas, licet modestissimas, modestia tua non ferat; tum quod omnibus jam sint satis notæ; utpote qui non mediocres prudentiæ & benignitatis tuæ fructus jugiter percipiant. Pro tanta tua in omnes, præcipuè Academicos, bonitate, --- *gratias persolvere dignas. Non opis est nostræ: --- nostram*

EPISTOLA

stram verò gratitudinem, quam imo fixam pe-
 ctore habemus, omni tibi officii genere proba-
 re cupimus. Communis nostra parens *Acade-*
mia, cùm nihil haberet quo tibi magis gratifi-
 cari posset; quem illius fidei credidisti optimæ
 spei filium, eundem tibi, literarum & virtutum
 ornamentis haud vulgariter excultum, reddi-
 dit. Adeò ut non tam nomine & corporis effi-
 gie, quàm eximijs animi dotibus, patrem ita
 expresserit, ut in eo repubescere videreris. At
 hunc, proh dolor! dum sub invicto nostro Sci-
 pione (qui priùs eum alibi in equestrem ordi-
 nem meritissimè cooptaverat) in fatali illo bel-
 lo Hibernico arma ferret; non sine gravi, & a-
 mantissimi patris, & inclyti illius herois cui
 charissimus fuit, & communi omnium, quot-
 quot eum noverunt, mœrore, præmaturâ mor-
 te abreptum audio. Quamvis quod ad eum at-
 tinet, terram cœlo, homines angelis, ærumnas
 fœlicitate, deniq; ætatem brevissimam æterni-
 tate, commutavit: quod autem ad nos, superest
 adhuc alter, & diu superfit precor, eadē stirpe
 prognatus, eodem ingenio & indole præditus,
 iisdem doctrinæ & morum præceptis imbutus,
 qui illi succedat. Faxit bonorum omnium au-
 tor & perfector, ut præclara virtutum semina,
 quæ in tenero illius pectore pulchrè jã cerni-
 mus efflorescere, ad fraternam indies, adeoque
 paternam, excrescant maturitatem. Jam verò
 ut, generosis hisce animis piè ac doctè infor-
 mandis,

DEDICATORIA.

mandis, propensam in te voluntatem suā Mater nostra lubens indicavit, eandem tibi deinceps quācunq; ratione præstitura; itā & ejus filii, quibus possunt indicari, animos suos honoris tui studiosissimos testificari summè cupiunt. Proveciores quidem, qui suam gravioribus studiis operam impenderunt, opera tibi graviora, in perpetuam & tui & sui nominis memoriam, indies exhibent. Ego verò, inter pueros puerilibus jã diu exercitatus, puerilia promosse, sed tamen itā puerilia, ut adultos etiam perlegisse haud poenituerit. Siquidem continet hic libellus Rhetoricæ artem, plenè, succinctè, & perspicuè explicatā. Quicquid vel veteres, vel recentiores hac de re uspiam scripserunt, id totum legitimâ methodo conformatum, ac insignibus Poetarum & Oratorum exemplis illustratum, hîc proponitur. Istud quaecunq; observantiæ meæ *μνημόσυνον* amplitudinis tuæ patrocínio (honoratissime Mæcenas) consecro: ut cujus piâ & sincerâ munificentia, viri veræ sapientiæ præceptis passim sunt informati, ejusdem auspiciis, pueri etiam politioris disciplinæ rudimentis erudiantur. Deus te, pro immensa sua bonitate, Ecclesiæ, Reipub. Academiæ, & ingenuis ejus alumniis, quàm diutissimè servet incolumem: & pro bona semente, quam hîc apud nos facis, messem in coelis apud Christum æternam largiatur.

Basingstochiæ, 5. Idus Martii. 1600.

PRÆFATIO.

INter celebres Artium Scriptores, quorum demereatur locum Petrus Ramus, eorum sit iudicium, qui, cum eruditione, tum equitate præstantes, optime iudicare & possunt, & volunt: meâ sanè sententiâ, si vel in præceptis veritatem vel in methodo brevitatem, vel in exemplis perspicuitatem, vel in omnibus usum & utilitatem respicias.

— tantum alios inter caput extulit omnes;
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Hujus ego nomine, hoc tibi (ingenue lector) opusculum offero: quod siquid fructus ac emolumenti afferat, id omne illi acceptum referes. Quippe qui ipsius materiam, latas perlustrans probatissimorum autorum sylvas, studiosè exquisivit; exquisitam inspirâ succidit manus succisam ad amussim delavit, lavigavit, conformavit. Quam sic præparatam, ipse, fructibus occupatus grandioribus, Audomaro Talæo artificî certè non imperito in perfectum opus compingendam commendavit: qui quidem commissio sibi munere, non inuita (quod aiunt) Minervâ, perfunctus est. Quando tamen, quod in re tam difficili facile est, nonnulla peccentur; quedam sint inmissa prope inutilia, quedam etiam omissa planè necessaria; opera præteritum me facturum sensi, si supplerem quæ desunt, amputarem quæ supersunt, & paucula etiam indigesta suis restituerem loca: ut pulchrum hoc præstantis nostri architecti ædificium, omnibus suis numeris absolutum & completum, commode tuis usibus inserviret. Istud quidem, studiosè consulens juventuti, manibus pedibusque obnixè copatus sum: quod si voti compos effectum dederim, habeo quod expetiri præmium; sin optatum hunc finem sedula mea industria minus videatur assequuta, veniam voluntas promeretur. Sed nigrum, precor, parumper abstine calculum: aspice, inspicere, perspicere primum: censuram deinde sperabo æquorem. Et quam tandem? inguis: utcumque tua in hoc opere opella videri præcipio careat; non tamen ejusmodi est, ut laudem

P R Æ F A T I O.

laudem aliquam mereatur. Nam difficilia quæ pulchra:
atque facile est inventis addere. *Esto*: neque enim
gravabor ista mihi (ut cui non meum encomium, sed tuum
commodum hanc suaserit provinciam)

Et dici potuisse, & non potuisse refelli.

Quamvis de nimia facilitate, ubi ipse in re simili peri-
culum feceris, minus forsan constanter asseverabis.

Brevitati ubique Poeta sequutus consilium [Quicquid
præcipies esto brevis.] *Summo opere studui*; neque maio-
ri mihi fuit curæ, Rhetoricam nostram Rameam præ cæ-
teris auctiorem, quam præceptionum & exemplorum com-
pendio tibi quam brevissimam exhibere;

—ut citò dicta

Percipiant animi dociles, teneantq; fideles.

Obscuritatem verò, individuam ferè brevitatis comitem,
(juxta illud

---- Brevis esse laboro, Obscurus fio. ----)

hic prorsus se jungere eam dedi operam; ut, notarum ad-
miniculo, aperta satis & expedita omnia ausum polliceri.
Quamvis brevitati, vel obscuræ, prolixitatem posthabeat
Rhetor, Invent. l. i. ¶ 37. ubi inquit, Sæpe res pa-
rum est intellecta, longitudine magis, quam obcu-
ritate narrationis.

Quæ teneris tyronum memoriis non ita necessario erunt
committenda, minusculis characteribus, distinctionis
gratiâ, excudenda curavi; nè vel minimum in hoc sta-
dio currentibus, offendiculum obstet, quod eos in via re-
tardare queat.

Troporum explicationes tropis ipsis in contextu subne-
denda non censui: partim ut pueris in discendo labor
minueretur, partim nè, si eas undè memoriæ mandarent,
apertè, verè, & expeditè, de iis rebus oscitantes responde-
rent, quas tamen minimè intelligerent. Rectius itaque
post singula capita seorsim collocantur: unde discentibus
petere licebit, quoties de iis hæsitaverint.

Capiti de Metro, nequid alibi querere opus sit quod
ad eum locum ritè spectat, compendiarium, de Meta-
plasio, & syllabarum Quantitate, aliisque ad Metrum
Pertinentibus, doctrinam inserui: idque eò libentius,
quod

P R Æ F A T I O.

quod Grammaticorum super hac re præcepta sint ferè confusa, proluxa, imperfecta.

Cetera, in quibus dicendi discipulis non inutilem navavi operam, non est quod præmoneam: tute inter legendum per te deprehendas.

Vive, vale. Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non; his utere mecum.

Tui studiosus

C. B. M.

ἜΙς τὴν τῷ Βυτλήρῳ ῥητορικῇν.

Ῥητορικῇ περὶ τοῦ φύτου δεύτερῳ ἀρπιασῶν.
Δεύτερῳ ὁ Βυτλήρ ἐν τριβῇ Ῥητορικῇ.
Δεύτερῳ, ἀλλὰ ἔως πάλιν ἄλλων πρῶτα δέχεται:
Δεύτερῳ, ἀλλὰ ἔως τὸ τέλος ἐδὲν ἔχον.

R. C.

R H E

(1)
R H E T O R I C A E

Liber Primus,
D E E L O C U T I O N E .
C A P . I .

Hetorica (1) est Ars ornatè dicendi. Partes Rhetoricæ duæ sunt: Elocutio & Pronunciatio.

Elocutio est (2) interna exornatio orationis: eaque per se (3) plurimùm potest.

Elocutio est (4) Tropus aut Figura.

Tropus est elocutio, quâ (5) vox à nativa significatione in aliam immutatur.

Communes ejus (6) affectiones sunt quatuor. Nam si tropus durior sit & inæqualior, (7) Catachresis dicitur; si clarior & audacior, (8) Hyperbole; si in una voce multiplex, (9) Metalepsis; si in pluribus continuatus, (10) Allegoria.

Hyperbole est (11) Auxesis, aut Miosis.

(12) In Allegoria tenendum est illud, ut quo ex genere rerum cœperis, eodem desinas, secus inconsequentia foedissima fuerit.

Ad Cap. I.

(1) **R**hetorica hic, non ut * alicubi, pro universa illa de quavis quæstione orandi facultate, sed pro sola orationis exornatione sumitur; quam, tertio de Oratore libro, Antonius Crasso explicandam reliquit.

* *V. ad cap. I. lib. I. Oratio.*

A

(2) In-

(2) *Interna* : quæ verbis ipsis ac sententiis inhæret; sicut pronuntiatio est orationis exornatio externa, quæ illi jam concinnata extrinsecus advenit. (3) *Plurimum potest* : Ut in Curione, qui, tametii cæteris eloquentiæ laudibus maximè nudus esset, tamen Elocutionis splendore, & copiâ, & bonitate quâdam expeditâ, & profuente celeritate, orator proximus optimis numeratus est, Brut. ¶. 68.

(4) *Tropus aut figur.* Quod Tropus & Figura sint Elocutio, hoc est orationis exornatio, sic Quintilianus, lib. I. cap. 8. Enimvero jam majore curâ doceat Tropos omnes, quibus præcipuè non Poema modò sed etiam Oratio ornatur; & Schemata utraque, i. figuras, quæque *λίγναι*, quæque *δυναμικαὶ* vocantur, quorum ego, sicut Troporum, tractatum in eum locum differo, quo mihi de ornatu orationis dicendum erit.

(5) *Vox.* tam complexa, quàm incomplexa. Singulæ & solæ dictiones crebrius quidem tropos admittunt; nonnunquam verò & conjunctæ : ut in Metonymia, *suburbanum tuum gymnasium*, *florentis ætatis* : in Ironia, *nec dico, non utor* : in Metaphora, *sementem feceris*, *gratias agere* : in Synecdoche, *glacialem Oceanum*, *totum tribunal*. Hujusmodi voces complexæ in paræmiis frequentiores sunt, ut *latenem lavare*. i. frustra laborare, quemadmodum facit qui laterem lavat. *Contra stimulum calcas*. i. repugnando tibi ipsi, non adversario, noces, ut facit qui contra stimulum calcat. *Lupum auribus teneo*. i. dubius sum utrùm inceptum peragam, an eo desistam, veluti qui lupum auribus tenet. *Lupi illum videre priores*. i. obmutuit, sicut quem lupi prius intuentur. *Delphicus gladius*. i. res diversis usibus idonea, qualis fuit gladius Delphicus, qui ad eum modum erat sabrefactus, ut eodem simul & sacras mactarent victimas, & nocentes afficerent supplicio. *Ex tripode dictum*. i. verum : quale putabatur, quicquid ex Tripode dictum fuit, &c. Quæ singula exempla singulos tropos habent : non autem in singulis, ut vides, vocibus, sed conjunctis. Itaque sic desinit Quintilianus.

lib. 8. cap. 6. *Tropus est verbi, vel sermonis à propria significatione in aliam cum virtute mutatio. Quamquam Talus alibi, dum quod verum est ac tñ tò ποῦ αἰολῆς enunciat, secus sentire videatur.*

(6) *Affectiones.*

Generalis tropi affectio est	{	unius	{	inæqualis, Catachresis.
				audacioris, Hyperbole.
	{	plurium	{	in uno verbo, Metalepsis.
				in verbis pluribus, Allegoria

(7) *Catachr.* Catachresis est durior & injucundior verbi immutatio, cum scilicet nomen aliquod pro alio ponitur, in cuius locum non deductum esse sed irruisse, non precario sed vi venisse, videatur.

(8) *Hyperb.* Hyperbole est ementiens superjectio, si-ve audacior tropi superlatio: quæ quamvis sit ultra fidem, non tamen esse debet ultra modum: monere satis est mentiri Hyperbolem, nec ita ut mendacio fallere velit. Sed tum est Hyperbole virtus, cum res ipsa de qua loquendum est naturalem modum ex-cessit. Conceditur enim amplius dicere, quia dici quantum est non potest. Hæc Quintilianus, l. 8. c. 6.

(9) *Metalep.* Metalepsis est tropi in uno verbo multiplicatio: quando nempe ex improprio significatur primò improprium, tum ex improprio illi fortè aliud improprium, atque ita deinceps, donec ad proprium veniatur, intercedente medio gradu transitum præbente, Quintilianus, l. 8. c. 6. Est hæc in Metalepsi natura, ut inter id quod transfertur sit medius quidam gradus, nihil ipse significans, sed præbens transitum.

(10) *Alleg.* Allegoria est tropi continuatio, ubi nimirum ejusdem generis tropi plures conjunguntur. Allegoriæ autem præ ipua laus est, quæ una aures nostras mirifice capit: Ut enim troporum singulorum ornatus magnus est; ita continuatorum & conjunctorum multò maximus.

(11) *Auxesis aut Mio.* Auxesis est, cum augendi aliquid & amplificandi gratiâ, verbum gravius proprii loco substituiamus: ut cum *liberalem, magnificum; severum, savum; improbum, sacrilegum* dicimus. Miolis seu Tapinosis est, cum minuendi & extenuandi causâ leviori utimur vocabulo, quàm res postulat: ut cum *adulatorem, blandum, & affabilem; prodigum aut audacem, liberalem aut fortem* nuncupamus.

Quæ defectum auget Hyperbole, Miolis est: ut cum *homunculum, Pygmeum; stupidum, stix item; qui non respondet, mutum* appellamus, Quintilianus l. 8. c. 6. Hyperbole vulgò in usu est, & inter eruditos, & apud rusticos: videlicet, quia naturâ est omnibus augendi res vel minuendi cupiditas insita, nec quisquam vero contentus est.

(12) *In Alleg.* Sic docet lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

C A P. II.

TRopi (1) genera sunt Metonymia & Ironia, Metaphora & Synecdoche.

Metonymia, sive Transnominatio, est tropus (2) Causæ ad Effectum; Subjecti ad Adjunctum, vel (3) contrâ.

Metonymia causæ est efficientis, aut materiæ.

Efficientis, ut cum inventor & autor pro ipfis effectis rebus usurpantur. Pro Marc. *Quos amisimus civcs, eos* (4) *Martis vis perculit, non ira victoriæ.* Georg. I.

Aut dulcis musti (5) *Vulcano decoquit humorem.*

Sic (6) *Oceanus & Tethys, Nereus, & Dôris, Neptunus & Amphitrite, Pontus etiam Metalepticôs,*

lepticôs, pro mari. (7) Liber & Ceres pro vino & pane in prosa Catachresin habent. Lucani libro 4 Catachresis est usitatior.

(8) *Urebant montana nives, camposque jacentes. Non duraturæ conspecto sole primæ.* Metalepsis est pro Amer. *Accusant ii qui in* (9) *Fortunas hujus invaserunt.* & Æn. 5.

Quin morere, ut merita es, (10) *ferrôque averte dolorem.* Allegoria, Eun. Ter. Sine (11) *Cerere* & (12) *Libero friget* (13) *Venus.* Est præterea hîc valde usitatum, imò (quia verbum deest) necessarium, scriptores pro scriptis operibus appellare. Mart. lib. 10.

Pellibus exiguis arctatur (14) *Livius ingens :*

Quem mea non totum bibliotheca capit.

Metonymia Materix est, cùm nomen materix pro effecto ponitur, Ver. 6. *cùm essent triclinia strata,* (15) *argentumque expositum in edibus.*

Metalepsis in Metam. I.

— & *structis cantat* (16) *avenis.*

Item. Æn. 8. *Dubitur uncta vadis* (17) *abies.*

(18) *Abies* tamen pro *tabellis* in prosa Catachresis est. Allegoria hîc quædam est. Horat. Epist. 2. lib. 1.

Non domus & *fundus,* non (19) *æris acervus* & *auri,*

Ægroto domini deduxit corpore febres. 2. Leg.

(20) *Æs* & *ferrum duelli insignia sunt,* non *fani.*

Ad Cap. 2.

(1) **G**enera. Vox *genus* sapissime ponitur pro specie intermedia (quæ scilicet alias etiam species subiectas habet, quarum respectu generis esse possit) non solum apud Ciceronem & Latinos omnes sed & apud Aristotelem ipsum, ut capite de Qualitate, ubi secundum, tertium, & quartum genus appellat qualitatis. (2) *Causa*. Cum Causa ponitur pro Effecto. De Causa & Effecto, cæterisque argumentis, per quæ Tropi sunt, vide Oratoriæ l. 2. c. 2. (3) *Contrà*. i. Effectum ad Causam, Adjunctum ad Subiectum. (4) *Martis* prælii: Mars enim armorum bellicorumque inventor primus putatur veteribus, Diodorus Siculus lib. 6. Sic Martialis in Amphitheatrum Cæsaris, Epigr. 24.

Nec te decipiat ratibus navalis Enyo,
i. navale prælium seu naumachia: nam Bellona Martis soror belli habetur & præliorum dea. (5) *Vulcani* ignis. Vulcanus ignis inventor hoc modo fuisse fertur à Diodoro: Cum videret lapso fulmine sylvam ardere, materiam uberiores adhibuit, ignisque usum præcipue in metallis fabricandis mortalibus ostendit: itaque hic pro igne ponitur, ut etiam infra, *Nec se Vulc.* &c. (6) *Oceanus*. Oceanus Cœli ac Vestæ filius, antiquissimus maris deus, conjugem habuit sororem Tethyn: Nereus filius Oceani & Tethyos uxorem sibi adjuunxit sororem Dorin: Neptuno Saturni & Opis filio, cui in orbis divisione regnum maris contigit, nupit Amphitrite Nerei & Doridis filia: Pontus Nerei filius fuit, frater Amphitrites, unde isti dii deaq; pro mari usurpantur.

Oceanus, *Æneid.* 1.

Imperium Oceano, famam qui terminet ægris.

Tethys, *Lucan.* lib. 6.

Aut vaga cum Tethys Rutupinæque littora fervent,
Unda Caledonios fallit turbata Britannos.

Nereus, *Metam.* 1.

Nunc mihi qua totum Nereus circumsonat Orbem,

Per-

Perdendum est mortale genus. —

Doris, Eclog. 10.

Doris amara suam non intermisceat undam.

Neptunus, Horat. Epist. II. lib. I.

Neptunum procul è terra spectare furentem.

Amphitrite, Metam. lib. I.

— Nec brachia longo

Margine terrarum porrexit Amphitrite.

Pontus autem non nisi per Metalepsin ponitur pro integro mari : primò enim transfertur ad illud mare significandum, quod à palude Maotide usque in Tenedum insulam maris Ægei protenditur, ut Lucanus. lib. 5.

Arctas rapido fervet quæ gurgite Pontus. Et Georg. I.

Pontus & ostiferi fauces tentantur Abydi.

Unde etiam regio adjacens nomen suum sortita est, ut loco infra citato, *Plurima sed pelago, &c.* Deinde per Synecdochen membri pro universo mari usurpatur : ut in Ibin,

Nec se Vulkanus, nec se tibi præbeat æv;

Nec tibi det tellus, nec tibi Pontus iter.

(7) *Liber Vulkanus* pro igne vulgò audivimus : & vario Marte pugnatum, eruditus est sermo : & *Venerem* quam coitum dixisse magis decet : at *Liberam* & *Cere-rem* pro vino & pane licentius quam ut fori severitas ferat, ait Quintilianus. lib. 8. cap. 6. (8) *Urebant*. U-rere hic Carachresticas dicuntur nives & pruinae, pro exsiccare & absumere, quæ actionis sunt effecta. Nives enim & pruinae naturalem rerum succum nimio suo frigore, ut sol & ignis nimio calore, exsiccant : atque ita res ipsas absumunt & corrumpunt. Sic apud Ovidium, Trist. 3. Eleg. 2.

Plurima sed pelago, terræque pericula passam,

Uñs ab assiduo frigore Pontus habet.

(9) *Fortunæ* opes, Metalepsis : Duplex enim hic est tropus : *Fortunæ* pro *Fortuna*, Synecdoche est numeri ; & *Fortuna* pro bonis & donis *Fortunæ*, Metonymia est causæ efficientis. (10) *Fortis*, morte,

Metalepsis: Nam ferrum pro gladio, aut ferreo aliquo telo, Metonymia est materiæ; & gladius pro morte, cuius est instrumentalis causa, Metonymia efficientis est. (11) *Cerere*. Sine pane & vino friget amor; Allegoria: continuatur enim Metonymia. Ceres prima dicitur usum frumenti homines docuisse, molere, & panem conficere, cum antea glandibus vescerentur, Diodorus, 6. Plin. 7. (12) *Libero*. Diodorus, l. 4. ait, Bacchum vini ex uva exprimendi rationem primum tradidisse: quod ipsum nos antiquioribus literis persuali tribuimus Noacho. (13) *Venus*. Veneri maturæ virginum ætatis, aliarumque rerum quæ circa nuptiarum sacra & fœdera celebrantur, curam dedisse Iovem scribit lib. 6. cap. 15. Diodorus: unde Poetæ illam cum amoris, tum pulchritudinis, gratiæ, & deliciarum deam faciunt: ideoque pro his etiam interdum ponitur, Catullus de Quintia & Lesbia, *Lesbia formosa est, quæ cum pulcherrima tota est,*

Omnibus una omnes surripuit veneres.

i. gratiam, venustatem, delicias (14) *Livius*. Historia de rebus Romanis 140 libris à Livio conscripta.

(15) *Argentum*. Supellex, cuius materia fuit argentum. (16.) *Avenis*. Fistulâ arundineâ, Metalepsis: Avenæ pro culmo avenaceo, Synec. integri, culmus avenaceus pro culmo in genere, Synec. speciei, culmus pro arundine, Synec. est contraria generis pro specie, (fistula enim, quâ hic cecinit Mercurius, ex arundine fiebat, in quam Nympha Syrix est mutata.) postremo arundo pro ipsa fistula, Metonymia est materiæ pro effecto. (17) *Abies*. Metalepsis: abies pro tabellis abiegnis; Metonymia est materiæ, & tabellæ pro navi, eadem est Metonymia. (18) *Abies*. Catachresis: Sic enim lib. 8. cap. 6. Quintilianus, *Prosa non puppim pro navi, nec abietem pro tabellis recipiet.* (19) *Æris & auri*. nummi ænei, & aurei, Allegoria. (20.) *Æs & ferrum*. arma ex ære, & ferro conflata, Allegoria: conjunguntur enim hic duæ Metonymiæ æs & ferrum, ut supra æri & auri.

C A P. III.

Metonymia Effecti est, cum ex effectis efficiens significatur. Trist. lib. 1. Eleg. 1.

(1) *Carminibus metus omnis abest : ego perditus ensem*

Hæsurum jugulo jam puto jamque meo.

Ib. *Quas meruit pœnas jam dedit illud* (2) *opus.*

Æneid. 6. Scipiadas (3) *cladem Lybiæ*——

Ter. Eun. *Ego pol te pro istis dictis & factis,*

(4) *scelus, ulciscar.*

Est & Metonymia ista in epithetis. Pro Marc.

Victoria naturâ (5) *insolens est & superba.* Ibid.

Victoriæ (6) *ferocitatem extimescere.* Ubi Metalepsis est, ut etiam *Æneid. 1.*

Sed pater omnipotens speluncis abdidit (7) *atris.*

Allegoria quædam hic est, *Æneid. 6.*

(8) *Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus.*

(9) *Sic Orator præcipitem iram, hilarem adolescentiam, segne otium dixit.* Imò verò hinc &

Poetarum & Oratorum plurima epitheta sunt.

Ad Cap. 2.

(1) **C**arminibus. Poetis carmina componentibus.

(2) *Opus.* Ovidius illius operis autor. (3) *Cladem.* cladis effectores, qui cladē Lybiæ intulerunt. (4)

Scelus. sceleste scelerum machinator, Auxesis : hinc enim gravius & asperius hominem perstringit quàm si

Sceleratum nuncupasset. Similis est Hyperbole in Metonymia adjuncti. Hanc etiam Metonymiam habet U-

lysses in illa pro spoliis Achillis oratione, *Metam. 13.*

Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,

Non foret ambiguus tanti certaminis hæres.

i. armorum propter quæ certamen erit, & Vates ad Aristæum, amissis apibus, Georg. 4. *Magna lues commissa.* i. magnum scelus luis causa. (5) *Insolens.* i. insolentes & superbos faciens: tales enim victores reddit. (6) *Ferocitatem.* Metalepsis: victoriæ ferocitatem, pro ferocem victoriam, modus est quartus; & ferocem victoriam, quæ faciat victorem ferocem, secundus modus est. (7) *Atris,* profundis, Metalepsis: atris pro tenebrosis Metaphora est usitata: tenebrosis pro profundis Metonymia est effecti: profunditas enim in speluncis tenebrarum est causa. (8) *Pallentes.* Pallentes dicuntur merbi, tristisque senectus, quod illi pallentes, hæc tristes facit: ubi Metonymia in *pallentes* & *tristis* continuatio facit Allegoriam. (9) *Sic Orat.* Ut ait lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

C A P. IV.

Metonymia Subjecti est, cum nomen proprium rei subjectæ ad significandam rem adjunctam traducitur. Heroid. 16.

Non tu plus cernis, sed plus temerarius audes:

Nec tibi plus (1) cordis, sed minus (2) oris inest.

Catachresis est Epod. Ode 12.

Polypus, an gravis hirsutis cubet (3) hircus in alis.

Sic ponitur continens pro re contenta. Æne. 1.

—— *Ille impiger hausit*

Spumantem (4) pateram, & pleno se proluit
(5) *auro.*

Serm. 2. Satyr. 3.

Danda est elitebori multò pars maxima avaris:

Nescio an (6) Anticyræ ratio illis destinet omnem,

Est verò Metonymia hæc longè frequentissima, cum locus pro ipsius incolis usurpatur. Met. 1. 1.

Neve

Necne foret (7) terris securior arduus (8) ether.
in Pis. Quod in me (9) carcerem effudistis, Hy-
perbole est. Metalepsis reperitur, Æneid. 2.
Invadunt (10) urbem somno vinâque sepultam.
Et Metam. 13.

(11) Pergamatum vici, cum vinci posse coegi.
Allegoria * pro Pompeio. Testis est (12) Italia,
quam ille ipse Victor L. Sylla hujus virtute &
consilio, confessus est fuisse liberatam: testis est
Sicilia, quam multis undique cinctam periculis,
non terrore belli sed celeritate consilii explicavit:
testis est Africa, qua magnis oppressa hostium
copiis, eorum ipsorum sanguine redundavit: te-
stis est Gallia, per quam legionibus nostris in Hi-
spaniam iter Gallorum internecione patefactum
est: testis est Hispania, quæ sæpissime plurimos
hostes ab hoc superatos prostratosque conspexit.

* Sive pro lege Manilia.

(13) Aliter etiam locus ad res locatas tra-
ducitur. I. de Orat. Age verò nè semper (14)
forum, subsellia, rostra, curiamque mediteris:
quæ Allegoria est, ut rursus ibidem, longè (15)
Academia illi ac Lyceo tuum hoc suburbanum
gymnasium antepo-
nam.

Ex hoc genere etiam est illud, cum ex pos-
sessore possessa res intelligitur, Æneid. 2.

— Jam proximus ardet.

16 Ualegon — Ad Attic. Epist. 5. Ego
cum triduo cum Pompeio, & (17) apud Pom-
peium

peium fuisset. Et malo tecum (18) apud te ambulare. Cic. de Senect. *cujus villam ego contemplan* (non enim longè abest (19) à me.) Sic dicimus hominem devorari, *cujus patrimonium devoratur*. Heaut. Act. 3. Sc. I. *Quid te futurum censes*, (20) *quem assidue excedent*? Sic (21) *ab Annibale cæsa apud Cannas sexaginta millia Romanorum* dicimus. Sic litigantium clientum advocati personas suas pro clientum personis usurpant: pro Cæcinn. (22) *Restituisse te dixi: nego me edicto Prætoris restitutum esse*. Sic res quælibet pro adjuncto Temporis, Georg. I.

Illæ seges demum votis respondet avari.

Agricolæ, bis quæ (23) solem, bis (24) frigora sensit.

Sic etiam nomen rei significatæ tribuitur signo, Fast. I.

(25) *Juppiter angusta vix totus stabat in æde: Inq; Jovis dextra fœtile fulmen erat*, Vir. Ec. 3.

26 *Orpheûq; in medio posuit, sylvasq; sequentes.*

Ad Cap. 4.

1 **C**ordis. prudentiæ, quæ in corde sedem habet, unde prudentes Cordati dicuntur. Sic Mart. lib. 2. Ep. 8.

Quod si non illum, sed me peccasse putabis?

Tunc ego te credam cordis habere nihil.

2. *Oris pudoris, qui se ore, i. vultu prodit.* 3. *Hircus hircinus foetor, Catachresis: quam eandem habet Catullus in Rufum,*

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur Valle sub alarum trux habitare caper.

(4) *Pateram* (5) *Auro*. hic per spumantem pateram & plenum aurum intelligis omne illud vinum quo vasa ista impleta sunt : sed in *auro* est Metalepsis : nam aurum pro aureo cratere Metonymia est Materiarum, (6) *Anticyram omnem*. totius insulæ elleborum : ac si maxime insanirent avari, ideoque hæc herbâ, quâ cerebrum adversus insaniam purgatur, maxime indigerent. (7) *Terris*. hominibus terræ incolis. (8) *Æther*. cœlites, qui tenent æthera. (9) *Carcerem*. qui in vinculis & carcere erant, vel digni carcere, Hyperbole : gravius enim & turpius sonat odiosum nomen Carceris, quam si Incarceratos aut Maleficos dixisset. (10) *Urbem*. Trojanos sonno vinoque sepultos, Metalep. urbem pro Troja, Synecdoche est generis, & Troja pro Trojanis, Metonymia est subiecti. (11) *Pergama*. Trojanos, Metalep. Pergama, i. arces Trojæ pro ipsâ Troja, Synecdoche est membri, & Troja pro Trojanis, Metonymia est subiecti : quæ Metalepsis sequitur lib. 14.

Danaos paverunt Pergama flammæ.

(12) *Italia*. hic Cicero *Italiam, Siciliam, Africam, Galliam, Hispaniam* posuit pro Italis, Siculis, Africanis, Gallis, Hispanis, (13) *Aliter*. nempe cum nomine loci significatur non ipsum locatum, sed locati adjuncta aut effecta. (14) *Forum*. Actiones Rhetoricas in foro, in subselliis, in rostris, in curia, Allegoria. (15) *Academia*. per *Academiæ, Lycæum, Tusculanæ, suburbanæ* illud *Gymnasium* intelligimus doctrinam celebratam in Academia à Platone, in Lycæo ab Aristotele, in Tusculano à Cicerone, Allegoria. (16) *Ucale*. Ucalegonis domus. (17) *Apud Pomp.* in ædibus Pompeii. (18) *Apud te*. domi tuæ. (19) *Amc.* à villa mea. (20) *Quæ* cujus opes assiduis comestationibus, exhaustient. (21) *Annibale*. Quia ab exercitu cujus dux erat Annibal cæsa sunt. (22) *Restituisse*. Sic Cicero Pisonē advocatum partis adversæ alloquitur, tanquam Ebutio id diceret Cæcinnæ. (23) (24) *Per his solem, his frigora*, intelligit Poeta æstatem ac hyemem in binis annis

annis : æstatem sc. ac hyemem anni in quo seritur, qui desinit calendis Januarii ; & hyemem ac æstatem anni in quo metitur, qui calendis iisdem incipit. Sed est in *salem*. Metaleptis : nam *sol* pro calore, quem efficit, Metonymia est causa ; & *calor* pro æstate, sicut mox *frigora* pro hyeme, Metonymia hæc est. Vide (11) in Metonymia adjuncti. (25) *Juppiter*. Jovis statua. (26) *Orpheus*. catatas Orpheus & sylvarum imagines.

CAP. V.

Metonymia Adjuncti est, cum ex adjunctis res subjectæ significantur, Eclog. 8. *Necte trabus modis (1) ternos Amarylli colores*. Sic nomina virtutum ipsarum pro bonis viris, & vitiis pro malis, & multarum aliarum rerum, pro personis quibus adjunctæ sunt, usurpantur, Catil. 2. Ex hac enim parte (2) *pudor* pugnat, *illinc* petulantia ; *hinc* pudicitia, *illinc* stuprum ; *hinc* fides, *illinc* fraudatio ; *hinc* pietas, *illinc* scelus ; *hinc* constantia, *illinc* furor ; *hinc* honestas, *illinc* turpitudine ; denique *aquitas*, *temperantia*, *fortitudo*, *prudentia*, *virtutes* omnes, *certant* cum iniquitate, cum luxuria, cum ignavia, cum temeritate, cum vitiis omnibus : quæ perillustris est Allegoria.

Ex hoc genere sunt illa Ciceronis Hyperbolica, O (3) *pestis ! O labes ! O audaciam incredibilem !* & similia. Hyperbole autem hic elatior existit, cum virtutibus, vitiis, aliisque qualitatibus præcellentes, ipsarum qualitarum nominibus celebramus ; aut etiam supra ipsas audaciùs

daeiùs efferimus : ut cùm Aristidem non iustum, sed iustitiàm, adeoque (4) ipsâ iustitiâ iustiozem prædicamus. Metalepsin verò gradibus suis auctiozem, habet Silius lib. 4.

Advocat aurato præfulgens (5) murice ductor. Et Æneid. 1. Virgilius.

—— stratoque super discumbitur (6) ostro.

Sic adjunctum temporis pro subjectis. Æneid. 1.

Aspera tum positis mitescent (7) secuta bellis. De senect. Temeritas est videlicet (8) florentis etatis, prudentia (9) senectutis. Catachresis est Æneid. 4.

—— oculisve aut pectore (10) noctem

Accipit—— Metalepsis est Eclog. 7.

(11) Solstitium pecori defendite, jam venit æstus

Sic signum pro re significata ponitur, pro

Mil. Cui amaram Italiæ (12) pubem. Georg. 2.

Illis non populis (13) fasces, non (14) purpura regû

Flebit—— Trist. lib. 1. Eleg. 2.

Neve precor magni (15) subscribe Caesaris inæ.

Locus ille in Pisonem insignem quæstionem ex intelligentia Metonymiæ huius exprimit.

Veruntamen quoniam te non (16) Aristarchum,

sed (17) Phalarin Grammaticum habemus, qui

non notam apponas ad malum versum, sed Poë-

tam armis persequare; scire cupio quid tandem

isto in versu reprehendas, Cedant (18) arma ro-

gx.—— Tunc dicis (inquit) togæ summum Inspe-

ctorem esse cessurum. Quid nunc to, æneas literas

doceam?

doceam? Non opus est verbis, sed sustibus: non dixi hanc togam quâ sum amictus; nec arma, scutum & gladium, hujus Imperatoris: sed quòd pacis est insigne & otii toga, contrà autem arma, tumultus, atq; belli, more Poetarum locutus hoc intelligi volui, bellum ac tumultum paci atque otio concessurum. Pro Marc. uterque tropus propriis verbis adjungitur, Semperque mea consilia pacis & togæ socia, non belli atque armorum fuerunt.

Est etiam hæc Metonymia in Epithetis.

Æneid. I. 19 — Mortalia temnitis arma.

Et Theb. 8. 20 — Armato turbavit funere manes.

Ad Cap. 5.

(1) **T**ERNOS colores. terna licia, triplici diversa colore, ut paulò antè à Poëta dicitur. (2) Pudor. pudor hic pro verecundis, petulantia pro petulantibus, pudicitia pro pudicis, stuprum pro mœchis, &c. virtutes denique omnes pro probis, & vitia pro improbis ponuntur, Allegoria. (3) O pestis! O pestiferos cives! O nequitia labe aspersos! O incredibiliter audaces! Hyperbole. (4) Ipsâ justitiâ. Sic ipsâ nequitia nequior, cæcitate cæcior, deformitate deformior, ipsâ liti siticulosior, & similia. Vide 15. in notis ad cap. nonum. (5) Murice. veste purpureâ ostro tinctâ, Metalepsis, murex pro ostro muricis succo, Synecdoche est integri, ostrum pro purpureo ostri colore, Metonymia subjecti, & purpureus color pro purpurei coloris amictu, Metonymia est adjuncti pro subjecto. (6) Ostro. ostrum per similem Metalepsin significat hic purpureum torum. (7) Secula. qui sæculis illis vixerint. (8) Florentis ætatis. juvenum. (9) Senectutis. senum. Sic Met. I.

Con-

Contigerat nostras infamia temporis aures.

& pro Marc. *Nulla unquam ætas de ludibus tuis conticescet.* (10) *Noctem.* pro somno qui noctu capitur: Catarchesis, ut cum contra *somnus* pro nocte capitur. Vide in notis ad Syneresin. (11) *Solstitium æstum,* Metalep. Solstitium pro æstate, in-cujus initio fit, Metonymia est subjecti (qualis est Georg. I.

Humida solstitia, atque hyemes orate serenæ.)

Et ætas pro ætatis æstu Metonymia hæc est. (12) *Pubem.* juventutem, cujus ætatis pubes primò crescens est indicium. (13) *Fasces.* (14) *Purpura.* faces & purpura insignia sunt autoritatis & imperii, quæ duo hic per fasces & purpuram significantur; sed in purpura est Metaleptis, qualis suprà in murice: purpura enim primò significat piscem qui murex dicitur: sed hic Metaleptis est uno gradu auctior, nam postremò purpurei coloris amictus pro regia autoritate per hanc Metonymiam adjuncti ponitur. (15) *Subscribite.* assentimini: subscriptio enim assentionis & approbationis est signum. (16) *Aristarchum.* Aristarchus Grammaticus fuit Alexandrinus, qui Homero longè inferior, ejus tamen poemata petulanter vellicare, quæque illius inscitæ minùs probarentur, iis, ut malis, notas apponere non verebatur: de quo Ovidius Pont. lib. 3. Eleg. 11.

Corrigere at res est tantò magis ardua, quanto

Magnus Aristarcho major Homerus erat.

(17) *Phalarin.* Phalaris crudelissimus erat Agrigentorum tyrannus, qui inter cætera suppliciorum instrumenta taurum habuit æneum, in quem igne subjecto ardentem damnati immitti, mugitum, bovis instar, edebant: cujus rei specimen artifex ipse Perillus, muneris loco, primus præbuit: Tandem etiam ipse tyrannus, cum diutius illius immanitas sustineri non posset, quo alios exusserat tauro inclusus, vivus crematus est. (18) *Arma.* Hunc tropum in sequentibus Orator ipse explicat. (19) *Mortalia.* hominum mortali-um. (20) *Armato.* militum armatorum, qui cum ar-
mis

mis & equis, dissiliente humo, absorpti sunt. Sic apud eundem Statium ibidem,

At non semianimi clamore Menæceæ lassus

Fallit Aty's ——— & ibidem.

Fassa pios gemitus lacrymæque in vulnera fudit.

Item Heroid. 2.

Castæque fallaci zona recinxis manu.

Ibid.

Colla quoque infidis quæ se necienda lacertis.

& Carm. I. I. Od. 3.

Iracunda Jovem ponere fulmina.

i. viri semianimis, virginis piz, mei castæ, tui fallacis ac infidis, ipsius Jovis iracundi. Hæc Metonymia poetis frequens est, nec inelegans: quoties nimirum epitheton, sive adjunctum in concreto (ut loquuntur Logici) subjecto, quod significat proprium, rei alicui ad subjectum pertinenti accommodatur, ut hic *mortalis*, quod est epitheton hominis, tribuitur armis hominum: *armatus* epitheton militum, militum funeri: *semianimis* epith. Aty's, quem Ætolus propè interfecerat, ipsius clamori: *Pius* epith. Ismenes, eius gemitui: *castæ* epith. Phyllidos, illius zonæ: *fallax* & *infidus* epith. Demophoontis, illius manui, & lacertis: & *iracundus* epith. Jovis, Jovis fulminibus.

C A P. V I.

IRONIA sive Simulatio est tropus ab (1) opposito ad oppositum.

Valet hic tropus cum ad cætera omnia, tum imprimis ad jocandum; in eoque genere Socratem Cicero autor est 2. Orat. lepore & humanitate cæteris præstitisse: unde & ipse *εἰρωνία* appellatus est, quod se imperitum fingeret, admirator aliorum tanquam sapientum.

(2) Percipitur autem Ironia vel pronunciatione, vel personâ, vel rei naturâ: nam si qua

qua earum dissentit à verbis, apparet mentem etiam iisdem dissentire. Opposita sunt (3) disparata & (4) contraria.

Ironia à Disparato est, quando de persona alia quidpiam dicitur, de alia intelligitur: Sive affirmatum de utraque, ut *Eclog. 3. Tum credo, cum (5) me arbustum videre Myconis, Atque mala vites incidere falce novellas.*

Sive negatum de altera, ut *Metam. lib. 13.*

— (6) *nec in his quisquam damnatus & exul.* Senec. Herc. fur. Act. 2.

(7) *At non per omnes exul erravit plagas.*

(8) Ironia à Contrario est, quando ex contrario contrarium significatur. Ter. Andr. Act. 5. *O salve (9) bone vir, curasti probe.* 2. de Orat. *Crassus pro Aculeone cum diceret, aderat contra Aculeonem Lamia deformis: qui cum interpellaret odiosè, Audiamus, inquit Crassus, pulchellum puerum: cum esset arrisum, Non potui mihi, inquit Lamia, formam ipse fingere, ingenium potui. Tum hic, audiamus, inquit, disertum: multò etiam arrisum est vehementiss.* *Æneid. 1. Catachresis est.*

Si genus humanum, & mortalia temnitis arma,

At (10) sperate Deos memores fandi atq; nefandi, Item *Georg. 4.*

Alter erit maculis auro (11) squalentibus ardens

(12) *Metalepsis frequentissimè occurrit. Sed Ironia continuata facit Allegoriam gratiorem.*

rem. In Clod. *Integritas tua te purgavit, (mihi crede) pudor cripsit, vita antea acta servavit.*
Æneid. 4.

(13) *Egregriam vcrò laudem, & spolia ampla refertis,*

Tūque puérque tuus, magnum & memorabile nomen;

Una dolo diuū si fœmina victa duorum est.

Hic & (14) personæ, & (15) rei, & (16) pronunciationis, si oratio bene proferatur, cum verbis dissensio manifesta est.

Est & Ironia quæ Paralipsis siue Præteritio quibusdam dicitur: ut in his formulis, *præterco, mitto.* Pro Pomp. *Sinite hoc loco, Quirites, sicuti poætæ solent qui res Romanas scribunt, (17) præterire me nostram calamitatem, quæ tanta fuit, ut eam ad aures L. Luculli, non è prælio nuncius, sed ex sermone rumor afferret.*
Æneid. 10.

*Quid repetam exustas Erycino in littore classes?
Quid tempestatum regem, ventósque furentes
Æolia excitos, aut ætæam nubibus irim?*

Pro Cluent. (18) *Mitto illam primam libidinis injuriam: mitto nefarias generi nuptias: mitto cupiditate matris expulsam matrimonio filiam.*

Ironia deniq; est, quæ Apophasis siue Negatio dicitur, Paralipsi (19) non dissimulis. Ver. (20) *Nec ea dico, quæ si dicam, tamen infirmat non possis, &c. Sunt hæc & alia in te falsi accusatoris signa permulta, quibus ego non utor.*

Ad Cap. 6.

(1) **O**pposito. Sic in fine cap. 16. schol. Rhet. ipse Ramus; non autem à contrario ad contrarium; quomodo Talæus definiens, Ironiam à disparato excludit. (2) Percipitur. Sic Fabius lib. 8. cap. 6. (3) Disparata. (4) Contraria. Disparata sunt res quælibet naturâ diversæ; ideóque unum multis pariter opponitur. Contraria sunt res sibi invicem naturâ repugnantes; ideóque unum uni tantum opponitur: Vide Oratoriz, lib. 2. cap. 2. §. 3. ¶. 1. (5) Me. Se nominat Menalcas, sed Dametam intelligit. (6) Nec in his. Ulysses Ajacem taxans, negat quenquam sui generis damnatum & exulem fuisse: sed illud tacite Ajaci exprobrat, cujus pater Telamon, & patruus Peleus, quòd Phocam tertium fratrem trucidassent, exulabant. (7) At non. Sic Lycus ad Amphitryonem de Apolline, contrarium innuens de Hercule. (8) Ironia à contrario. Ironia à contrario potest esse quadruplex: nam

Contraria sunt { Relata.
Adversa.
Contradicientia.
Privantia.

Ironia à relatis: ut si pater molesto & contumaci filio dicat, *Scilicet tu mihi pater eris, ego tibi filius, ideóque (uti par est) parebo.* Ab adversis, *Pulchellum puerum:* A contradicentibus, *Non agam tecum jure Junimo:* huc referri possunt Paralipsis & Apophasis. A privantibus: ut si quis de divite dicat, *homo est, mihi crede inops & egenus* (9) Bone vir. Sic Simo Davum Ironice affatur, scelestum eum esse, pessimèq; se gestisse significans. (10) Sperate. timete: ut Æneid. 4.

Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.

(11) Squalentibus. Splendentibus. Est in his vocibus Catachrelis: nam sperare dolorem, & squalere auro, adeò sunt absona, ut vix alibi reperias. (12) Metalepsis. Nam integritas, purgavit, & prætereo, sunt Metaphoræ;

phoræ; utor Synecdoche generis, pro commemoro, vel urgeo. (13) *Egrigiam*. laudem nullam; turpe potius dedecus & infamiam. (14) *Persona*. Nam verba sunt Junonis ad Venerem & Cupidinem, quos capiti tali habuit odio, ideoque eos vituperio potius quam laude afficeret. (15) *Rei*. Nam imbellem formidam potentibus diis superari, leuiculus est, nec laudem minimam mereatur. (16) *Pronunciationis*. Alia enim orationi simplici, alia ironice, pronuntiatio convenit, quæ tamen interdum non servatur, vel personæ, vel rei naturæ ipsam Ironiam satis ostendente. (17) *Præterire*. Præterire te simulat orator suorum calamitatem, quam tamen significantius exprimere non posset. (18) *Mitto*. hic ut suprà quædam simulatè dicuntur prætermitti, quæ tamen dilertè memorantur: ubi continuatio trium Ironiarum Allegoriam facit. (19) *Non dissimilis*. Nam non nisi modo loquendi dissert, re & sensu prorsus eadem. (20) *Nec ea*. Hic nec ea dico, non utor, Apophasin similem habent.

C A P. VII.

Metaphora sive Translatio est tropus (1) simili ad simile.

Ideoque est ad unum verbum contracta similitudo. Tropus autem nullus est florentior quam Metaphora, nec qui plus luminis afferat orationi: præsertim si ratione sumpta est, & ad sensus ipsos admovetur, maximè oculorum, qui est sensus acerrimus. Nam & (2) *ador urbanitatis*, & *mollitudo humanitatis*, & *maris*, & *dulcedo orationis*, sunt ducta à cæteris sensibus: illa verò oculorum multò clariora. Ad Arric. lib. 4. Epist. 16. *Amisimus, mi Pompei, omnem non modò (3) succum & sanguinem*.

sed etiam (4) colorem & speciem pristinae civitatis. Catil. 3. Tum vero clarissimis viris interfecit, (5) lumina civitatis extincta sunt. Atque hinc est quod (6) odoror seu olfacio, tenco, gusto, & audio, interdum ponantur pro intelligo: video vero cerno, & perspicio, sapissime.

Nihil est autem in rerum natura, unde simile duci non potest, indidemque ideo & Metaphora. Pro Sext. Cujus ego patrem (7) deum atque parentem statuo fortunae nominisque mei. Tusc. 1. Honos alit artes, omnesque (8) incenduntur ad studia gloriâ.

Metam. 1.

—— Dii caeptis

(9) Aspirate meis

—— Aeneid. 4.

—— Magnaque irarum (10) fluctuat aestu.

2. Orat. Ut (11) sementem feceris, ita metes. Catachresis est Eclogâ. 7.

(12) Virgicis ipse caper deerraverat. --- & Quint. lib. 8. cap. 6. Capitis (13) nives.

Unum hic est (14) oratoris præceptum: Si vereare nè paulò durior translatio esse videatur, mollienda saepe est præposito verbo ut ita dicam, si ita loqui liceat, aut simili formulâ: ut si, olim Marco Catone mortuo, pupillum senatum quis relictum diceret, paulò durius; fin, ut ita dicam pupillum, aliquanto mitius.

Metalepsis est 3. de Orat. (15) Syrtim patrimonii & Charibdem bonorum, & apud Quintil. lib. 10. cap. 1. Isocrates omnes dicendi (16) Veneres sectatus est. Atque Georg. 4.

Im-

*Immensasq; trahi (17) nubes, jamq; arbore summa
Confluere, & lentis (18) uvam demittere ramis.*

Hyperbole verò & Allegoria in Metaphoris
præcipuam laudem obtinent: atque ex Hyper-
bolica Metaphora oritur mira sublimitas ora-
tionis, (19) cùm rebus sensu carentibus, actum
quendam & animos damus. *Æneid. I.*

—— *geminique (20) minantur
In cælum scopuli* —— & *Æneid. 8.*

—— *Pontem (21) indignatus Araxes.*
Item pro Marc. *Parietes medius fidius, C.
Cæsar, ut mihi videntur, hujus curiæ tibi gra-
tias agere gestiunt. Sic contrà in Bruto. (22) La-
trant quidam oratores, non loquuntur. Et in Pi-
so. Itaque admissarius iste, simul atque audiuit
à Philosopho voluptatem tantopere laudari, ad
illius hanc orationem (23) adhinnit. Allegoriæ
hic sunt multò illustrissimæ. Catil. 3. *Memoriâ
vestrâ, Quirites, vestræ res alentur, sermonibus
crescent, literarum monumentis inveterascent &
corroborabuntur. Verr. 4. Ipse inflammatus sce-
lere venit in forum, ardebant oculi, totòque ex
ore crudelitas emicabat, in Pis. (24) Neque tam
fui timidus, ut qui in maximis turbinibus ac flu-
ctibus Reip. navem gubernassem, salvamque in
portu collocassem (25) frontis tuæ nubeculam,
aut collegæ tui contaminatum spiritum pertimesce-
rem, alios ego vidi ventos: alias prospexi ani-
mo procellas: aliis impendentibus periculis non
cessi,**

Ad

Ad Cap. 7.

(1) **A** Simili. Metaphora omnis, cum nihil aliud sit quam brevis & occulta similitudo, per adverbium similitudinis, *quasi, tanquam, veluti,* &c. resolvitur & explicatur. (2) *Odor.* hic quasi odor, quasi mollitudo, quasi murmur, & quasi dulcedo intelligitur. (3) *Succum* (4) *Colorem.* iustitiam, & ordinem: est enim iustitia & legum observatio quasi succus & sanguis civitatis; civiles autem & externi mores, quasi color & species ejusdem. (5) *Lumina.* quia veluti lumina splendent & celebrantur: itidem lib. 12. Epist. 5. ad Cassium. *Nunc autem opto ut ab istis orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat.* (6) *Odoror.* Hic quæ sensuum & præcipuè quæ visus sunt propria, ad animi actum denotandum transferuntur: *Odoror,* Cic. ad Attic. 1. 4. Epist. 77. *Tu velim ex Fabio (scilicet quem habes aditum) odorere, & istum convivam tuum degustes.* *Olfacio,* Terent. Adelph. act. 3. *An non sex totis mensibus prius olfecissem, quam ille quicquam cæperit?* *Teneo,* Terent. Heaut. act. 4. *Tenes quid dicam?* *Gusto,* Cic. in Pis. *Non gustarat illam tuam Philosophiam.* *Audio,* Eunuch. act. 2. P. *Capias tu illius vestem.* Chæ. *Vestem? quid tuam postea?* P. *Pro illo te deducam.* Chæ. *Audio,* i. intelligo quærsim Eunuchi vestem induerem: ipsa vox propria subsequitur. P. *Te esse illum dicam.* Chæ. *intelligo.* *Video,* Cic. ad Torquatum lib. 6. *Summa tamen eadem est & idem exitus, quem ego tam video animo, quam quæ oculis cernimus.* *Cerno.* Cic. 1. de Finib. *Quicquid porro animo cernimus, id omne oritur à sensibus.* *Perspicio,* 2. de Fin. *Non satis perspicio ista varietas quæ sit.* (7) *Deum.* Hic tanquam Deum atque parentem intelligis. (8) *Incendantur.* ita ardenti excitantur studio, ut quodammodo incendi videantur: Metaphora est ab igne. (9) *Aspirate.* secundate, ut cum auræ secundæ navium aspirant carbalis: Metaphora ab aëre. (10) *Fluctuat.* quasi fluctuans huc & illuc incerta rapitur: Metaphora ab aqua, ut *Aeneid.* 8.

———— *Magno curarum fluctuat æstu.*

B

(II) Va

(11) *Ut sementem*, reportabis præmium factis dignum: vid. Chil. I. cent. 8. à terra ducitur hæc duplex Metaphora, quæ Allegoriam facit. (12) *Vir gregis*. mitiori metaphorâ caprarum maritus, i. admillarius: qui uno plerunque nomine Hircus dicitur. (13) *Nives*. nivei seu cani capilli: Catachresis, quia translatio durior videtur. Eandem habet Horat. Car. 4. Od. 13. (14) *Orator*. 3. de Orat. (15) *Syrтим*. Metalepsis: nam Syrtim pro scopulo, & Charybdin pro voragine, Synecdoche est speciei, & scopulum patrimonii, aut bonorum voraginem pro luxurioso, qui patrimonium & bona sua prodigit, & quasi vorat, Metaphora est. Est tamen in *Syrтим* & *Charybdin* Catachresis quædam; scopulum & voraginem (inquit ibidem orator) libentius dixerim. (16) *Veneres*, elegantias, Metalepsis: Venus pro venustate Meton. est efficientis, (vide numerum 13. in notis ad caput secundum) & venustas pro gratia & suavitate in dicendo, Metaphora est. (17) *Nubes*. Duplex est hoc disticho Metalepsis. Nubes pro nube Synecdoche est numeri: & nubes pro examine, nubis instar, aërem obscurante, Metaphora est. (18) *Uvam*. Altera Metalepsis: *Uva* pro racemo, Synecdoche est membri: racemus pro examine, in morem racemi pendente, est Metaphora. Vide Hist. Apum. c. 5. n. 42. (19) *Cum rebus*. Sic Arist. Theod. lib. 3. cap. 11. deinde Quintil. cap. 6. lib. 8. admonuerunt. (20) *Minantur in cælum*, nempe in tantam altitudinem editi, ut cælum pertingere videantur, (21) *Indignatus*. Araxes Armeniæ fluvius superstructum ab Alexandro magno pontem suâ inundatione dicitur evertisse. (22) *Latrant*, quasi latrant, quia præter rationem loquuntur. (23) *Adbinniit*, quasi adbinniit, quia ut lasciviens equus hinnitu, sic ille petulanti ritu belluinum voluptatis appetitum prodidit: utraque Metaphora Miolin habet: prior enim ducitur à naturali canum voce, ut posterior ab equorum: quomodo rudere, quod est asinorum; grunnire, quod porcorum; gannire, quod vul-

vulpium; ululare, quod luporum est; &c. per Miosin hominem dicimus, cujus orationem extenuare, & ob futilitatem elevare volumus: ut enim cum rebus inanimatis sensum, rationem & orationem attribui-
mus, Hyperbolica est Auxesis; sic cum homini rati-
onis participi brutorum animantium voces affigi-
mus, Hyperbolica Tapinosis est. Sed in posteriori ex-
emplo *admissarius* & *adhinii* Allegoriam etiam fa-
ciunt. (24) *Neque tam*. Insignis hæc est Allegoria ter-
tribus vocibus continuata: similis est apud Horati-
um Car. I. Od. 14.

O navis referent in mare te novi

Fluctus? O quid agis? fortiter occupa

Portum &c. (25) *Frontis tuæ*, frontis nubeculam &
contaminatum spiritum Hyperbolicâ elatione habent

C A P. VIII.

SYNECDOCHE est tropus partis ad totum, aut
contrâ. Pars autem est membrum vel
species.

Synecdoche Membri est, quando ex mem-
bro integrum significatur. Andr. Act. 2.

Ridiculum (1) *caput*.

Æneid. 2.

—— (2) *animâque litandum*

Argolica. ——

Ibidem.

Involvens umbra magna terrâque (3) *polûmq;*

Prosa mucronem pro gladio, & tectum pro
domo recipiet: (4) non autem puppim pro na-
vi, nec abietem pro tabellis. Catachresis habe-
tur Serm. I. Sat. I.

Ut cum carceribus missos rapit (5) *ungula currus*
Metalepsis verò Eclog. I.

Post aliquot mea regna videns mirabor (6) *aristas*
& Met. I.

Pulchra verecundo suffundens (7) *ora rubore.*
Hyperbole *Æneid.* 2.

Sic, ô sic positum affati, discedite, (8) *corpus.*

Allegoria *Cat.* 1. *Nullo me modo posse iisdem*
(9) *parietibus tuto esse tecum, qui in magno pe-*
riculo essem, quod iisdem mœnibus contineremur.
& *ibid.* *Multorum te* (10) *oculi & aures non*
sentientem, sicut adhuc fecerunt, speculabuntur
atque custodient. (11) *Sic numerus singularis*
pro plurali, Æneid. 2.

(12) *Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troja*
Item Orat. 1. *Quid tam necessarium est, quàm*
tenere semper arma quibus tectus esse (13) *possis?*

Ad Cap. 8.

(1) **C** *Aput.* pro homine. (2) *Animæque Argolica.*
pro homine Græco. (3) *Polian.* Pro cœlo, cu-
jus minima est particula. (4) *Non autem.*
Verba sunt *Quintiliani lib. 8. cap. 6.* *Puppis itaque, po-*
sterior pars navis, pro navi licet in carmine frequen-
tior sit, est tamen in prosâ Catachresis: cuiusmodi
etiam est carina, infima navis pars: utramque eodem
disticho habet Ovidius Heroid. 2.

Ah laceras etiam puppes furiosa refeci,

Ut qua defereret firma carina foret.

(5) *Ungula.* Ungula equina pro ipso equo, quia du-
rior & inequalior videtur translatio, Catachresis est.
(6) *Aristas.* annos, Metalepsis: arista pro spica Sy-
necdoche est membri, spica pro segete Synecdoche
item membri, seges pro æstate, quo anni tempore in
agris luxuriatur, Metonymia est subjecti pro adjun-
cto, ætas pro anno rurium Synecdoche membri pro
intero. (7) *Ora.* vultum, Metalepsis: ora pro ore
Synecdoche est pluralis pro singulari, & os pro inte-
gra facie Synecdoche est membri, (8) *Corpus.* Loqui-

tur

tur hic de se Anchises. Est autem in hac voce *Miosis* quædam : significare enim vult hominem se esse animâ & vitâ penè destitutum. (9) *Parietibus*. hic parietes pro domo, & mœnia pro urbe intelligis. (10) *Oculi & aures*. pro oculatis & auritis hominibus. (11) *Sic numerus*. Docet scholarum Rhetoricarum lib. 16. P. Ramus numerum pluralem esse totum quiddam, & singularem, quandam illius partem; illum verò hujus genus, aut hunc illius speciem (ut *Talæus* sentire videtur) nusquam dicit : per partem autem nihil aliud intelligit quàm membrum, pro quo per Synecdochen generis sæpissime usurpatur, quemadmodum & totum pro integro. Est itaque singularis pars seu membrum, non species pluralis, præsertim cum ex unitatibus tanquam ex particulis multitudo omnis constituatur. (12) *Hofis*, hostes. (13) *Possis*. possumus, vel quilibet possit.

C A P. I X.

Synecdoche Speciei est, quando ex specie significatur genus. Georg. 4.

(1) *Chaoniam pingui glandem mutavit arista*,
 (2) *Poculâque inventis Acheloïa miscuit uvis*.
Carachresis est Catil. 1. Certè verendum non erat, nè quid hoc (3) *paricidâ civium interfecto invidiæ mihi in posteritatem redundaret*, &
Æneid. 2.

——— *Equum divina Palladis arte*

(4) *Ædificant*. ——— Item Serm. 2. Sat. 3.
Atqui vultus erat multa & præclara (5) *minâtis*.
 Sic (6) infinitum numerum dicimus pro magno. Orat. 2. *Cujus ex ludo, tanquam ex equo Trojano*, (7) *innumeri principes exierunt*. Cic. 2. de Divin. (8) *Sexcenta licet ejusmodi proferre*:

ubi Metalepsis est (9) Hyperbole hîc est frequentior, cùm nomen speciale rei cuiuspiam in suo genere præcellentis, pro generali ponitur, Juv. Sat. 2.

Ultra (10) *Sauromatas* fugere hinc libet & *glaciale*

Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,

Qui (11) *Curios* simulant, & (12) *Bacchanalia* vivunt.

Item Trist. 1. Eleg. 2.

Me miserum! quanti montes volvuntur aquarû?

Jam jam tacturos (13) *sydera summa putes.*

Quantæ diducto subsidunt æquore valles?

Jam jam tacturas (14) *Tartara nigra putes.*

Audacior verò est, cùm singularia illa etiam superari ab aliquo dicimus, Trist. 3. Eleg. 11.

(15) *Sævior es tristi* (16) *Busiride, sævior* (17) *illo*

Qui falsum lento torruit igne bovem.

Allegoria est Agrariâ 2. Cùm haberet hæc Respublica (18) *Lucinos*, *Calatinos*, *Acidinos*, homines non solum honoribus populi, rebusque gestis, verum etiam patientiâ paupertatis ornatos; & tum cùm erant *Catones*, *Philippi*, *Lælii*, quorum sapientiam temperantiâque in publicis privatisque, forensibus domesticisque rebus perspexeris; tamen ejusmodi res commissa est nemini. & Mart. lib. 8. Ep. 56.

Sint (19) *Mecænates*, non deerunt, *Flacce*, *Marones*.

Virgiliûmq; tibi vel tua rura dabunt.

Ad

Ad Cap. 9.

(1) **C**haoniam glandem. (2) pocula Acheloia, Chaonia regio est glandium feracissima; Achelous est fluuius eandem præterfluens: significat autem hic Poëta per *Chaoniam glandem* & *Acheloia pocula*, glandem & aquam in genere; sed est in posteriori tropo Metalepsis: nam *Acheloia pocula* pro aqua *Acheloia* Metonymia est subjecti, & aqua *Achelolia* pro qualibet aqua Synecdoche est speciei. (3) *Parricida* (4) *Ædificant*. (5) *Minantis*. *Parricida* propriè dicitur, qui parentem cecidit, sed hic Catarchesticòs ponitur pro interfectore; ubi etiam Auxesis est, siue amplificans Hyperbole, quòd scilicet atrocius adhibetur vocabulum, quàm factum fert. *Ædificare* propriè significat ædes struere: hic autem simpliciter struere. *Minari* hic pro promittere, ut in Synecdoche generis *promittere* pro *minari*. In quibus omnibus, quia durior & ingrator videtur immutatio, Catarchesis est. (6) *Infiniitum*, non sine Hyperbolica Auxesi. (7) *Innumeri*, multi. (8) *Sexcenta*. plurima, Metalepsis: duplex enim est Synecdoche: sexcenta pro innumera modus est primus; innumera pro multa secundus modus est. Hac Metalepsis usitata est: ut in *Anular*. *Plauti*, *Sexcenta sunt quæ memorem, si sit otium*. *Mille* etiam & *centum* per similem Metalepsin idem non raro significant: ut *Eclog. 2*.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ

Et *Æneid. 5*. ——— *ceu nubibus arcus*

Mille trahit varios aduerso sole colores. Æneid. 3.

Centum alii curva hæc habitant ad littora vulgo

Infandi Cyclopes, & altis montibus errant. & Æn. 6.

Non mihi si linguæ centum sint, orâque centum.

(9) Hyperbole ista *Antonomasia* vulgò dicitur. *vid. 6. in notis ad cap. 11.* (10) *Sauromatas* & *glaciale Oceanum*, (11) *Curios*, (12) *Bacchanalia*. *Auxesis* est; hic enim, cum loca remota, viros temperatos, & quodlibet intemperantiæ genus intelligat, superlatis earum specierum, quæ in his generibus maxi-

me excellunt, nominibus utitur : ubi quatuor troporum continuatio Allegoriam facit. Sic *Epicurus* pro voluptuario, *Aristides* pro iusto, *Cræsus* pro divite, *Sardanapalus* pro effœminato, *Midas* pro avaro, *Thersites* pro deformi, *Panus* pro perfido : quæ *Auxesis* est. Sic *Irus* & *Codrus* pro paupere, *Pygmeus* aut *nannus* pro brevis staturæ homine : quæ *Tapinosis* est, sive extenuans *Hyperbole*. (13) *Sydera*. (14) *Tartara*. *Sydera* pro sublimiori, & *Tartara* pro profundiori loco : in quibus est & *Auxesis*, & *Allegoria*. (15) *Savior* es &c. Sic *Eclog.* 7.

*Nerine Galatea thymo mihi dulcior Hyblæ,
Candidior cynis, hedera formosior alba.*

ubi *Savior* *Busiride*, *Savior* *Phalaride*, *thymo dulcior*, *cynis candidior*, *hedera formosior*, *Auxesis* sunt audaciores : quales innumera sunt, quæ in proverbio abierunt : ut

Japeto }
Crono & } *antiquior.*
Titanibus }
Chao & }
Saturno }
Spongiâ bibacior.
Nive candidior.
Melanione } *castior.*
Hippolyto }
Crasso } *ditior.*
Cræso }
Prodicto doctior.
Ulysse dolosior.
Nestore facundior.
Codro generosior.
Labyrinthe involutior.
Iracundior Adriâ.
Turture }
Littore } *loquacior.*
Cante }

Stentore clamosior.
Electro lucidior.
Cretense mendacior.
Auriculâ imâ mollior.
Empusâ } *mutabilior.*
Proteo }
Pice } *nigrior.*
Scarabæo }
Pæno perfidior.
Lynceo perspicacior.
Lecybo pinguior.
Milone robustior.
Pisce sanior.
Socrate sapientior.
Catone severior.
Cerâ tractabilior.
Pegaso velocior.
Cervo } *vicacior.*
Cornice }
Lusciniâ vocalior.
Purpurâ voracior, &c.

At

At

Tiresiâ }
Talpâ } *cacior.*
Leberide }
Philonide *indoctior.*
Inutilior *blace.*
Leotrophide }
Philetâ } *macilentior.*
Liberide *nudior.*
Iro }
Codro } *pauperior.*
Phœnice *rarior.*

Messenâ *servilior.*
Gryllo }
Coræbo } *stultior.*
Meliide }
Morycho }
Plumbo *supidior.*
Limæ }
Tesudine } *tardior.*
Pisandro }
Epeo } *timidior.*
Care *vilior.*

& similia Mioses sunt : nam comparatio in defectibus magis minuit. Ex hujusmodi Hyperbolis amatoriam suam cantilenam composuit Polyphemus, Met. 13.

Candidior folio nivei Ga'atea ligustri,
Floridior prato, longa proterior alno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hælo,
Levior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiva gratior umbra,
Nobilior pennis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & cyeni planis & lacte coactis,
Et si non fugias riguo formosior horto :
Sævior indomitis eadem Galatea juvenis,
Durior annosa quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immittior hydro,
E, quod præcipue, si possem, demere vellem,
Non tantum cervo claris latratibus actis,
Verum etiam ventis, volucrique fugacior aura.

(16) *Buliride.* Buliris Neptuni filius immanis Ægyptiorum tyrannus, hospites Jovi immolare solitus est ; qui cum Herculi eandem infidias strueret, una

cum Amphidamante filio, & ministris aræ, ab eo interfectus est. (17) *Illo*. Phalarin describit, de quo in Metonymia adjuncti. (18) *Lucinos*. In Allegoria ista troporum significatio hic ibidem ab oratore explicatur. (19) *Mecænates*. Significant hic *Marones* & *Virgilium* viros dictos: *Mecænates* verò doctorum patronos.

C A P. X.

SYNECDOCHE Totius est, quando ex toto pars significatur: estque integri, vel generis.

Synecdoche Integri est, quando ex integro significatur membrum. *Æneid.* I.

(1) *Pabula gustassent Trojæ*, (2) *Xanthumque bibissent*.

Epist. I. l. 4. Metalepsis est. *Res vides quomodo se habent*, (3) *orbem terrarum*, *distributis imperiis*, *ardere bello*. & *Æn.* I.

—— *Ingens à vertice* (4) *Pontus*

In puppim ferit ——

Hyperbole est *Philip.* 2. *Magister equitum*, cui *ructare turpe esset*, *is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum*, & (5) *totum tribunal implevit*.

(6) *Sic numerus pluralis pro singulari.* *Ad Brut.*

(7) *Nos populo imposuimus*, & *oratores visi sumus*.

Trist. I. *Eleg.* I,

Nescit in immenso jactari (8) *corpora Ponto*;
Nescit agi ventis; *nescit adesse nocem*.

Ad

Ad Cap. 10.

(1) **P** *Abula.* (2) *Xanthum*, partem pabuli, partem Xanthi fluvii: non totum pabulum, non totum Xanthum. Sic *Eclog. 1. Aut Ararim Parthum bibet, aut Germania Tigrim.* (2) *Orbem.* imperium Romanum. Metalep. orbem pro globo Synecdoche est membri pro integro: & globum terræ pro parte globi, qualis est Romanum imperium, Synecdoche contraria est integri pro membro. (4) *Pontum.* unda, Metalepsis: nam Pontus Nerei & Doridis filius pro illa maris parte, quæ à palude Mæotide usque ad Tenedum insulam in mari Ægeo protenditur, Metonymia efficientis est: mare Ponticum pro universo mari, Synecdoche est membri pro integro: & mare pro unda seu fluctu maris, est Synecdoche contraria integri pro membro. (5) *Totum tribunal.* Auxesis hic est ad fœditatem facti exaggerandam. (6) *Sic numerum.* vide Synecdochen membri. (7) *Nos.* De se tantum loquitur orator. (8) *Corpora.* Suum intelligit poeta corpus, quod in quanto jam versaretur discrimine, uxore queritur ignorare: eadem vox ibidem occurrit.

Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti:

Ausonios fines cur mea vela vident?

C A P. XI.

SYNECDOCHE Generis est, quando ex genere significatur species. *Æn. 1.*

— *dolus an (1) virtus quis in hoste requirat?*

Cat. 2. Sine dubio perdidimus (2) hominem.

Verr. 2. Ad quam spem tam perniciosum, tam importunum (3) animal reservetis?

Sic cum (4) *vixisse*, & (5) *fuisse* dicimus, quæ jam mortua esse, & non existere intelligimus. *Æneid. 2.*

— *fuius Troes, fuit Ilium, & ingens*

Gloria Teucrorum —

Est

Est autem hæc Synecdoche elegantior, cum generali nomine, quod in eo genere maximè excellit, (6) καὶ ἐξοχλὼ insignitur. Sic (7) Tydides & Pelides, pro Diomede & Achille. Sic (8) Poeta pro Homero, aut Virgilio: (9) Orator pro Demosthene, aut Tullio. Catachresis est Æneid. 2.

Non prius adspicies ubi fessum ætate (10) parentē Liqueris Anchisen? — & Æneid. I.

(11) Promissi ultorem. (12) Erratum pro scelere, Hyperbole est. Allegoria hinc etiam est frequens.

Catil. I. Exire ex (13) urbe consul hostem jubet.

Ad Cap. II.

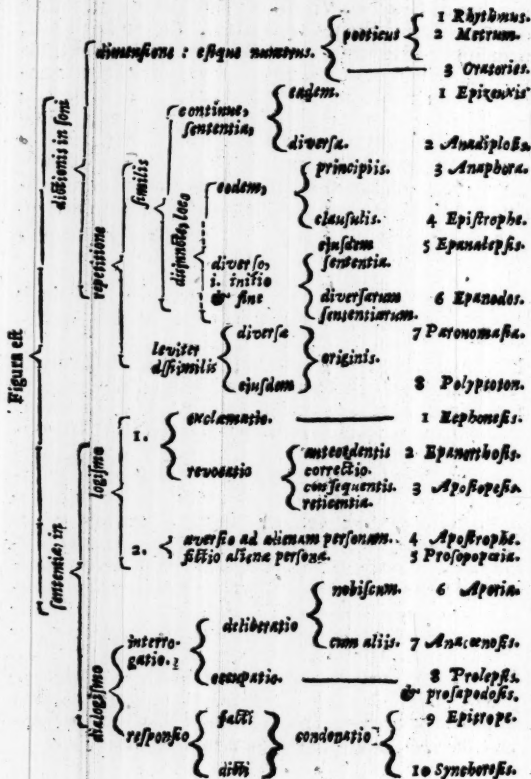
(1) Virum, fortitudo. (2) Hominem. Hominem dicit pro Catilina (3) Anima. Animal pro bestia dicit orator. (4) Vixisse. (5) Fuisse. Vixerunt, Fuerunt, & hujusmodi voces, generale quiddam in se completi videntur: quæ enim fuerunt, vel tantum fuerant & jam non sunt, vel cum fuerant, tum sunt etiam: Quando igitur fuimus & fuit significant hic fuisse tantum, & non etiam nunc esse, Synecdoche est generis pro specie. (6) καὶ ἐξοχλὼ, per excellentiam sive ob eminentiam; Antonomalia vulgò dicitur: ut etiam cum contrà per Synecdochen speciei nomen proprium pro communi usurpatur. (7) Tydides & Pelides. Patronymica sunt loco priorum posita: Erant enim Diomedes, & Achilles, hic Pelei, ille Tydei filii fortissimi. Idem binos suscepit Atreus ex Ærope filios, Agamemnonem & Menelaum; per Atridem tamen Agamemnonem intelligimus, quippe qui in expeditione Trojana rex regum diceretur; ut Horat. Epist. I. — Nestor componere lites

Inter Pelidem festinat, & inter Atridem.

(8) Poeta.

(8) *Poeta*. (9) *Orat.* Ut enim inter poëtas Homerus apud Græcos, Virgilius apud Latinos; sic inter oratores Demosthenes apud illos, Cicero apud hos, principes exstiterunt. (10) *Parentem*. pro patre, Catachresis: parere enim, unde parens dicitur, est tantum foëminarum: ut ad matrem facilis, ad patrem verò durior translatio videatur. (11) *Promisi*. Promissi hic ponitur Catachresticòs pro minatus sum, ut contrà in Synecdoche speciei. (12) *Erratum*. Tapinosis est, atrocitatem rei elevans: sic cum tetigisse dicimus qui *alagam iniegit*, aut *laxasse* qui *vulneravit*. (13) *urbe*. hic generalibus verbis, *urbe, consul, hostem*, intelligis *Româ, Tullius, Catilinam*.

A Tque hæc de Tropis: quorum si præstantia & excellentia spectetur, longè princeps erit Metaphora, Ironia deinde succedet, tertia erit Metonymia, postrema Synecdoche. Uti autem etiam frequentissimus est Metaphoræ, deinde Metonymiæ, tum Synecdoches, rarissimus Ironiæ. Hanc autem inductionem, octo Ciceronis consulares à P. Ramo observatæ concluderunt. At præcipuè tres species, Metonymia, Metaphora, Synecdoche, sæpe conjunguntur. In Pil. *Unus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, cum senatum egressum vidi, populumque Romanum universum; cum ipsa Roma propriè convulsa sedibus suis, ad completendum conservatorem suum procedere visa est: quæ me ita accepit, ut non modò omnium generum, ætatum, ordinum, viri ac mulieres omnis fortunæ, ac loci, sed etiam mœnia ipsa viderentur, & tecta urbis, ac templa lætari*. Hic Metonymiæ sunt, *senatus*, pro senatoribus, *Roma* pro Romanis; Synecdochæ *tecta* pro edificiis, *mœnia* pro urbe; Metaphoræ autem illæ ex inanimatis & brutis rebus, animatæ & actuosæ; *procedere, accepit, lætari*, præcipuam laudem obtinent.

C A P. XII.

EXposito in tropis primo genere elocutionis, sequitur ut de Figura secundo loco dicatur. Figura est elocutio quâ (1) orationis habitus à (2) recta & simplici consuetudine mutatur.

Figura est dictionis, aut sententiæ. Figura dictionis est figura, quâ oratio figuratur dictionibus aptè & jucundè inter sese resonantibus. Estque in sonorum dimensione vel repetitione.

Figura in dimensione est suavis ille sonorum in oratione (3) numerus.

Est autem hic perpetuò nitendum, ut (4) vocalium in diversis vocibus concursus sit quàm rarissimus.

Ad Cap. 12.

(1) **U**T enim tropus ferè est singularum vocum;
 (2) **U** sic figura conjunctarum est; utque vocum alia est propria, alia modificata, sic orationum alia est recta, alia figurata: illam Græci ἀγνιστος, hanc ἐκφυλισμὸς vocant, Q. 1. 9. c. 1.

(3) Quo uno nihil est cognatius nostris animis: numero enim excitamur & languescimus, & ad hilaritatem tristitiàmque deducimur. Ejus verò gratia non solum ducitur è mensuris syllabarum, sed etiam è sonis literarum, maximè vocalium, quæ vel grandiores, vel magis confertæ, in dictionibus resonant.

(4) Orat. Perf. ¶. 30. Nemo est tam rusticus, quin vocales nolit conjungere. & mox, Crebram vocalium concursionem, magnâ ex parte, ut vitiosam fugit Demosthenes. At Q. 1. 9. c. 4. Vocalium concursus cum accidit,

*accidit, biat, & interstitit, & quasi laborat oratio: non tamen id, ut crimen ingens, expavescendum est: ac ne-
scio negligentia in hoc, an sollicitudo, sit peior. Inhibeat
enim necesse est hic metus impetum dicendi, & à potiori-
bus avertat.*

C A P. XIII.

Numerus est poeticus, vel oratorius.

Poeticus est, qui perpetuis certorum
spatiorum legibus astringitur (1).

Numerus poeticus est rhythmus, aut metrū.

Rhythmus est numerus poeticus certam
syllabarum numerum, nullā habitā quantitatis
ratione, continens: Plerumque autem Epistro-
phen soni conjunctam habet (2): ut in illo
^a Homeri nostri poemate.

^a Spenser.

Deeds soon do dye howeever nobly done,
And thoughts of men do as themselves decay:
But wise words taught in numbers for to run,
Recorded by the Muses, live for aye:
Nor may with storming howres be washt away:
No bitter breathing winds with hoistrous blast
Nor age, nor envy, shall them ever wast.

Et paulò post.

For not to have been dipt in Lethe Lake,
Could save the b son of Thetis from to dye:
But that blinde c Bard did him immortal make,
With verses dipt in dew of Castalie:
Which made the d Eastern Conqueror to cry,
O fortunate yong man, whose vertue sound
So brave a trump, thy noble acts to sound. (3)

b Achilles. c Homerus. d Alexander.

Rhythmi

Rhythmi genera partim syllabarum suarum numero, partim variâ sonorum resonantium dispositione distingui possunt: sed ea (4) optimorum poetarum observatio optimè docebit.

Ad Cap. 13.

(1) **E**T ferè in fabulosis argumentis ad hominum mores imitandum; & exprimendum: hinc tragœdia, comœdia, & cætera poematis genera orta sunt: in quibus *μετέωρα καὶ ἀναγνώστῳ*, varietas casuum & agnitio tandem insperata delectarent animos; ad eamque rem Rhetorici cujusque ornamenti præcipua licentia est assumpta.

(2) Et est linguis vernaculis accommodatior.

(3) Decasyllabus iste Rhythmus, ut metrum Heroicum, præcipuè celebratur.

(4) Quales sunt apud nos Homero, Maroni, Ovidio, cæterisque melioris notæ priscis æquiparandi, D. Philippus Sidney, Edmundus Spencer, Samuel Daniel, Michael Drayton, Josuah Sylvester, ingeniosè pius Franciscus Quarles, & quemcum honore memoro, Divinus ille vates Georgius Wither, aliique ingenio & arte florentes, quorum hæc ætas uberrima est. Quibus accedat ex Poëtis scænicis, Senecæ, Plauto, Terentio neutiquam inferior, tragicus comicus historicus Gulielmus Shakespear, aliique singularis illius artificii æmulatores non pauci.

C A P. XIV. De Metro.

S. I. De Metaplasmo.

¶ I.

Metrum est numerus poëticus certis pedibus constans: quorum ultimus ultimam syllabam habet indifferentem.

Hujus

Hujus numeri gratiâ Metaplasmus, i. transformatio quædam Dictionis, permittitur: quando scilicet aliquid in ea redundat, deficit, aut immutatur.

Redundat aliquid addendo, vel distrahendo: Deficit (1) elidendo, (2) auferendo, vel contrahendo.

Metaplasmi itaque quatuor sunt genera: 1. in Elidendo, 2. in Addendo & Auferendo, 3. in Distrahendo & Contrahendo, ac 4. in Immutando.

Primi generis duæ sunt species: Synalœpha & Ecthlipsis.

Synalœpha est elisio (3) vocalis ante vocalem (4) in diversis dictionibus.

Ecthlipsis est elisio consonantis M. cum præeunte vocali in fine dictionis, vocali sequente: Hor. Epist. 2. l. 1.

(5) *Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis acescit.*

¶ At *heu*, (6) *ô*, id non eliduntur.

Atque hoc Metaplasmi genus (7) ferè perpetuum est: reliqua rariora.

Ad ¶. I.

(1) *Elidendo* (2) *auferendo*. Elidere est quod scriptione integrum est, scansione mutilare; auferre, est etiam scriptione demere.

(3) *Vocalis*. Diphthongus hic rationem habet vocalis: ut

Agricola hyberno lætissima pulvere farra.

Georg. I.

Bina aures, duplici aptantur dentalia dorso.

Ibid.

(4) *Elisio*

(4) Elidetur aliquando vocalis ante vocalem in diversis, ejusdem dictionis compositæ, partibus : ut graveolens, semianimis, semihomo, antea mbulo, anteit. Cecropiūq; thymum, & graveolentia centaurea. Geo. 4. Semianimi lapsūque supervenit. — Aeneid. 12. Semihominis Caci facies quam dira tegebat. Aeneid. 8. Sum comes ipse tuus tumidūq; antea mbulo regis. Mar. 1.2. Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit. Met. 11.

Qui candore nives anteirent, cursibus æquor. AEn. 12.

(5) Syncerum. Hic um in Syncerum, item E in Quodcunque eliditur; scit autem ultima, cum sit brevis, pro longa habetur.

(6) ò tamen interdum unum tempus amittit : ut Te Coridon ò Alexi. Trahit sua quemque voluptas, Ecl. 2.

Vide mox Synalœpham omittam.

(7) Ferè perpet. Nam Synalœpha (Græcorum more) interdum omittitur : ut

Et longum formosæ vale, inquit, Iola. Eclog. 3.

Credimus? An qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Ec. 8.

Nomen & arma locum servant, te, amice, nequivi. AEn. 6.

Tuque, ò Tybri, tu, ò genitor, cum flumine sancto. AEn. 8.

Uno in lectulo erudituli ambo. Catull. in Mamur-

ram & Cæsarem.

Implerunt montes, flerunt Rhodopeiæ arces. Georg. 4.

Ubi vocales longæ non elidæ, dimidiam amittunt quantitatem.

Interdum etiam manent integræ : ut

Stant & juniperi, & castaneæ hirsutæ. Eclog. 7.

Clamassent in littus Hyla, Hyla omne sonaret. Eclog. 6.

Hic A in priori Hyla manet longum, in posteriori corripitur. Sic

Ter sunt conati imponere Pelio Ossan. Georg. 1.

Ubi I suam retinet quantitatem, O vero corripitur.

Manet aliquando & vocalis brevis : ut

Ponderis amissa vi possint stare inani. Lucret. lib. 1.

Et vera incessu patuit Dea : ille ubi matrem. AEn. 1.

Et bis id Arethusa, id Arethusa, vocavit. Met. 5.

Bft

Est etiam ubi Ecclipsis omittitur : ut apud Ennium citante Prisciano,

Insignita fore tum millia militum octo.

Quædam etiam hujus generis sunt apud Lucretium : ut

Corporum augebit numerum, summamque; sequetur. lib. 1.

Nam quod fluidum est è levibus atque rotundis. lib. 2.

Namque papaverum aura potest suspensa levisque. lib. 3.

Semina seque simul cum eo commiscuit igni. lib. 6.

Quos etiam Ovidius imitari ausus est :

Digna sum, & cupio fieri matrona potentis. Epist. 5.

Ut Aldinum habet exemplar : quamvis castigatior, nescio quis, nè metrum claudicaret plus satis sollicitus, otiosa conjunctionis que adiectione sustentandum censuit. Sic enim alias legitur, *Dignaque sum, &c.*

Veteres etiam S. cum sua vocali, ante vocalem elidebant; ante consonantem tantum S. ut Ennius.

Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.

Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

(Citat Cicero istud de Senectute, illud pro Muræna) & Lucretius frequenter.

Nam fierent juvenes subito ex infantibus parvis, lib. 1.

Pondus uti saxi, calor ignibus, liquor aquæ. Ibid.

Nonne vides etiam patefactis temporis puncto. Ibid.

Et Hostilius Annal. 1.

Sæpe greges pecudum ex hybernis pastibus pulsi.

Catullus etiam ad Gellium dixit.

Affixus nostris tu dabis supplicium. Et Manil. lib. 2.

Formosos Phæbus Geminos, Cyllenius Cancrum.

Sic Lucret. lib. 2.

Est è levibus atque rotundis adnixa volare. Et lib. 4.

Nonne vides igitur quàm puncto temporis imago.

Etiam Virgilius Æneid. 2.

Limina tectorum, & mediis in penetralibus hostem :

Et Æneid. 12.

Inter se coisse viros, & decernere ferro.

Superest aliquando in versu (qui indè Hypermeter dicitur) post pedes debitos syllaba, vocali aut M. terminata,

minata, quæ à vocali sequentem versum inchoante e-
lidenda est : ut

Inferitur verò ex factu nucis arbutus borrida ,

Et steriles Platani &c. Georg. 2.

Barba erat incipiens, barba color aureus, aurea,

Ex humeris &c. Met. 12.

Jamque iter imensi turrei & tella Latinorum

Ardua cernebant &c. Æneid. 7.

Et tellus Cyrcæ, & spissi littoris Antium

Huc ubi &c. Met. 15.

Enclitica conjunctio quæ frequentissimè superest: ut

Si non tanta quies iret frigusque calorémque

Inter &c. Georg. 2.

Navigiis pinos, domibus cedrosque cupressosque

Hinc radios &c. Ibid.

Jaſtemur doceas : ignari hominúmque locorúmque

Erramus &c. Æneid. 2.

Aurea cui gradibus surgebant limina, nexæque

Ære trabes &c. Ibid.

Quem non incusavi amens hominúmque deorúmque,

Aut quid in eversa vidi crudelius urbe ? Ibid.

Sed ista partim antiquata, partim licenter à Poetis
usurpata, notanda magis discantibus quàm imitanda
sunt.

§. I. ¶. 2.

Metaplasmi in addendo & auferendo sex
sunt species : Prothesis, Aphæresis, Epenthesis,
Syncope, Paragoge, Apocope.

Prothesis est, quæ literam vel syllabam ad-
dit in principio : ut (1) *gnatus* (2) *tetuli*.

Aphæresis est, quæ à principio aufert : ut
(3) *temnere*.

Epenthesis est, quæ addit in medio : ut (4)
aliturum (5) *navita* (6) *induperator* (7) *lit-
tera*.

Syncope

Syncope est, quæ è medio aufert : ut (8) *vincla*, (9) *virum*, (10) *petii*, (11) *repostus*.

Paragoge est, quæ addit in fine: ut (12) *dicier*.

Apocope est, quæ à fine aufert: ut (13) *dix-
tin*, (14) *curru*.

Ad ¶. 2.

(1) Pro natus : ut

_____ gnato ut medicarer tuo. And. Act. 5. Sc. 1.

(2) pro tuli : ut

Incepi dum res tetulit : nunc non fert. And. Act. 5. Sc. 1.

(3) pro contemnere : ut

Fejurus raro stomachus vulgaria temnit. Hor. Sat. 2. l. 2.

(4) pro alitum : ut

Alituum pecudumque genus soper altus habebat. Æn. 8.

(5) pro nauta : ut

Nauta de ventis, de tauris narrat arator. Prop. l. 2. El. 1.

(6) pro imperator : ut

Quales nunc epulas ipsum glutisse putamus.

Induperatorem. _____

Juv. Sat. 4.

Item, Indugredi sceleris, quin contra sæpius olim. Lucr. 1.

At non esse tamen perplexis indupedita.

Idem 2.

(7) pro litera : ut

Littera scripta manet.

Sic quattuor, *Porfenna, quotidie*, &c. solent enim poetæ in quibusdam vocibus post syllabam naturâ brevem, ut eam producant, consonam immediatè sequentem geminare : præcipuè post præpositionem *re*, ut *relliquia*, *relligio*, *relligiosus*, *repperi*, *reppuli*, *rettuli*, *rellatus*, *redduco*, &c.

Quatuor naturâ corripitur, sicuti *quotidie*, & *Porfenna* : ut

Cadunt ter quattuor de cælo corpora sancta. Eunius.

(Quod etiam apparet in quâter & quâterni) Sed Epenthesis hîc ita invaluit, ut vix usquâ correptû legas

(8) *Vincla* pro *vincula*. Sic (a) *circulus*, (b) *gubernaculum*, (c) *manipulus*, (d) *oraculum*, *periculum*, (e) *seclum*,
pro

pro circulus, gubernaculum, manipulus, oraculum, periculum, seculum.

(a) *At primùm laxos tenui de vimine circlos.* Geor. 3.

(b) *Ipse gubernaculo rector subit, ipse magister.* Æn. 5.

(c) *Immundi meminere suos jactare maniplos.* Geor. 5.

& *Disjectique duces, desolatique manipuli.* Æn. 9.

(d) *Rursus ad oraculum Ortigia Phœbūmq; remens.* Æn. 3.

(e) *Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo.* Eclog. 4.

& *Talia sæcla suis dixerunt currite fusis.* Ibid.

(9) *Virum pro virorum: Sic deum, divum, superum,*

(a) *magnanimum, (b) equum, (c) socium, Teucrum,*

Danaum, & similia: item (d) currum: pro curruum,

Deorum, Divorum, &c. Iste genitivus concisus fre-

quentissimus est apud Poetas.

(a) *Magnanimum heroum, pueri innuptaq; puellæ.* Geo. 4.

(b) *Et jam tempus equum spumantia solvere colla.* Geo. 2.

(c) *Oblitus decorisque sui, sociumque salutis.* Æn. 5.

(d) ——— *quæ gratia currum.*

Armorumque fuit vivis, quæ cura nitentes. Æn. 6.

(10) *Petii pro petivi: Sic (a) lenibat, (b) vestibat,*

(c) *polibant, (d) nutribat, dixti, (e) direxti, petiit, (f)*

percussisti, (g) amisti, accessisti, admorunt, gustaram, audi-

eram, (h) porgite, (i) surpate, (k) exstinxem, (l) vixet,

(m) *jussit, (n) explessit, (o) divisit; pro leniebat, &c.*

dixisti, direxisti, petivit, percussisti, amisisti, accessisti,

admoverunt, gustaveram, audiveram, porrigite, surripite,

exstinxissem, vixisset, jussit, explevisset, divisisset.

(a) *Lenibat dictis animam, lacrymasque ciebat.* Æn. 6.

(b) *Tum mihi prima genas vestibat flore juvena.* Æn. 8.

(c) *Certatim squamis serpentum auroque polibant.* Ibid.

(d) *Nutribat teneris immulgens ubera labris.* Æn. 9.

Sic Vellera virgati custodibant calathifisci. Catul. 1. 1.

Argonautica.

Atque hinuli pellis totos operibat amantes. Pro-

pert. 1. 3. de avar. Puel.

(e) *Dardana qui Paridis direxti tela manūsq.* Æn. 6.

(f) *Gaudes si cameram percussisti forte penes te.* Horat.

Sat. 3. lib. 2.

(g) *Simul*

- (g) *Simul consilium cum re amisti.* Eun. Act. 2. Sc. 2.
 (h) *Cingite fronde comas, & pocula porcite dextris.* Æn. 8.
 (i) *Quiddam magnum addens, unum me surpate morti.*
 Hor. Sat. 3. l. 2.
 (k) *Cum genere extinxem memet super ipsa dedisse.* Æn. 4.
 (l) *Vixit cui vitam deus, aut sua dextra dedisset.* Æn. 11.
 (m) *Cætera qua jussu mecum manus inferat arma.* Ibid.
 (n) ——— *animūque expleſſe juvabit.* Æn. 2.
 (o) *Antiquo censu gnatis divisse duobus.* Hor. Sat. 3.
 lib. 2.

(11) *Repositus pro repositus* : Sic (a) *compositus*, (b) *expositus*, (c) *impositus*, (d) *suppositus*, ablatâ vocali I.
 (a) *Troja: nunc placida compositus pace quiescit.* Æn. 1.
 (b) *Obvia ventorum furtis expositaque Pont.* Æn. 10.
 (c) *Inarime Jovis imperiis imposita Typhoe.* Æn. 9.
 (d) *Hic crudelis amor tauri suppositaque furto.* Æn. 6.
 Cæterorum exemplis, ut frequentioribus, super-
 fedeo.

(12) *dicier pro dici* : ut
Est aliquid digito monstrari, & dicier, Hic est. Ovid.
 (13) *dixtin*, (14) *curru*, pro *dixtine*, *currui* : ut
Sed tamen iidem olim curru succedere fueri. Æn. 3.
Sic aspectu, venatu, pro aspectui, venatui :
Siste gradum, teque aspectu nè subtrahere nostro. Æn. 6.
Venatu invigilant pueri, sylvasque fatigant. Æn. 9.

Dativus quarti flexus, quò facilius numeris Epicis
 inserviat, apud Poetam Apocopen semper patitur.

§. I. ¶. 3.

Metaplasmi in Distrahendo & Contrahendo
 duæ sunt species, Diæresis & Synæresis.

Diæresis est, quæ unam syllabam in duas di-
 strahit : ut (1) *pietâi*, (2) *ahenëus*, (3) *suëtus*,
 (4) *evoluisse*, (5) *persolūnda*.

Synæresis est, quæ duas syllabas in unam
 contrahit : ut (6) *aurea*, (7) *aureis*, (8) *aureo*
 dissyl-

diffyllaba : & (9) *abjete*, (10) *tenvia* trisyllaba.

Quædam contractè etiam scribuntur : aut aliquando, ut *Nil*, (11) *mî*, (12) *imperî*, *obît*, (13) *prêndo* : aut semper, ut *bîgæ*, *quadrîgæ*, *côgo*, *tibîcen* : Ex nihil, mihi, imperii, obiit pro obivit per Syncopen, *prehendo*, *bijugæ*, *quadrîjugæ*, *coago*, *tibiicen*.

Quædam licèt integrè scribantur, tamen in metri dimensione ferè contrahuntur : ut *huic*, *cui*, *dû*, *ii*, (14:) & composita, *proin*, *dehinc*, *deest*, (15.)

Ad T. 3.

(1) *piçai* pro *piçæ*. Genitivos primæ hunc in modum distrahere Lucretio solenne est : Virgilius id fecit quatuor tantum locis.

Aulai in medio libabant pocula Baccho. Æn. 3.

Æthereum sensum atq; aurai simplicis ignem. Æn. 6.

Exsultantque æstu latice; furit intus aquai. Æn. 7.

Dives equum, dives piçai vestis & auri. Æn. 9.

Hujus Diæresis ratio est, quòd quæ Latinis est Diphthongus *æ*, eadem Græcis est *αι* : Ideoque illi hos imitati & diphthongum hanc in *ai* dissolvunt, & *a* vocalem puram longam faciunt.

(2) *abenem* pro *ænem* : ut

Si rectè facies : hic murus abenem esto. Hor. Ep. 1. l. 1.

Sic *evøbe* pro *evæ*.

Evøbe Bacche fremens solum te virgine dignum. Æn. 7.

Nam Græcè est *ἔβοι*, unde *Evæ*.

Evæ recenti mens trepidat metu. Carm. 2. Od. 19.

Sic apud Catull.

Verbosa gaudet Venus loquela.

In Camer.

(3) *suëtus* pro *suetus* : ut

Cum mihi non tantum furesq; fereq; suëtæ. Hor. Sat. 8. l. 1.

ubi *aliquescens* fit vocalis : ut etiam in sequentibus :

Imò agite & positis quæ vox inopina suâsit. Thebaid. 1.

Holus suâve, multiplex herbæ genus. Virg. Hort.

Fundat ab extremo flatus Aquilone Suevos. Luc. lib. 2.

Imposito fratri moribunda relinquit ore. Met. 6.

(4) *evoluisse*, (5) *persoluenda*; pro *evoluisse*, *persol-
venda*.

Debuerant fusos evoluisse suos. Ovid. Epist. 12.

Nunc quoque te salva persoluenda mihi. Ovid. Ep. 6.

ubi *v* consona in vocalem vertitur : ut etiam in se-
quentibus :

Stamina non ulli dissoluenda deo. Tibull. El. 7.

Sit satis ornatas dissoluisse comas. Tibull. El. 10.

Quod zonam soluat diu ligatam. Cat. ad pas.

(6) *aurea*.

Aurea composuit sponda, mediâque locavit. Æn. 1.

Aurea percussam virga versumque venenis. Æn. 7.

Sic, Aut nulla inter se duo sint ex omnibus eadem. Lucr. 2.

Cætera de genere hoc eadem ratione creantur. Lucr. 4.

Una eademque via sanguisq; animisq; feruntur. Æn. 19.

Hæc eadem rursus Lygdame curre via. Propert. lib. 3.

Sudando pinguem vitis albimq; nec ostrea. Horat.

Sat. 2. lib. 1.

Nec tantum Rhodope miratur & Ismarum Orpheus. Ecl. 6.

Seu lento fuerint alvearia vimine texta. Geor. 4.

Canicies inculta jacet, stant lumina flammæ. Æn. 6.

(7) *aureis*.

Atria : dependent lychni laquearibus aureis. Æn. 1.

Sic, Libra dixi somniq; pares ubi fecerit horas. Geor. 1.

Unius ob noxam, & furias Ajacis Oilei. Æn. 4.

Jam validam Ilionei navem jam fortis Achata. Ibid.

Forreiq; Eumenidem thalami, & discordia demens. Æn. 6.

Centum erei claudunt vides, æternæque ferri. Ibid.

Eripere ei noli quod multo charius illi. Cat. ad Quint.

(8) *aurec*.

His finis fandi : solio tum Juppiter aureo. Æneid. 10.

Sic, Atq; eodem patto rebus sint omnibus apta. Lucr. 6.

Uxo eodemq; igni, sic nostro Daphnis amore. Eclog. 8.

Rege

Rege sub Euristheo fatiſ Junonis iniquae. Aeneid. 8.

Cum reſluit campis, & jam ſe condidit alpeo. Aen. 9.

Nam per aquas quaecumq; cadunt, atq; aëra deorſum. Eu. 2.

Deſpicere ipſe oculus rem ſcorſum corpore toto. Lucr. 3.

Item, Legibus hiſ: quædam ratio diſcriminat omnia. Lu. 2.

Bis patriæ cecidere manus, quin protinus omnia. Aen. 6.

Praeferrimus manibus vittas, & verba precantia. Aen. 7.

Niſi Hypermetrum potiùs hunc verſum dixeris,
quia vocalis ſequitur. (9) abjete, (10) tenuia:

Ædiſcant, ſcütæque intexunt abjete coſtas. Aeneid. 2.

Velleræque ut ſoliis depectunt tenuia Seres. Geor. 2.

ubi I & U vocales in conſonas mutantur: ut etiam in ſequentibus.

Sardomiches, ſmaragdos, adamantes, jaſpidas uno. Mar.

I. 5. Ep. 11.

Herent parjetibus ſcale, poſteſq; ſub ipſos. Aeneid. 2.

Cuſtodes ſufferre valent, labat arjete crebro. Ibid.

Arjetat in portas & duros obice poſtes. Aeneid. 11.

Fluviorum rex Eridanus, campõſq; per omnes. Geor. 1.

Item, Propterea quia corpus aquæ naturæq; tenuis. Lu. 2.

Tenuis ubi arjilla, & diuorſi calculi arvis. Geor. 2.

Genua labant, gelido concrevit frigore ſanguis. Aen. 12.

Lectorem obiter admonitum velim, ſingi hic à quibusdam, Synæreſin hanc non animadvertentibus, contra hujus metri legem pro pede Dactylico, aliàs Proceleuſmaticum, ſive duplicem Pyrrichium, aliàs Anapæſtum: & ſi Lucretiana illa,

Propterea quia corpus aquæ naturæq; tenuis. Lib. 2.

Mittunt, effigies quoque debent mittere tenues. Lib. 4.

& ſimilia, tortè occurriffent, dubium non eſt ſtatuiſſe etiam eos, pro Spondeo Trochæum, ſeu Anapæſtum poni.

Apud Lucretium, per Synæreſin, u vocalis liqueſcit; quemadmodum per Diæreſin u liqueſcens fit vocalis.

Et ſimili ratione animalia ſuapte vagari. Lib. 1.

Lanigera pecudes, & equorum duellica proles. Lib. 2.

Et apud Lactantium in Phœnice.

Duodecies undis irrigat omne nemus.

(11) *mî*: ut

In tempore ipso mî advenis.

And. Act. 5. Sc. 6.

(12) *imperî*: ut

Imperî rebus? prece qua fatigent.

Hor. Od. 2. lib. 1.

Item Nec spes libertatis erat, nec cura peculi.

Ecl. 1.

Hic simul accepit patrimonî mille talenta.

Hor. Sat. 3. l. 2.

Et Ibidem Albucî, Perillî, Staberî, Arrî Canusî, Menenî.

(13) *prêndo*: ut

Deprêndi miserum est.

Sat. 2. lib. 1.

(14) *Sic cuivis, & cætera composita à cui, diis, iis, iisdem, iisdem.*

(15) *Sic etiam Proinde, deinde, deinceps, deeram, deero, deesse, &c.*

Rejicio etiam & ejicio interdum contrahuntur: ut

Tytere pascentes à flumine rejice capellas.

Eclog. 3.

Tela manu rejicitq: canes in vulnus hiantes.

Stat. Th. 4.

Ejicit enim sulci recta regione viâque.

Lucret. 4.

Scande reice, reicit, eicit. Abjectâ enim 7 consonâ per Syncopen (quod aliis compositis à Jacio usu venit) ut

Turpe putas abici quia fit miserandus amicus.

Pont.

lib. 2. El. 3.

Nil adicit penso Lachesis fusoque sororum.

Mar. l. 4.

Ep. 54.

Cur obicis magno tumultum, manesq; vagantes.

Lucan. l. 7.

Ipse manu subicit gladios, ac tela ministrat.

Lucan.

l. 7.) e & i contrahuntur in ei:

Synæresis exempla vide plura in tertia Regula de omnibus.

§. I. ¶. 4.

Metaplasmi in immutando species sunt quinque: Tmesis, Metathesis, Antithesis, Diastole, Systole.

Tmesis est, quæ compositæ vocis partes, alterius

terius vocis interpositione, diffecat: ut (1) *qui te cunque*, (2) *inque salutat*.

Metathesis est, quæ literam eandem transponit: ut (3) *Pistris* (4) *Tymbre*.

Antithesis est, quæ unam pro alia ponit: ut (5) *olli*, (6) *vortunt*, (7) *optumé*.

Diaſtole eſt, quæ brevem ſyllabam producit: ut (8) *gravia*, (9) *cōr*.

Syſtole eſt, quæ longam corripit: ut (10) *tulērunt*, (11) *palūs*.

Ad ¶. 4.

(1) *qui te cunque*: ut

Qui te cunque manent iſto certamine caſus.

Æn. 12.

pro *quicunque te*.

Sic, *Quæ me cunque vocant terra.*

Æn. 1.

Qua ſe cunq; furens medio tulit agmine virgo.

Æn. 11.

Quo res cunque cadent. ———

Æn. 12.

Præterea tellus, quæ corpora cunq; alit, auget.

Lucr. l. 1.

Terræq; inumbratur qua nimbi cunq; feruntur.

Lucret.

lib. 5.

Quæ collata foris, & commoda cunq; venirent. Idem. l. 6.

(2) *inque ſalutatus*: ut

Hanc ego nunc ignaram huius quodcunque pericli eſt,

Inq; ſalutatam linquo. Æneid. 9. pro *inſalutatamque*.

Sic, *Ille pedem referens, & mutilis inque ligatus.*

Æn. 10. pro *illigatusque*.

Nunc ego namque ſuper tibi erunt qui dicere laudes.

Eclog. 6. pro *supererunt*.

Talis Hyperboreo ſeptem ſubjecta trioni.

Georg. 3.

pro *ſeptentrioni*.

Et multo nebula circum dea fudit amiſſu.

Æn. 1.

pro *circumfudit*.

Hac celebrata tenus ſancto certamina patri.

Æn. 5.

pro *hactenus*.

Eripuit nobis mediæque sub æquore mersit.

Ibid.

pro *submersit*.

Impastus seu plena leo per ovilia turbans.

Æn. 9.

pro *perturbans*.

Tim Pallas bijugis fugientem Rhætea præter

Trajit. ———— Æn. 10. pro *præterfugientem*.

(3) *pistris* pro *pistis*. *Pelens* apud Aristotelem Hist. anim. lib. 6. cap. 12. bellua est marina ceracei generis: in quo sensu *pistis* legitur apud Poëtam, Æn. 3. ubi de Scylla loquitur.

Prima hominis facies, & pulchra pectore virgo

Pube tenus: postrema immani corpore pristis.

Et Æneid. 10. ubi de Tritone.

Frons hominem præfert, in pristis desinit alvus.

Hujus piscis nomen *Mnesthei* navis Æneid. 5. fortita est: ubi *Sergesti* Centaurus dicitur, *Gyx Chimæra, & Cloanthi Scylla*.

Post hos æquo discrimine *Pristis*,

Centaurisque locum tendunt superare priorem.

Et paulo post alludens ad nominis etymon, (dicitur enim à *Pelens* quod est *secare*) ait Poëta,

Sic Mnesthem, sic ipsu fura secat æquora Pristi.

unde satis liquet *Pristis* utrobique ritè scribi: pro qua voce nonnulli per Metathesin reponunt *Pistris*.

(4) *Tymbre* pro *Tymber*. *Tymbre* habetur. Æneid. 10.

Nam tibi *Tymbre* caput *Evandrius* abstulit ensis.

Ponitur autem per Metathesin pro *Tymber*, quia rectius item est *Tymber* non *Tymbrus*: ut ibidem legitur.

Daucia Laride Tymberque similinæ proles.

(5) *Olli* pro *illi*: ut

Olli subridens hominum sator atque decorum.

Æn. 1.

(6) *vertunt* pro *vertunt*: ut

Dii vertunt bene.

Eun. Act. 2. Sc. 3.

(7) *Optimè* pro *optimè*: ut

Optimè mihi re offer.

And. Act. 4. Sc. 2.

Sic *volens*. A. 3. 4. *vestrum*. 4. 4. *Pessima*, *maximè*.

E. 1. 2.

(8) *græ-*

(8) *graviâ* : ut *Æneid.* 3.

Dona dehinc auro graviâ sectâque elephanto.

(9) *côr* : ut *Heroid.* 21.

Molle meum levibus côr est vixibile telis.

Sic *Manil.* 5.

Incubit Pontus, timuit naufrâgia tellus.

Quem *Mantuanus* sequutus est *sext. Fast.*

Perdidit, & fracto passa est naufrâgia clavo.

Idem *Mant. Eclog.* 6.

Cum muliere marem sociali satere jungens.

Penultimam enim in muliere ritè corripiendum esse, ex

Terentio satis apparet : ut *And. Act.* 1. *Sc.* 1.

Effertur : imus : interea inter mulieres. & *Scen.* 4.

Nec satis digna cui committas primo partu mulierem.

Nam etsi in hoc metro, ceteri pedes sint incerti, certè

ultimus est Iambus. Etiam ex *Plauto* : ut *Alin. Act.*

Scen. 1.

Quem amavam abduxit ab lenone mulierem. & *Trucal.*

Act. 1. *Scen.* 4.

Pro dii immortales ! non amantis mulieris. & alibi

passim : adeoque ex *Mart. lib.* 1. *Epig.* 97.

Amethistiâsque mulierum vocat vestes.

Idem, *Rêcidere assiduo quoniam fluere omnia constat.*

Lucret. 5.

In quem rêcidimus quicquid mortale creamur. *Met.* 10.

Diastole plerumq; reperitur in ultima dictionis sylla-

ba secundum, tertiam, quartam, aut quintum pedem

Heroici carminis inchoante : ut

Pectoribus inhians spirantia consult exiâ. *Æneid.* 4.

Luctus ubique, pavor, & plurima mortis imago. *Æn.* 2.

Ostentans artem pariter, archamque sonantem. *Æn.* 5.

Sustinet, ac nata Turnique canit Hymeneos. *Æn.* 7.

Liminaque laurusque dei totisque moveri. *Æn.* 3.

Que, ante dictionem duabus inchoatam consonanti-

bus, *æpius* quidem producitur : sed illic positionem

potius locum habere dixerim : vide primam regulam

generalem de omnibus.

(10) *rulerunt* : ut

56 Rhetoricæ Lib. 1. *Quantitas syllab.*

Matrì longa decem tulèrunt fastidia menses. Georg. 4.

Sic Occidèrunt magnis qui gentibus imperitarunt. Lucr. lib. 3.

Miscuèruntque herbas, & non innoxia verba. Georg. 3.

Obsupui, steteruntque comæ, & vox faucibus hæsit. Æneid. 2.

Gutturâque imbuèrunt, infantia lacte canino. In Ibin.

Quid tibi profuerunt, Circe. Perseides herba? De remed. lib. 2.

Virgilio annuèrunt gaudentes rure Camenæ. Sat. 10. lib. 1.

Dii tibi divitias dedèrunt artémque fruendi. Hor. Ep. 4. lib. 1.

(11). *Palus : ut*

Regis opus steriliſque diu palus aptâque remis. Horat. Art.

Sic, Theſea prenfuras ſemisöpita manus. Heroid. 10.

Vade, vale, cavè nè titubes, mandatâque frangas. Idem. Ep. 13. lib. 1.

Tu cavè defendas, quamvis mordebere dictis. Trist. 1. El. 1.

Niſi mavis hic eſſe imperativum antiqui cævo : nam aliàs producitur : ut

Ergo cave liber, & timida circumſpice mente. Ibid.

Si quid aget majus, differ tua cæpta, cavèque. Pont. lib. 3. El. 1.

Supra in ſmaragdòs Poſitio corripitur.

C A P. 14. §. 2.

De quantitate Syllabarum.

PEs est Dimensio certâ syllabarum quantitate definita.

Quantitas est quâ syllaba brevis, aut longa, aut communis dicitur.

Syllaba brevis unius est temporis : & , si opus

opus est, notatur in vocali hoc apice ^.

Longa duorum est: &, si opus est, notatur in vocali hoc apice -.

Communis modò brevis est, modò longa.

Quantitas cognoscitur regulis, vel exemplis.

Regulæ sunt generales, vel speciales.

§. I. ¶. I.

GENERALES DE OMNIBUS SYLLABIS TRES.

Positio.

Prima regula.

I. Vocalis ante duas Consonantes, quarum altera saltem in eadem dictione cum vocali est, producitur: ut Met.7.

Mox ubi pollicita est quò sit fiducia major.

Hic præter syllabas *pol, est, & sit*; mox etiam & *ma* positione longæ sunt. Nam duplex potestatem habet duarum consonantium, & 7 consona pro duplici habetur: sed vide secundam regulam specialem de media syllaba.

¶ Etiam vocalis brevis dictionem finiens ante duas consonantes nonnunquam producitur: ut

Et libella aliqua si ex parte claudicat hilum.

Lucr.4.

Occulta spolia, & plures de pace triumphos.

Juv.Sat.8.

Nil opus est morte pro me, sed amore, fidèque.

Trist.5.

lib.15.

Officii causa pluribus esse dati.

Pont.1.1.8.

Nulla fugæ ratio, nulla spes, omnia muta.

Catu. Argon.

Pro segete spicas, pro grege ferre dapem.

Tib.lib.1.

Eleg.5.

Enclitica Conjunctio que sæpissime : ut

Terrâsqûe, tractûsq; mari; cœlûmque profundum. Ecl. 4.

Lappæquẽ, tribulique, intêrque nitentia culta. Geor. 1.

Tribulâquẽ, trabeæque, & iniquo pondere rastro. Ibid.

Brontêsquẽ, Steropêsque, & nudus membra Pyrrhæmon.

Aneid. 10.

Alchandrîmque, Haliûmque, Noemonâque, Prytanîmque.

Aneid. 9.

Caranon, Iphitidêmque, Alastorâquẽ, Chroniâq; Met. 13.

Hoc autem fit more Græcorum, qui vocalem brevem tam in fine dictionis, quàm alibi ante duas consonantes producere solent : ut

Κίλλαι τὲ ζαθίλω Τενέδοιό τε Ἴρε πινάσσει. Iliad. α.

Δενὴ ὃ κλαγγὴ γῆρ' ἀργυρέοιο βιοῖο. Ibid.

Μαί τι κακῶν ἐ πόσολέ μοι τὸ κρήγυον εἴπας. Ibid.

Ναὶ μὰ τὸ δὲ σπῆστρον, τὸ μὲν ἐ πόσολε φύλλα κρηῶζε. Ibid.

Excipe.

Vocalis naturâ brevis ante mutam cum liquidâ *L* vel *R* in eadem dictione communis est : ut *patris, volucris, Atlas, locuples.*

Nisi in compositis, ubi prior vox in mutam definit, posterior à liquida inchoatur : illic enim, tanquam voces essent separatae, fit positio : ut *ἀβλυοδόννα.*

Etiam liquida *N* post quasdam consonas in Græcis dictionibus, & *M* alicubi brevem vocalem præcedentem ancipitem facit : ut

Ad mandata Prôgnes, & agit sua vota sub illis. Met. 6.

Hanc vocem Petronius Arbitr (quem Quintilianus & Macrobius citant) etiam corripuit.

Atque urbana Prôgne quæ circum gramina fusa.

& mutis quoque piscibus.

Donaturi Cycni, si libeat, sonum. Carm. 4. Od. 3.

Carmen est Glyconium cum Asclepiadeo alternatum.

Quid refert? cornix non idè ante cycnum.

Auf.

Epist. 20.

Quæ

Quantitas syllab. De Elocutione.

39

Que capta est alio nuptia Lacena Cyeno.

Mart. 9.

Epigr. 106.

Bistonis habitata viris, Polymnestoris illic.

Met. 13.

Vadit ad artificem dux Polymnestora credis.

Ibid.

Ecce inter primos Therampro à sanguine clausi.

Sil.

lib. 8.

Delectat Mardon si perniciosus Ichnemnon.

Mar. 1. 7.

Ep. 86.

Movit Ajacem Telamone natum.

Forma captive dominum Tecmessa.

Carm. 2. Od. 4.

Diphthongus.

Secunda regula de omni.

II. Diphthongus longa est : ut *hei*, *nēuter*,
aulæa.

Sic Maia Cœus, &c.

*Meotis tamen Trist. 3. El. 12. propter sequentem
vocalem, primam corripit.*

Longior antiquis visa Meotis hyems,

Cum aliàs producatur : ut

Regna Thon habuit Meotide clārus in ora.

Pont. 3.

El. 3.

Quaque fretum torrens Meotidis egerit undas.

Luc. 3.

*Diphthongus in fine dictionis sequente vocali inter-
dum corripitur. Vid. Synalœpham omissam.*

*Præpositio præ in compositione semper brevis est
sequente vocali : sed de ea vide primam regulam spe-
cialem de prima.*

Synæresis.

Tertia regula de omni.

III. Synæresis sive Crasis * syllabam pro-
ducit : ut *nīl*, *cōgo*, *obit*, *dēro*, & similia.

Magnus

Magnus civis obit, & formidatus Othoni. Juv. Sat. 6.
Sic Dum trepidant it hasta Tago per tempus utrumque.
 Æneid. 9.

Author abît operis, sed tamen exstat opus. Ovid. ad Liv.
Sceptra Palatini, sedemque petit Euandri. Æneid. 9.

Ita enim legendum est: non ut vulgò habetur, *peti-
 tit*: quia diphthongus *Eu* necessario producitur.

Difficiles aditus primos habet: haud mihi deero. Serm. I.
 Sat. 9.

Verùm ubi vehementi magis est commota metu mens. Lu-
 cret. lib. 3.

Vehemens & liquidus puròque simillimus amni. Hor.
 Ep. 2. lib. 2.

Per terras, amnes, atque oppida cooperuisse. Lucr. l. 5.
Aut nulla inter se duo sint ex omnibus eadem. Luc.

lib. 2.

* Vocalium scilicet: nam *i* & *u* in consonas muta-
 tæ non mutant quantitatem: ut in *abjete*, *tenuia* tri-
 syllabis. Vide 9. & 10. in notis ad *J. I. ¶. 3.*

§. 2. ¶. 2.

REGULÆ GENERALES DE PRIMA ET MEDIA TRES.

Vocalis ante Vocalem.

Prima Regula.

I. Vocalis ante vocalem brevis est ut *dẽms*.

Excipe.

Primò *E* inter duo *I* in genitivis & dativis
 quintæ declinationis producitur: ut *faciei*. (a)

2. Penultima genitivorum secundam pro-
 nominis formam habentium communis est:
 ut

ut *unius*, *illius*. Sed in *alterius* semper est brevis, in *alius* semper longa.

3. Prima in *sio* longa est, nisi sequantur *e* & *r*; ut *fiērem*.

4. Vocativi priorum, & genitivi primæ (*b*) distracti, penultimam producant: ut *Caī*, *Pompeī*, *aulaī*, *aquaī*.

5. Obe priorem syllabam habet (*c*) communem, *Eheu* verò longam.

6. Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus (*d*) subinde longa fit: ut (1) *Machāon*, *Pandion*, *Brisēis*. *Latōis*, *Nerēius*, *Minōius*, & *Minōus*: (2) *Ilionēa*, *Neronēus*, (3) *Thalīa*, *magīa*, *Medēa*, *cithorēa*, & similia.

Sic *aēr*, *Deīphobe*, *Pierides*, *herōis*, *Enyo*, (4)

Sic (5) *platea*, *eborea*, & *conopeum* & purum variant.

(a) Lucretius illud *E* producit *I* non præcedente: ut

Tempore inane potest vacuum subsistere rei. Lib. 2.

Nec jacere indumanus via quā munita fidēi. Lib. 3.

(b) Vide Diæresin.

(c) Obe jam satis est, obe libelle. Ma. l. 4. ep. ult.

(d) Quædam enim voces Græcæ vocalem puram producant, quædam corripunt, quædam variant, ut in regulis & exemplis subnotatis liquet.

(1) Masculina in *aon* & *ion*, patronymica foemina in *eis* & *ois*, ac possessiva in *ēm*, *oim*, & *ōis*, primas terminationum vocales producant: ut

Machāon, *Amythāon*, *Didymāon*, *Lycāon*, &c.

Amphion, *Arion*, *Hyperion*, *Ixion*, *Methion*, *Pandion*, &c.

Brisēis, *Cadmēs*, *Chrysēs*, *Echinēs*, *Elēs*, &c.

Latōis,

Laidis, Deidis, Mimōis, &c.

Nerēius, Priamēius, Semelēius, Elegēius, &c.

Mendius, Achelēius, Trōius, &c.

Minōis, Argōis, Eōis, Herōis, Inōis, Lesbōis, Sardōis, &c.

Excipe in *aon* & *ion* trescentia per *o* longum : ut
Phaon, Deucalion, &c.

In *eis* *Nerēis*, quæ penultimam etiam corripit : ut
Met. 13.

Discedant, placidisque natant Nerēides undis. At
Æneid. 5.

Nerēidum, Phorcique chorus, Panopæque virgo. &
Mart. 14. E. 57.

Nympharum pariter Nerēidumque domus.

Item Carm. lib. 3. Od. 8.

Neptunum & virides Nerēidum comas.

(2) Accusativi in *ea* à nominativis in *eu*, & possessiva in *elis* E purum variant, modo communem, modo Ionicam dialectum sequentes : ut

Orphæa, Salmonea, Ilionea, Idomeneæ, Capharēus.

Orphæaque in medio posuit sylvasque sequentes. Eclog. 3.

Vidi & crudeles dantem Salmoneæ penas. Æn. 6.

Ilionea petit dextra, levæque Serestum. Æn. 1.

Idomeneæ ducem desertaque littora Cretæ. Æn. 6.

Saxa triumphales fregere Capharææ puppes. Propert.

lib. 3. Et

Graia Capharæa currere puppis aqua. Trist. 5. El. 8.

Sed hic quæ producuntur, sæpe scribantur per diphthongum *æ* : ut

Quæstor ab Icario Cynarææ littore Cypri. Lucan. 1. 8.

Dicitur & *Cynarēus.*

Coryciæque coma, Cynarēidæque germine, & ultæ.

Stat. 5. Silv.

& *Cynarēus.*

Verum aut Persephōne Cynarēus ibi Adonis. Aus.

Epi. 33.

Hujus varietatis ratio est, quod possessiva Græca in *u* & Ionicè terminantur in *as* : unde Latini, ad
Græ.

Græcorum imitationem, quædam per *eius, ens, ens,* aut *iis* penultimâ longâ ab *en* terminatione communi; (vid. 3. reg.) quædam per *ëus* penultimâ brevi ab *en* terminatione Ionicâ scribunt.

Præterea Iones terminationem istam poëticè vertunt in *ni* undè Latini quædam etiam per *am* antepenultimâ productâ: de quibus in prima regula.

(3) I & E vocales ex diphthongo *ei* longæ sunt: ut *Darius, Speredius, Olio, Phthia, energia, elegia, Ironia, magia: Ancas, Epem, Lagens, cichorea, & um, centaurea & um, panacea, Lycium vel Lycæum: Chius* adjectivum,

Consulis & Chio solvite vincla cedo. Tibul. 2. l. i.

Hujus generis sunt pleraque fœminarum nomina in *ia* & *ea*: ut *Thasia, Amphigenia, Deidamia, Iphigenia, Laodamia; Cassiopea, Cytheræa, Deïpea, Galatæa, Medea, Panopæa.*

¶ Notandum hic est Græcam diphthongum *ei*, Latine tam per *ei* & *æ* diphthongum, quàm *i* aut *e* longum scribi: ut *Calliopeia, Panopæa.* Vid. reg. 2.

Chiragra verò illud I, quamvis non purum, tantum corripit: ut

Nodosa corpus nobis prohibere chiragra. Horat. Ep. i.

Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est. Mar. l. i.

Ep. 99.

(4) Denique vocales longæ & breves ante vocalem manent immutæ. Ex ancipitibus item *e* & *i*: modò enim longæ sunt, modò breves, eam in suis vocibus quantitatem obtinentes, quæ numeris Heroicis aptissima esset.

At Masculina in *iis*, fœminina in *ia*, & neutra in *ium* unâ cum possessivis in *iis* I purum (nisi veniat ex diphthongo *ei*) corripunt: ut *Parthenius, Chios* subst. *Romæ laudatur Samos, & Chios, & Rhodni aversus.* Hor.

Ep. ii. l. i.

Academia, Acedia, Arcadia, harmonia, Maria, naumachia, sophia, symphonia, Gymnasium, Elysium, Nerius.

Nam

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur. Lucr. lib. 4.

Exsultat Maria cum prima affamina sensit. Juven. l. i.
Do tibi naumachiam, tu das epigrammata nobis. Mar. lib. i. Ep. 6.

Florentis virides sophiæ complectitur umbras. Virg. Ciris.

Ut gratas inter mensas symphonia discors. Horat. Art.
Aliquando tamen, quò nativus accentus servetur,
producent: ut

Angelus intactæ cecinit properata Mariæ. Sedul. l. 2.
Sortiti æthereæ coluerunt dogma sophiæ. Prud. Symm.

Verò ubique corripitur: ut Hyades, Halcyones,
Lybia, caryota: nisi in Enyo, Thyas, Cyaneæ.

(5) *Ut mediâ facias navali ponte platæam.* Aufon. urb. 7.

Dispositum & latas nomen servare platæas. Idem urb. 9.
Istos qui in platæa modò huc modò illuc. Cat. ad Aurel.
Pure sunt platææ nihil ut meditantibus obstet. Hor. ep. 2. lib. 2.

Ad numerum motis pedibus duxere choræas. Met. 14.
Pars pedibus plaudunt choræas, & carmina dicunt.
Æneid. 6.

Ut testudineo tibi, Lentule, conopœo. Ju. Sat. 6.
Intérque signa turpe militaria.

Sol aspiciit conopœa. Epod. Od. 9.

Derivatio.

Secunda regula de pr. & med.

II. Derivativa Primitivorum quantitatem sequuntur: ut *ánîmus, áñîmosus, áñîmare.*

Ex-

Excipe.

1. Pauca à brevibus deducta primam produ-
ducunt:

Vox vōcis à vōco.

Lex lēgis à lēgo.

Rex rēgis & rēgula à rēgo.

Tēpula à tēgo.

Sēdes à sēdeo.

Jūnior à jūvenis.

Mācero à Mācer.

Sūpēdium à sūpe.

Stāturus à stātum.

Lāterna à lāteo.

Regina etiam primam producit : sed deducitur à
rege, ut heroina ab herōe.

Staturus & compolita quæ A servant : ut constātu-
rus, prostāturus, obstāturus, exstāturus, ipsum A produ-
cunt.

Hinc acies statura ducum est, Cæsārne senatus. Lucan.
lib.2.

Quæ sic orsa prior, spes nè obstaturà Pelasgis. The-
baid.7.

Constatura fuit Megalensis purpura centum. Mart.10.
Ep.41.

Ergò ubi concipiunt quantis sic cladibus urbi.

Constatura fides superum. Lucan. lib.2.

Quæ A in I mutant, retinent quantitatem supini :
ut præstiturus, restiturus, institutus. Lucr. 1.2.

2. Pauca à longis deducta primam corri-
piunt.

Dux dūcis à duco.

Dicax, & in * dīcus.

desinentia à dīco.

Fides à fīdo.

Sōpor à sōpio.

Nōto, as, à nōtu.

Nīto, as, à nātu.

Vāricosus à vārix.

ōdium ab ōdi.

Lūcerna à lūceo.

3 Ut maledictus, confidicus, &c.

Desiderativa penultimam corripiunt à participiis
longis : ut Esūrit ab Esūrus. Sic parturio, nupturio, cœ-
naturio,

naturio, dormiturio, miturio, sculpturio, &c.

Motor, motio, motus, mobilis, primâ longâ, & *stator statio, status, stabilis*, primâ brevi, sequuntur quantitatem supinorum unde derivantur. Quare non sunt excipienda, ut quidam docent, quod scilicet prima in *movire* brevis est, in *stare* longa.

¶ Crebro fit ut, literâ aliquâ mutatâ, mutetur & quantitas: veluti *fomes* & *fomentum*, primâ longâ, à *foveo* brevi: sic *jucundus* à *juvo*, *humanus* ab *homo*: Sed *posui, genui, fragor, & fragilis*, brevia sunt; à *pono, pigno, frango*, longis derivata.

Compositio.

Tertia regula de pr. & med.

III. Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut *animare. exanimare.*

Proinde quanta sit prima syllaba vocis simplicis dissyllaba, per accentum in composita ostenditur: ut *impurus purus, versicolor color.*

Excipe.

1. Primam simplicium longam corripiunt innûba, prenûba à *nubo; de jero, pe jero* (a) *Connubium* commune reperitur.

2. Primam simplicium brevem produciunt (b) *ambitus* ab *itis* ad differentiam nominis: idem masculinum ab *is*: nam idem neutrum priorem corripit.

3. Utrique siquidem, vidēsis, & valēdico, ultimam simplicium longam corripiunt.

Nec superare queunt motus utique exitialis. Lucret. 2.

Obtundunt siquidem curarum pondera sensus. Gal. El. 5.

Auriculas? videsis ne majorum tibi forte. Pers. Sat. 1.

Idque quod ignoti faciunt valedicere saltem. Trist. 1.
El. 7.

4. Quandoque, ubique, & * ibidem, ultimam simplicium communem tantum producant: quandoquidem & ubi corripunt: at ubicunque ancipitem simplicis quantitatem servat: ut

Clamat id matres, audite ubicunque Latine. Aen. 7.

Servor ubicunque est, uni mea gaudia servo. Met. 7.

* Ibidem apud veteres, Lucretium, Virgilium, &c. tantum producantur: Mamertus tamen ex natura simplicis corripuit.

Cognosces ibidem, ne pergas tradere fatis.

(a) Adde cognitum & agnitum à notum.

(b) Fuffit & ambita circumdare littora terra. Met. 1.

Cumque suo demens expellitur ambitus auro. Clau.
coll. Ho.

Appendix ad §. 2. ¶ 2.

TRIBUS HISCE REGULIS SEQUENTES DUAS AN- NUMERES.

Vocalis ante Q.

Quarta regula de pr. & med.

IV. Vocalis ante Q, nisi per aliam regulam producat, brevis est: ut neque, nequeo, liqueo, &c.

At liquor verbum producit. Unde, liquens, liquidus & liquor nomen, ab utrovis derivata, variantur: ut

Aut cum liquentia mella. Aeneid. 1.

Principio caelian, & terras, campisq; liquentes. Aen. 6.

Craſſaque conveniunt liquidis, & liquida craſſis. Lucret. lib. 4.

Pondus utiſaxis, calor ignibus, liquor aquai. Idem. l. 1.

gelidas potura liquores. Met. 6.

A-

Liquesco etiam apud Ovidium producitur : ut
Sic mea perpetuis liquefcunt pectora curis.

Sed *liquo*, *liquefacio*, & *liquefcio* funt regularia.

Nam *æquus iniquus*, *antiquus obliquus*, quaque *nēqua-*
quam, utrōque aliōqui, & composita à *ne* adv. prohi-

bendi, ut *nēquis*, *nēquando*, *nēquam*, *nēquitia*, *nēqua-*
quam, *nēquicquam*, & similia, per alias regulas pro-

duci liquet.
Sequana & *Liquetius* [fluvii] produciuntur : sed il-
 lud fieri potest, quia *Propria*. Vide V. regulam.

Nēqueo componi dicitur non à *ne*, sed à *nec*, ut item
 reliqua *ne* corripientia, *nēfas*, *nēfastus*, *nēfarinus*, *nēfan-*
cus, &c.

Variatio Propriorum.

Quinta regula de pr. & med.

V. Primam & mediam in nominibus propriis, nisi
 natura syllabæ repugnet, poetæ sæpius variant; eam
 nimirum quantitatem, quæ numeris suis facillimè
 quadraret, usurpantes : ut Claud. de raptu Proserp.

lib. 3.

āci.

Lucus erat propè flumen Acin quod candida præfert.

āci. Fast. l. 4.

Præterit & ripas herbifer Aci tuas.

Batāvus. Sil. l. 3.

Jam puer anricomo performidate Batavo.

Batāvus. Luc. l. 1.

Vangiones, Batavique; truces, quos ære recurvo.

Bithyni. Clau. Eut. 2.

Proxima Bithynos solem quæ condit, Jonas.

Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur. Ibid.

Nè Cibyritica, nè Bithyna negotia perdas. Hor. Ep. 6. l. 1.

Bithyni. Catull. ad Sirmion.

Vix mi ipse credens Thyniam Bithynisque.

Quanquam & Cappadoces faciant equitesque Bithyni.

Ju. Sat. 7.

Bithyni

Būsiris. Met.9.

Busirim domui ? sēvōque alimenta parenti.

Luctibus immites cuius Busiridis aras. Thebaid.12.

Būsiris. Ibid.

Non trucibus monstris Busirim infandūque dedisti.

Cācus. Fast.1.

Cacus Aventinae timor atque infamia Sylva.

Cācus. Met.9.

Hic Cacus horrendum Tyberino in gurgite monstrum.

Cybēle. Aen.3.

Huic mater cultrix Cybele, Corybantiāque æra.

Cybēle. Aen.10.

Occurrit comitum : Nymphæ quas alma Cybele.

Diana. Aen.3.

Constiterant, sylva alta Jovis lucisque Diana.

Diana. Aen.1.

Exercet Diana choros, quam mille sequuntæ.

Dianam teneræ dicite virgines, Carm.1.1. Od.21.

Fidenæ. Horat. Epist.11.1.1.

Non Lebedus quam sit Gabius desertior atque Fidenis vicus.

Fidenæ. Aen.6.

Hi tibi Nomentum Gabios urbemque Fidenam.

Grādivus. Aen.3.

Grādivūque patrem Geticis qui præsidet arvis.

Urbis, & invicti genitor Grādivæ Quirini. Met.15.

Grādivus. Met.6.

Et genus à magno ducentem fortē Grādivo.

Gyges. Aen.9.

Principio Phalarim, & succiso poplite Gygem.

Gyges. Trist.4.1.6.

Centimanūque Gygem, semibovēmque virum.

Hymen. Heriod.6.

At mihi nec Jūno, nec Hymen, sed tristis Erynnis.

Hymen. Catul. Car. nup.

Hymen ô Hymenæe, Hymenades ô Hymenæe.

Lycas. Aen.10.

Inde Lycam ferit, exsectum jam matre perempta :

Lycas

Lycas. Ibid.

Protinus Anthem. & Lycam prima agmina Turni.

Maotis. Lucan. 3.

Quaque fretum torrens Maotidis egerit undas.

Responsis hurrent dirum & Maotica tellus.

Æn. 6.

Maotis. Trist. 3. Eleg. 12.

Longior antiquis visa Maotis hyems.

Malæa. Æn. 5.

Ionioque mari, Mææque sequacibus undis.

Malæa. Eleg. 2. 16.

Nec timeant vestros curva Mælea sinus.

Orion Orionis, Græcè ~~οὐρανὸν ὀρίωνος~~, primam & tertiam naturaliter producant, poetæ tamen communes faciunt.

orionis. Lucan. 9.

Teste tulit cælo victi decus Orionis.

Armatumque auro circumspicit Oriona.

Æn. 3.

orionis. Met. 13.

Diversasque urbes, nitidumque Orionis ens.

orionis. Ibidem.

Ecce facit mediis natus ab Orione Thebis.

orion. Æn. 1.

Sævus ubi Orion hybernis conditur undis.

orion. Æn. 1.

Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.

Pachinus. Æn. 3.

Præstat Trinacrii metas lustrare Pachini.

Læva Pachine tibi Eilybæa crura premuntur.

Met. 5.

Pachinus. Met. 13.

E quibus imbriferos versa est Pachinus ad Austros.

Pelion. Met. 1.

Fulmine & excussit subiectum Pelion Ossæ.

Pelion. Sil. 1. 3.

Ossæque cum Pelio cunque Hæmo cesserit Othrys.

Porsëna. Ephod. Od. 16.

Minacis aut Etruscæ Porsenæ manus.

Hanc spectare manum Porsena non potuit.

Mart. 1. 1.

Epig. 22.

Por-

Porsenna. *Æn.* 8.

Nec non Tarquinium eiecitur Porsenna jubebat.

Proserpina. *Geor.* 1.

Nec repetita sequi curat Proserpina matrem.

Proserpina. *Sen. Herc. fur. Act.* 2.

Vidisti Siculo regna Proserpine.

Pyrenc. *Tib.* 1.

Non sanè est tibi parvus honor per bella Pyrene.

Pyrenæus. *Luc.* 14.

Jamque Pyrenæa quas nunquam solvere Titan.

Pyrene.

Pyrene celsa nimboſi verticis arce

Diviſos Celtis alba proſpectat Iberos.

Sil. lib. 3.

Pyrenæus. *Clau. bel. Get.*

Trans freta, trans Gallos Pyrenæumque cucurrit.

Rhæa. *Æn.* 7.

Collis Aventini ſylva quem Rhæa ſacerdos.

Rhæa. *Fast.* 4.

Sape Rhæa quæſtæſt toties ſacunda nec iniquum

Rhodus. *Met.* 7.

Phœbeamque Rhodon, & falſiſſos Telechinos.

Rhodus. *Luc.*

Rhodus Carpathium in pelagus ſe inclinat apertum.

Serāpin. *Mart.* 1. 9. *Epig.* 39.

Vincebant nec quæ turba Serāpin amat.

Serāpin. *Idem.*

Iſeum Serāpin, Nilus veneratur, Oſirin.

Sichæus. *Æn.* 1.

Huic conjux Sichæus erat diſſimulus agri.

Sichæus. *Ibid.*

Quos inter medius venit furor ille Sichæus.

Sidōnius. *Æn.* 1.

Obſtupuit primo aſpectu Sidonia Dido.

Sidōnius. *Æn.* 4.

Sidoni in pæcto chlamydem circumdata limbo.

Tyros. *Æneid.* 4.

Carthago, aut antiqua Tyros, flammæque furentes.

Ea Phœniſſa Tyros quarum nunc in ſula nulla eſt. *Met.* 15.

Tyros

Tyros. Met. 3.

A Tyro hac profugos posuistis sede Penates.

Vaticanus. Juven. Sat. 6.

Et Vaticano fragiles de monte patellas.

Vaticanus. Carm. I. Od. 10.

Redderet laudes tibi Vaticani

montis image.

Similiter hic & vocibus cognatis eandem quantita-
tem tribuere negligunt : ut,

Asia. Æn. 3.

Postquam res Asia Priamiq; evertere gentem.

Asus. Geor. 4.

Atque Ephire, atque Opis, atque Asia Deïopea.

Dant per colla modos, sonat amnis, & Asia longè

Pulsa palus : Æneid. 7.

Britanni. Eclog. 1.

Et penitus toto divisos orbe Britannos.

Britones. Juven. Sat. 15.

Quà nec terribiles Cimbri, nec Britones unquam

Italia. Æn. 7.

Tutari Italiam, detrudere finibus hostem.

italis. Æn. 11.

Italides quas ipsa decus sibi dia Camilla.

italicus. Met. 13.

Graia quis Italicis author posuisset in oris.

italus. Æn. 3.

Et sæpe Hesperiam sæpe Itala regna vocare.

italus. Æn. 1.

Saxa vocant Itali mediis que in fluctibus aras.

Prodimur, atq; Italis longè disjungimur oris.

Ibidem.

Laviniam. Æneid. 1.

Fata tibi cernes urbem & promissa Lavini.

Menia. Æneid. 1.

Lavinius. Æneid. 4.

Nec prolem Ausoniam, & Lavinia respicit arva.

Priamus. Heroid. 1.

Vix Priamus tanti totaque Troja fuit.

Priamides. Heroid. 15.

Hanc

Hanc tibi Priamides mitto Ledeæ salutem.

Sicānia. Æneid. 1.

At freta Sicaniæ saltem sedesque paratas.

Sicānius. Æneid. 3.

Sicania prætensa sinu jacet insula contrâ.

Sicānus. Sil. 14.

Cætera Elisæis aderit gens Sicana votis.

Sicānus. Ibidem.

Vomere verterunt primum nova rura Sicane.

Sic tibi cum fluctus subter labere Sicānos.

Eclog. 10.

Undique conveniunt Teucris mistiq; Sicani.

Æneid. 5.

Sicūlus. Eclog. 2.

Mille meæ Siculæ errant in montibus agnæ.

Sicelæ. Eclog. 4.

Sicelides musæ paulò majora canamus,

Quid mihi cum Lesbo? Sicelis esse volo.

Heroid. 21.

Tybris utique primam producit: ut Æneid. 8.

Tybris.

Tum reges, asperque immani corpore Tybris:

A quo post Itali fluvium cognomine Tybrin.

At Tyberis corripit: ut

Tyberis. Geo. 1.

Quæ Tuscum Tyberim & Romana palatia servas.

Tyberinus. Æn. 10.

Inter eâ genitor Tyberini ad fluminis undam.

Istis obiter obliervatis, cætera diligentia tua relinquo.

Hanc libertatem recentiores etiam, veteres imitati, sibi vendicant: ut

ādam. Auf. Edyl. 1.

Deceptum miseratus Adam quem capta venenis.

ādam. Prud. Enchirid.

Tinxit & innocuum maculis sordentibus Adam.

ābel. Prud. Perist.

Deo offerendum sancti Abelis ferculo.

ābel. Idem Enchirid.

Rusticus invidia pastorem sternit: in Abel.

Jācobus. Buchan. Plal. 2.

Utque bonus dubiis Jacobum ad sidera rebis.

Jacobus. Psal. 135.

Quippe Jacobum ultro legit; letumq; dicavit.
ogus. Idem Ibid.

Quique Basana Ogus magna ditione tenebat.
ogus. Psal. 139.

Stravit Ogum magno fidentem corpore frustra.

§. 2. ¶. 3.

REGULÆ SPECIALES DE PRIMATRES.

Præpositio.

Prima Regula.

I. Præpositio in compositione suam retinet quantitatem, ut *traduco*: ni positio vetet, ut *addo*, *reſicio*; aut vocalis ante vocalem, ut *dēhiscens*, *præſtus*.

Quantitas præpositionum, etiam earum quæ nunquam extra compositionem reperiuntur, quales sunt *am*, *di*, *dis*, *re*, *se*, *con*,) communibus omnium vocum regulis cognoscenda est. Siquidem *am*, ac *dis*, semper producuntur positione: & *con* etiam, nisi sequente vocali, vel suum *N* amittat, ut *coacervo*; (tum enim corripitur vocali ante vocalem) vel illud *N* mutet in *M*, ut *comedo*: tum autem corripitur, quia *M* finale prisca breve erat, quod etiamnum apparet in compositionis: ut *circumago* *circumeo*: *di* producitur quia desinit in *I*: *se* item quia monosyllabum in *E*: *re* verò breve excipitur.

Excipe.

1. *Di* corripitur in *dirimo* & *disertus*.
2. *Pro* corripitur in *pröcella*, *pröfari* *pröfiteor*, *pröſugio* *pröſciſcor*, *prönepos*, *pröneptis*, *pröſanus*, *pröſeſtus*, *pröſudus*, & *reſectio*.

3. *Pro*.

3 *Procuro, profundo, propello, propulse, & propago* primam syllabam habent ancipitem.

a *Nomen & verbum.*

Propago nomen propriè sumitur pro vite vetula, vel pro palmitè quæ ex illâ *b* propagatur : unde transfertur ad significandum genus & stirpem, aut etiam prolem & progeniem quæ indè nascitur. In priori sensu Virgilius bis produxit.

b De propagandis vitiis, vide Plin. Lib. 17. Cap. 17. *Romi in scrobem depressi scirra obtinuerunt, post biennium impetuerunt, & sequenti anno transferuntur.*

Sed truncis oleæ melius propagine vites.

Georg. 2.

Sylvarumque aliæ pressos propaginis arcus.

Ibidem.

In posteriori bis item corripuit.

Esse sinent : nuncium vobis Romana præpago.

Æn. 6.

Sit Romana potens Italia virtute præpago.

Æn. 12.

Unde quidam colligunt vocem hanc propriè sumptam primam producere, Metaphoricè verò eandem corripere debere : *Præpago* tamen verbum etiam in translata significatione primam variat.

Ut præpaganda possint producere secula. Lucret. lib. 5.

Nec potuisse præpagando producere prolem. Ibidem.

Videtur itaque mihi Virgilius in hac varietate nihil aliud voluisse, quàm primam in nomine communem facere, ut Lucretius fecerat in verbo : hic autem corripuit, illic produxit, carminis ratione, non significationis diverſitate, id postulante; Neque enim tropus quantitatem mutare solet. Sed sequere tuum iudicium.

In *probo, vobus, vobrium, proprius, vocax, vocus, vocu', proceres, trope, propero, propinquus, vroterus*, (quæ primam corripiunt) *pro* præpositio non est cenienda: *Probrum* & *proprius* primam quoque producunt : verùm id fit non naturâ, sed ratione mutæ sequentis cum liquida.

Pro præpositio Græca brevîs est, quia scribitur per

Omicron : ut in *pröpheta*, *pröpino*, *pröpola*, *pröpontis*, *prölogus*, *Prömetheus*, &c.

Re in *refert* impersonali producitur : ut *Quid tamen hoc refert*, sic se pro classe *Pelasga* *Arma tulisse refert* : sed ex re nomine, non præpositione, ut hoc posterius, componi dicunt Grammatici.

Disyllaba præterita & supina.

Secunda regula de pr.

II. Præterita & Supina Disyllaba priorem producunt : ut *mōvi mōtum*.

Excipe.

Præterita sex *bibi*, *fidi*, *dēdi*, *scīdi*, *stēti*, *tūli* ; & decem supina, *quītum*, *sītum*, *lītum*, *ītum*, *rūtum*, *rātum*, *dātum*, *sātum*, *stātum* & *cītum* à cieo *cies*, corripiunt primam.

• Nam *cītum* à *cies* priorem habet longam.

Geminata præterita.

Tertia regula de pr.

III. Præterita primam geminantia primam corripiunt : ut *pūpugi tētendi*, *cēcidi*, *cēcidi*.

§. 2. ¶. 4.

REGULÆ SPECIALES DE MEDIA TRES.

Accentus.

Prima regula.

I. Accentus in hyperdisyllabis ostendit quantitatem penultimæ : ut *dōminus*, *humānus*.

Nam

Nam si antepenultima acuatur, penultima corripitur: ut *dōnīnus, sāguīnis, lēgēre*. Si penultima acuatur, eadem producitur: ut *humānus, virtūtis, amāre*.

Composita à dare quæ primæ sunt conjugationis, analogum accentum & quantitatem non servant, quia verbum simplex *A* corripit ubique: ut *dāre, circundāre, dābis, pressundābis*. Cū cætero qui primæ conjugationis characteristica, ut etiam secundæ & quartæ, perpetuò producat: ut *stāre, fiēre, scīre*.

Adjectiva in *inus* penultimam acuunt: unde apparet eandem produci: ut *matutinūs*. Præter *diūtinus, pristinus, crāstinus, perēndinus, hornōtinus, serōtinus*; & materialia: ut *fāginus, oleāginus, crystāllinus, adamātinus, cōccinus, casbāsinus*. Adjectiva in *osus, præterita in vi, & eorum supina, penultimam acuunt*: ut *animōsus, petīvī, petītum*.

Plurium aliquando in eadem dictione syllabarum quantitates per accentum cognosci possunt: ut in *penetrābilis* trium; *hi* quia hīc est penultima, *tra* quia penultima est in *penetrābam*, & *ne* quia in *penetro*: in *collōcūtīōnibus* quinque: ut enim *ni* hīc est penultima, sic *o* in *collōcūtīōnis*, *ti* in *collōcūtio*, (quæ etiam brevis est per primam regulam de primā & mediā) *cui* in *collōcūtum*, & *lo* in *colloquor*.

Excipe.

1. Composita à *facio* *A* vocalem brevem in prosa acuunt: ut *benefācis, frigefācit*.

2. Syllabæ *rimus* & *ritis* futuri conjunctivi, quæ in prosa acuunt penultimam, in metro eandem communem habent.

Hujus generis sunt genitivi secundam pronominis formam habentes: de quibus supra.

Pituita etiam, *phrenēsis, platēa, chorēa, & canopēum*, penultimam acutam variant.

Præcipuè sanus nisi cūm pituita molesta est.

Horat.

Epist. I. lib. I.

Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum

Lenta feret pituita ———

Ibidem Sat. 2. Lib. 2.

Mucusque & mala pituita nasci.

Catull. ad Furium.

Perlius contra pen. corripit: sed tum Catullum sequutus primam producit.

Somnia pituita qui purgatissima mittunt.

Sat. 2. Sic

Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis.

Juv. Sat. 14.

Declamas in febre Mathon hanc esse phrenesin.

Mart.

lib. 4. Epig. 81.

Ex vitio cerebri phrenesis furiosa movetur:

Seren.

De tribus reliquis vide primam regulam de prima & media cum annotationibus ad eandem.

Composita ex vocibus numeri.

Secunda regula de med.

I I. Composita ex vocibus numeri, quarum prior paulum mutata in *I* definit, eandem *I* mediam corripunt; ut *causidicus*, *multiplico*. (1)

His annumerantur composita à *semi* & *sesqui*: ut *semivir*, *sesquipes*. Et quæ à numeralibus componuntur: ut *biceps*, *triformis*, *quadriremis*. Etiam sequente *I* consona: ut (2) *bijugus*, *quadrijugus*, & *is*. Præter (3) *quotidiè*, (4) *biduum*, & *triduum*, quæ sunt communia.

Huc etiam spectant composita cum *lentus* & *bundus*, quæ vocales hæc particulas præcedentes corripunt: ut *opulentus*, *fremebundus*. (5)

At *A* ante *bundus* producitur: ut *errābundus*, *sudābundus*.

(1) Sic

(1) Sic *munificus, municeps, armiger, frugifer, alritonans, arcitenens, cornipes, tubicen, calicola, parricida, amplifico, significo, & similia*. Aufonius tamen licenter producit *matricida*: quod ea vox non aliter metrum suum ingrederetur.

Matricida Nero proprii vim pertulit ensis.

De 12.

Cæsarib.

Pro qua voce Josephus Scaliger. *matrī que cida per Tmesin legit.*

Genitivus *quantivis* producit: sed hic nulla est mutatio, quia fit ex genitivo *quantī*.

Scilicet & ilicet producantur: sed non componuntur ex vocibus numeri.

Tibicen, biga, quadriga, producantur per Crasin.

Item *meridies*, ut enim à *tibia* fit *tibiicen*, & contractè *tibicen*; ita à *medius* fit *mediidies*, & (D verso in R) contractè *meridies*, ut Etymologis placet.

Inter repentes post meridiem buxos. Mart. l. 3. Epig. 20.

Prædie etiam & *postædie* longa sunt: sed in illis quoque quædam est Synæresis, pluribus syllabis in unam contractis: componuntur enim ex *priori die* & *posteriori*.

(2) *Martis equi lxxjuges, & magni currus Achillis.*

Georg. 3.

Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus. Ibid.

Turrigeræque urbes bxxjugiq; ad fræna leones. Aeneid. 10.

Quadrijuges in equos, adversaque pectora tendit. Ibid.

(3) *Levi dropac tu quōtidiano.* Mart. lib. 10. Epig. 63.

Quōtidianam refice nauseam nummis. Mart. lib. 10.

Epig. 37.

Conjugis in culpa flagravat quōtidiana. Cat. ad Mal.

(4) *Biduum & triduum* communia censentur, quod cum sint naturâ brevia, apud Terentium ubiq; producantur: ut,

Non hercle, aut si adeo bīdūi est aut trīdūi. And. Act. 2.

Ego impetrare nequeo hoc abs te bīdūum. Eun. Act. 2.

Imò & Martialis producit triduum: ut

Si totus tibi trīduo legatur.

Lib. 2. Ep. 6.

(5) Sic

F. (5) Sic gracilentus, sanguinolentus, vinolentus, violentus, esculentus, fraudulentus, luculentus, lutulentus, pulverulentus, &c. Item gemebundus, tremebundus, moribundus, pudibundus, queribundus, &c. Quamvis

— quem virulenta Megera
Vincere cum toto non evaluisset Averno.

Composita à facio.

Tertia regula de med.

III. Composita ex facio aut fio, & voce numeri quæ paulùm mutata in E definit, ipsam E mediam communem habent: ut tepefacio, liquefio.

Alta tepescit permixta flumina cæde. Cat. lib. I. Arg.

Frigida deserto tepescit membra cubili. Idem ad Mal.

Thura liquefaciunt, inducuntque cornibus aurum. Met. 7.

Sic mea perpetuis liquefiunt pectora curis. Pont. I. 1. 2.

Conslet an immensumpatēfiat ad usque profundum. Lucret. lib. I.

Atque patēfecit quas ante obsederat ater. Idem. 4.

Causa patēfiat quæ ferri polliciat vim. Idem. 6.

Pristinus in speculum decor excitat & putrefactus.

Prud. Apoth.

Et tamen hæc cum sint quasi putrefacta per imbres. Lucret. 2.

Licet Virgilius omninò corripiat: ut

Cogit hyems, eademque calor liquefacta remittit. Geo. 4.

Ibat & ingenti motu stupēfactus aquarum. Ibidem.

Laxat claustra Sinon: illos patēfactus ad auras. Æn. 2.

Multa gemens, magnòque animū labēfactus amore. Æn. 4.

Fusus humi vir idēsq; super maæfecerat verba. Æn. 5.

Sanguine singultantem atro patēfacta cruore. Æn. 9.

Annuit, & totum nutu tremēfecit Olympum. Ibidem.

Subjecit rubor, & calēfacta per ora cucurrit. Æn. 12.

J. 2.

§. 2. ¶. 5.

REGULÆ SPECIALES DE ULTIMA TRES.

Prima regula.

I. In *AIV, CN, As Es Os*, Finita produ-
cuntur.

Excipe.

Corripiuntur.

in *A* { 1. *itā, quā, (1) eā (2)*
2. omnes (3) casus præter vocativos à Græ-
cis in *as*, & ablativos primæ: ut *ô Thomā,*
ab hac murā.

Sed (4) numeralia in *ginta* sunt communia: ut *tri-*
ginta.

in *I* { 1. *nisi (5) quasi, (6) sicuti. (7)*
2. (8) dativi & vocativi Græcorum: ut *huic*
Palladī, ô Amaryllī.

Sed *mibi, tibi, sibi, ibi*, sunt communia.

In *C lāc, nēc, donēc.* Sed (9) *fac*, & pronomen *hic*
& neutrum *hoc*, modò non sūt ablativi casūs, sunt
communia.

in *N* { 1. *ān, forsān, forsitān, tamēn*, cum compo-
sitis *attamēn, veruntamēn*, in cum compo-
sitis *exīn, subīn, deīn, proīn*, & voces
illæ quæ Apocopen patiuntur, *mēn', vi-*
dēn', &c. (10)
2. Accusat. in *an* à nominat. in *a*: ut *Iphi-*
geniān. (11)
3. Recti in *en* crescentes per *I* breve, ut *Car-*
mēn.
4. Accusativi in *in* & *yn*: ut *Alexīn, Iryn.*
5. Græca in *on* per Omicron: ut nominat.
Illīon, Accus. Caucasōn.

- in *As* { 1. Græci recti crescentes per *ados*, ut (12) *Pallās*.
 2. Græci accusativi plurales quintæ declinationis, ut *craterās heroās*.
 in *Es* { 1. *penēs*, & *ēs* cum comp. ut *potēs*, *prodēs*.
 2. recti per *I* vel *E* breve crescentes, ut *milēs* (13) *præpēs* : præter *ariēs abiēs, pariēs, Cerēs*, & (14) *pēs*, cum compositis, ut *sonipēs, quadrupēs*.
 3. Græca neutra, & nominativi plurales, ut (15) *hippomanēs, Cyclopēs*.
 in *Os* { 1. *compōs, impōs*, & *s offis*.
 2. Græca per *omicron*, ut nom. *Chaos*, genit. *Palladōs*.

(1) Ferret ad aurigeræ caput arboris, eia per ipsum.
 Valer. lib. 8.

Eia Dei laudes Solymæa pangite turres. Buch. Psal. 147.

(2) Despauterius & Aldus addunt *Putā*, cum pro videlicet ponitur, citato hoc versu.

Hoc putā non iustum est, illud male, rectius istud. Pers.
 Sat. 4.

Sed plerique codices, etiam quæ Aldina editionis sunt, pro *puta* legunt *putc*.

Et postea apud Ovidium semper corripitur : ut

Postea mirabar cur non sine litibus essent. Fast. 1.

Postea præteriti tumultis redduntur honores. Fast. 2.

Sed divisis vocibus legendum contendunt post ea.

Nam composita similia, antea, interea, præterea, propterea, semper producantur : ut

Ubi iste post phæelus antea fuit. Cat. Carm. 4.

Posteaquam tamen de compositum à postea corripitur

Posteaquam rursus speculatrix arva patere. Victor.

Etiam contra correptum legitur : ut

Ne forte hæc per se cogant nos contra fateri. Lucret. l. 1.

Contra jacet Cancer patulam distentus in alvum. Manil. 2.

Sed licenter hoc fieri videtur, cum aliàs ubiq; producatur : etiam apud ipsum Lucretium : ut

At contra gravius plus in se corporis esse. Lucret. 1.

Unde Aldus pro priori versu legit,
Ne contra hæc per se cogant nos fortè fateri. Et Lamb.

Ne fortè hæc per se cogant nos esse fateri.

(3) Quidam nominativi propriorum Græcorum,
Græcorum more, interdum producuntur: ut

Dat Nemea canites & quas in prælia vires, Theb. 4.

Quos Pylus, & dubiis Malvâ vitata carinis. Ibid.

Non Tegeâ, non ipsa dea vocat alite falix. Ibid.

Mittit Hypermnestrâ de tot modo fratribus uni. Heroid. 14.

Implebit Miriâ, Christum paries sacra virgo. Prud.
Enchir.

(4) Sunt qui numeralia in ginta tantum produci
dicunt: sed leguntur etiam breviora: ut

Mutua quod nobis ter quinquagintâ dedisti. Mart. 3.

Ep. 40.

Sexagintâ teras cum limina mane senator. Mart. 12.

Ep. 26.

Nonagintâ dies sine te, charissime, traxi. Auf. Ep. 5.

Hoc ajunt: vix sex & quadragintâ per annos. Juven.
lib. 2.

Ter trigintâ quadrum partes per sydera reddent.
Manil. 2.

(5) Lucretius produxit quasi: ut
Et devicta quasi cogatur ferre patique. Lucret. 2.

Sed non sine poetica licentia, Nam alias corripi-
tur: ut

Et quasi longinquo fluere omnia cernimus ævo. Ibid.

Et quasi cursores vitæ lampada tradunt. Ibid.

(6) Sicuti quadrupedum cum primis esse videmus.
Lucret. 2.

(7) Adde cui disyllabum.
Collatus cui gallus est Priapus. Mart. 11. Ep. 73.

Et credit cui Posthumilla divos. Mart. 12. Ep. 49.

(8) Dativi Græcorum quintæ declinationis (sicut
etiam nominativi plurales) interdum producuntur:
nempe

nampe formam sequentes tertiæ Latinorum, juxta quam etiam inflecti solent: ut

Ut rapiat Paridi, quam Paris ante sibi. Heroid. 13.

Meonidēs (agnorat enim) consistite dixit. Met. 5.

At nomina tertiæ Lat. quæ Græcè erant primæ, dativum, tanquam Latina, omnino producant; ut *Orestis, Euripidis, Pyladi.*

(6) Hos fac Armenios, hæc est Danaïa Persis.

Ovid. 1. de Art.

Phylli fac exspectes Demophoonta tuum. Heroid. 2.

(10) Educet, vidē' ut geminæ stant vertice crista.

Æneid. 6.

Nostin' an exciderint necum loca? venimus ambo.

Heroid. 12.

Nam quod illud obiciunt.

Istuc unde abii redeo, nemon' ut avarus.

Serm. 1.

Sat. & illud.

Tun' ille Æneas, quem Dardanio Anchisa. Æn. 1.

Probatissimā exemplaria Apocopen non habent.

(11) Nam à nominativis in as producantur: ut Æneân.

(12) Pallas dea, quia genitivum facit in ados, ultimam corripit: sed Pallâs, antos producit, juxta specialem regulam: ut

Filius huic Pallas, olli comes ibat Achates. Æn. 8.

(13) Præpes à præpetendo dicitur (ut Etymologis placet) quasi loca præ aliis minus pernicipibus petens: quod arguit genitivus exeuns in petis, non, ut composita à pede, in pedis. Ultimam autem corripit: ut

quem præpes ab Idâ

Submem pedibus rapuit Jovis armiger uncis. Æn. 5.

Sed nescio quomodo inter composita à pede irrepresent, & ultimam producere dicatur.

(14) Pēs etiam & camuris byrtæ sub cornibus aures.

Geor. 3.

Stat sonipēs, ac fræna ferox spumantia mandit. Æn. 4.

Tollit se arrectum quadrupēs, & calcibus auras. Æn. 10.

Omnia magna loquens modò sit mihi mensa tripēs, &

Ser. 1. Sat. 3.

Re-

Recentiores tamen corripunt composita : ut
Qui bipēs, & quadrupes foret, & tripēs, omnia solus.

Auf. Eid. 11.

Non recipit natura hominis modò quadrupēs illc.

Prud. Apophth.

Sicut etiam corripunt composita à par. Vide 8. in
 notis ad secundæ regulæ exceptiones.

(15) Nam Græcè scribuntur per Epsilon : at nomi-
 nativi plurales interdum producuntur. Vide 8. suprâ.

Secunda Regula.

de ult.

II. In E (1) B D, L R T, I S V S (2) Y S,
 finita corripuntur. (3)

(1) Hebræa in B & producuntur : ut *Job, Jacob,*
Bogud, David : cujus obliqui apud Juvenum penul-
 timam item producunt : ut

Urbs est Judæa, Bethleem Davida canorum.

Lib. 1.

Nam genitus puer est Davidis origine clara.

Ibidem.

Quam Buchananus, quòd Hebraicè scribatur per
 Hirc parvum, ubique corripit : ut

Davidis & sacro perfudi tempora olivo.

Psal. 89.

(2) Tethys apud Virg. ponitur ultimâ longâ.

Téque sibi generum Tethys amat omnibus undis.

Georg. 1.

Sed non idèò, ys producitur, magis quàm an ab A
 quia Ovid. dixit.

Qui legis Eleâran, & egentem mentis Orestem.

Trist. 2.

Utrobique enim Diaſtôle locum habet.

(3) Porro Y vocalis Græca corripitur : ut

Moly vocant Superi : nigrâ radice tenetur.

Met. 14.

Ars tua, Tiphys, jacet, si non sit in æquore fluctu.

Trist. 4. El. 3.

Etiam M non elisum breve est. Vid. Ecclipsin o-
 missam, & notas ad primam regulam de primâ.

Excipe

Exeipe.

Producuntur

1. monosyllaba, ut *mē, dē, sē* : præter *quē, nē, vē* , conjunctiones encliticas , re præpositionem , & adjectiones syllabicas *cē, tē, prē*. (1)
2. ablativi quintæ declinationis, ut *rē, diē, unā* cum adverbis indè enatis , ut *hodiē, quotidie, pridie, postridie, quare* : & refert impersonale. (2)
- in E { 3. secundæ personæ singulares imperativorum activorum secundæ conjugationis , ut *docē*. (3)
4. adverbia ab adjectivis secundæ declinationis formata , ut *minimē, validē*, & per Syncope *valdē* : item *firmē*, (4) *ferē, obē* : præter *benē & malē*.
5. Græca per Eta , ut nom. *lethē* , voc. *Anchisē*.
- in L { (5) *sol* (6) & Hebræa quædam , ut *Baāl, Michaël*. (7)
1. monosyllaba hæc *fār, lār, fūr, cūr, Nar, vēr*, (&) *pār* cum compositis , *compār, impār, dispār*. (9)
- in R { 2. Græca per Eta, ut *aēr, æthēr, crater* : præter *patēr, & matēr*.
1. monosyllaba , ut *līs, vīs*, & ejus composita , *quamvīs, quidvīs*, &c. præter *īs, quīs* , & (10) *bīs*.
2. recti crescentes per I longum, ut *Samnīs, Sallanīs* ; genitivo *itis, inīs*.
- in L { 3. obliqui plurales, ut *munīs*.
4. secundæ personæ singulares : quarum plurales desinunt in *itis* penultimā productā , ut *audīs, velīs, dederīs* futurum ; pl. *auditis, velitis, dederitis*. (11)
5. Græca per eis, ut *Simois, Pyrois*.

- in Us {
1. monosyllaba, ut *sūs, plūs.*
  2. recti per U longum crescentes, ut *virtūs.*
  3. omnes casus quartæ inflectionis: præter nominativos, & vocativos singulares.
  4. Græca per *om*, ut hic *Panthūs*, hujus *Cliūs*: præter composita à *pon*, ut (12) *Polyphūs.*

(1) Ut in *hiscē, tutē, tuoptē*, & similibus.

(2) Et *Fame* ablativus produci solet, quia *fames* olim quintæ declinationis fuit: ut

Solicite volitant morbi, algorque famēque. Lucr. l. 3.

Amisisti, ut fama, apibus morboque famēque. Georg. 4.

Famque famē patriæ altique voragine ventris. Met. 8.

Hoc si contigerit famē peribis. Mart. l. 1. Ep. 100.

Ipsa famē stimulante furens herbāsque sepulchris. Tibul. l. 1. l. 5.

(2) Cavē quandoque breve reperitur: Vide *Systolen.*

Vidēs etiam & *valēdico* corripuntur: Vide tertiam exceptionem compositorum.

(4) *Famque ferē sicco subducta littore puppes.* Æneid. 3.

Corripitur tamen apud Aufonium:

Nam tecum ferē totus ero, quocunque recedam. Epigr. 103.

(5) *Per duodena regit mundi sol aureum astra.* Geo. 1.
Bis me sol adiit gelidae post tempora brumæ. Trist. 4. lib. 6.

(6) Aldus addit *Pol*, quàm rectè iose viderit. Cùm enim sit adverbium jurandi per Pollucem, ut *ædepot* per ædem Pollucis, videtur potius corripiendum, quia *πολυδευκς* (unde Pollux) scribitur per *Omicron*: ut astipulatur illud Ennii,

Nec pol homo quisquam faciet impure animatus.

Nil producitur per *Synæ*: Vide tert. reg. de omnib.

(7) Sic *Gabriël, Daniël, Raphaël, Israël, Micōl, Phicōl*, &c. (8) Lu-

(8) *Ludere pār impār, equitare in arundine longa*
Ser.2. Sat. 3.

Sed composita, ut producuntur juxta quantitatem simplicis ita etiam à recentioribus corripuntur juxta regulam : ut

Succumbit Phrygio, coitus fuit impār utrique, Prud.
Symma.

Quicquid dispār habet cumulum discretio carpit. Idem
Hamar.

Idem fit in compositis à *Pes.*

(9) Ovidius produxit *vir & cor* : ut
De grege nunc tibi vīr, & de grege natus habendus.
Met.1.

Molle meum levibus cōr est violabile telis. Heroid.21.

Sed utrumque licenter fecit : Vid.Diaf. Nam aliàs corripitur : ut

Hic vīr, hic est tibi quem promitti sæpius audis. Æn. 6.

Molle cōr ad timidas sic habet ille preces. Trist. 5.

(10) *Bis* deducitur à *dis* brevi per Antithesin : idemque etiam corripitur : ut

Et bis idem facimus nimium si, Stella, videtur. Mar.

l.1. Ep.45.

Troja bis Oetii numine capta dei. Prop.1.3. El.1.

Tum iis ad occasus, bis se convertit ad ortus. Met.14.

Læta bis, octono tibi jam sub consule pubes. Auf.Epit.33.

Licet Grammatici *quis & is* à monosyllabis longis excipientes illud omiserint.

(11) At *possis* semel apud Juvenalem corripitur.

Tam jejuna fametis cum possis honestius illic. Sat. 5.

¶ Quo tamen loco Despauterius *poscis* legendum esse contendit : & Stephanus *possit*. Tu fortasse genuinâ servatâ lectione, Sytolen hîc agnosces, ut suprà in adverbio *contrà*.

(12) In hac voce, ut ultima, naturâ longa, corripitur ; sic prima, naturâ brevis, apud Latinos produci-
tutur.

Tertia regula

de ult.

III. O finita communia sunt : ut *sermo, amō, amondo, porrō.*

Excipe.

- Produciuntur in O
1. monosyllaba, ut *prō, stō* : item *ergā* pro causa.
  2. dativi & ablativi, ut *huic dominō, ab hoc servō.*
  3. adverbia ab adjectivis derivata, ut *tantō, li- quidō, cō, & composita, idcō, adeō* : præter *sedulo, mutuo, crebro, serō*, quæ sunt communia.
  4. Græca per Omega, *Sapphō,*
ut (1) *Iō, hæc* *Didō,*
hujus *Androgcō,* hunc *Atkō.*
Apollō, *Apollō.*

Corripiuntur *sciō, nesciō, citō, illicō, & quomodō* : *Modō, quoque, ambo, duo, ego, atque homo*, (2) ferè brev-
via sunt.

(1) Et nomen proprium, & adverbium : sed prio-
rem illud producit, hoc corripit.

(2) Non semper : nam productionis etiam exempla
sunt : ut

Hoc quid putemus esse qui modō scurra. Cat. ad Varum.

Vlla potest decreta modō tu vive superstes. Victorin.

Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo. Eclog. 7.

Europamque, Asiamque, duō vel maxima terra. Auf.

Epist. 19.

Ausus ego primus castos violare pudores. Virg. in Diris.

Sicut ego solus me quoque pauperior, Auf. Ep. Cræ.

Separor unus ego, sed partem sumo minorem. Auf. ad

Gall.

Unus homō nobis cunstando restituit rem. Ennius.

Quarum

Quarum syllabarum quantitates hisce regulis cognosci nequeunt, exemplis & autoritate poetarum observandæ sunt. Verum si Autoritas tyronibus subito non occurrat, consulatur Smetii Profodia: quæ prompto hac in re illis remedio erit.

Caput 14. §. 3. ¶. 1.

De Pedis generibus.

PEs est dissyllabus vel trissyllabus: & uterque simplex, aut mistus.

Dissyllabus simplex est { Pyrrichius ex duabus brevibus, ut *dēſs*.
Spondæus ex duabus longis, ut *māsās*.

Mistus est { Iambus è brevi & longa, ut *dēōs*.
Choreus è longa & brevi, ut *ārmā*.

Trissyllabus simplex est { Trochæus è tribus brevibus, ut *lègērē*.
Molossus è tribus longis, ut *vīrtūtēs*.

Mistus est { Dactylus è longa & duabus brevibus, ut *dīcērē*.
Anapæstus è duabus brevibus & longa, ut *flūvīōs*.

Sunt & alii pedes trissyllabi, imò tetrasyllabi, pentasyllabi, & hexasyllabi, quos non otiosa quidem Gram-

Grammaticorum curiositas commenta est : sed hi instituto nostro possunt sufficere. Trisyllabos tamen reliquos ac tetrasyllabos, quod eorum aliquoties apud autores mentio fiat, hic etiam adjicere non pigebit.

Trisyllabi omninò traduntur octo.

Quatuor itaque restant.

Bacchius,
Palimbacchius,
Amphibrachys,
Amphimacrus seu Cre-
ticus.

} ut { *egēstās.
pōrtārē.
bēnignūs.
vērberāns.*

Tetrasyllabi sedecim.

Proceleusmaticus,
Dispondæus,
Pæan primus,
Pæan secundus,
Pæan tertius,
Pæan quartus,
Epitritus primus,
Epitritus secundus,
Epitritus tertius,
Epitritus quartus,
Ionicus major,
Ionicus minor,
Choriambus,
Iambochoræus,
Dichoreus,
Diiambus,

} ut { *rēlēgērē.
ōrātōrēs.
āmbrosiū.
supērbīā.
supērārē.
cēlērītās.
sācērdōtēs.
cōmprōbārūt.
cōncōrdiā.
cōntēplātōr.
sālūtābimūs.
Lācēdēmōn.
prōspērītās.
ālēxāndēr.
cāntilēnā.
āmnētās.*

Tetrasyllabi autem isti, sicut etiam pentasyllabi, & hexasyllabi, *Dispondæi* rectius, seu pedum *ovzuyia*, quàm pedes, appellantur. Quid enim aliud est Proceleusmaticus, quàm duplex Pyrrichius? Quid aliud Dispondæus, Dichoreus, Diiambus, quàm duo Spondæi, Chorei, Iambi? quod vel ipsorum nomina indicant. Item Pæan primus, nonne idem est quod Chorus

reus Pyrrichius? secundus, quod Iambus Pyrrichius? tertius, quod Pyrrichius Choram? quartus, quod Pyrrichium Iambus? & sic de cæteris. Rectè itaque illi de quibus Orator, ^a *Pean*, quod plures habeat syllabas quàm tres, Numerus à quibusdam, non Pes, habetur. Probat idem Quintilianus. ^b *Quicquid enim supra tres syllabas habet, id ex pluribus est pedibus.*

Pedes pentasyllabos numero triginta duos, & hexasyllabos sexaginta quatuor, tam ob nimium tædium, quàm nullum usum, missos facio.

^a *Orat. Perf. § 43.* ^b *Lib. 9. Cap. 4.*

Caput 14. § 3. ¶ 2.

De Metri generibus.

ATque hæc de Metri definitione. Genera ejus multa sunt (Numerus enim potest infinitis penè modis variari & confirmari) summâ autem sunt quinque, quæ Pedum numero distinguuntur: dimetrum, trimetrum, tetrametrum, pentametrum, & hexametrum.

Dimetrum est Adonicum, constans è Dactylo & Spondæo: ut *Fulminâ montes.*

Trimetrum est Glyconium & Pherecratium.

Glyconium constat è Spondæo, & duobus Dactylis: ut *Mæcenas equitum decus.*

Pherecratium è Spondæo, Dactylo, & Spondæo: ut *Lætônâque præmò.*

Tetrametrum est Asclepiadeum, è ^a Molosso, Anapesto, & duobus Dactylis. *Carm. lib. 4. Od. 8.*

Erèptum Stygiis fluctibus Aëacum.

Virtus, & favor, & lingua potentium

Vatum, divitibus consecrat insulis:

Dignum laude virum Musa vetat mori.

^a *Vulgo Spondæo, Dactylo, syllaba longa.*

Ubi

Ubi videndum est, ut Anapæstus finiat dictionem. Ternis aliquando Asclepiadeis additur Glyconium. Carm. lib. 3. Od. 16.

Crēscentē sēquitur cūrā pecūniā.

Majorūque fames: Fure perhorruī

Latē conspicuum tollere verticem,

Macēnās ēquitū dēns.

Interdum binis & Glyconio interseritur Pherecratium. Carm. lib. 1. Od. 21.

Dianā tēnēre dicite vīginēs,

Intonsū pueri dicite Cynthium,

Lātōnāquē suprēmō

Dilectām pēnitūs Jovī.

Tetrametrum Iambicum vide mox in Hexametro.

Pentametrum est Phaleucium, Sapphicum, & Elegum.

Phaleucium constat è Spondæo, Dactylo, & tribus Choreis. Mart. lib. 10. Ep. 47.

Vitā quæ faciunt beatōrem.

Jucundissime Martialis, hæc sunt:

Res non parva labore, sed relicta;

Non ingratus ager, focus perennis;

Lis nunquam, toga rara, mens quieta;

Utres ingenue, salubre corpus;

Prudens simplicitas, pares amici;

Convictus facilis, sine arte mensa;

Nox non ebria, sed soluta curis;

Non tristis torus, attamen pudicus;

Somnus qui faciat breves tenebras:

Quod sis esse velis, nihilque malis;

Summum nec metuas diem, nec optes.

Catullus tamen pro Spondæo nunc Choreum, nunc Iambum usurpat: ut Ad Marc. T. C.

Disertissime Romuli nepotum.

*Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
Quotque post aliis erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus
agit, pessimus omnium poeta:
Tantò pessimus omnium poeta,
Quantò tu optimus omnium patronus.*

Sapphicum constat è Choreo, Spondæo, Dactylo, Choreis duobus: cui ter dicto addendum est Adonicum. Carm. l. 2. Od. 10.

*Sepius ventis agitatür ingens
Pinus, & celsæ graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulminâ montes.*

Elegum constat duobus primis locis, Dactylo vel Spondæo, ^b tertio Spondæo (cujus prior syllaba dictionem claudet) cum Anapæstis duobus. Ab Epico verò nunquam separatur. Trist. Elegia 1.

*Parve (nec invidéo) sine me liber ibis in urbem:
Hæi mihi quod dômînò nòn licet ire tuo.*

^b Fulgo cum syllaba longa, & duobus dactylis: cum syllaba item longa.

Hexametrum est Epicum, & Iambicum.

Epicum præcipuè celebratur, constans quatuor primis locis è Spondæo, vel Dactylo, quinto Dactylo, & sexto Spondæo. Virgil. Æneid. 1.

Armâ virumque cãrò, Trôjæ qui primûs ab oris.

Quinto tamen loco Spondæus aliquando subicitur: nè verò nimia metri tarditas aures offendat, (a) Dactylum tum quartus postulat: ut Eclog. 4.

Chara deûm soboles, magnîm Jovis in rementum.

(a) Hanc

(a) Hanc legem ter neglexit poëta. Georg. 3.
 Saxa per, & scopulos, & depressas convalles. Æneid. 3.
 Nereïdum matri, & Neptuno Ægeo. Et Æneid. 7.
 Aut leues ocreas lento ducunt argento.

Atque Ovidius in Metamorph. semel, nempe lib. 1.
 Përque hyemes, æstisq;ue, & inæquales autumnos.

¶ Notandum hic est versum Spondaicum (quem poëtæ Dactylicis venustè identidem interponunt) tetrasyllabâ, aut trisyllabâ dictione terminari. Tetrasyllabâ, ut

Ante tibi Eôæ Atlantides abscondantur. Georg. 1.

Cecropiûmq; thymum, & graveolentia centaurea. Geo. 4.

Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspexit.

Æneid. 2.

Armatâque auro circumspicit Oriona. Æneid. 3.

Cornua velatarum obvertimus antennarum. Ibidem.

Proximus huic, longo sed proximus intervallo. Æn. 5.

Et lucus latè sacer additur Anchiseo. Ibidem.

Pallantis proavi de nomine Pallantæum. Æneid. 8.

Discedunt, clamydêque auro dedit intertextam. Ibid.

Nec non & sacri monstrat nemus argilei. Ibidem.

Posse viam ad muros, & inxenia Pallantæa. Æneid. 9.

Quales Threïcîæ cum flumina Thermodontis. Æn. 12.

Margine terrarum porrexerat Amphitrite. Met. 1.

Inter Hamadryadas celeberrima Nonocrina. Ibid.

Aereæque Alpes, & nubifer Apenninus. Met. 2.

Dum redit, itque frequens in virgine Nonacrina. Ibid.

Pistarumque jacent fera corpora pantherarum. Met. 5.

Exstimulata fame mugitibus armentorum. Met. 5.

Sylvarum lucos circumspicit antiquarum. Ibidem.

Usque sub Orchomenon, Psaphidæque, Cyllenénque. Ibid.

Et vetus in tela deducitur argumentum. Met. 6.

Nexilibus flores hederis habet intertextos. Ibidem.

Lumina versârunt, animam simul exhalârunt. Ibid.

Funificisque locum mugitibus impleverunt. Met. 7.

Hic illic ubi mors deprênderat exhalantes. Ibidem.

Sacra Jovi quercus de semine Dodonæo. Ibidem.

Novæ

Noverat ante alios faciem ducis Europæi. Met. 8.
 Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo. Met. 11.
 Apiarique suis primum juber armamentis. Ibid.
 Nam tibi sævorum sævissime centaurorum. Met. 12.
 Longus in angustum quæ clauditur Hellespontus. Met. 13.
 Mileus: & longo cælaverat argumente. Ibidem.
 Undarum sparsas Symplegadas elisarum: Met. 15.
 Trisyllabâ verò ut

Pro molli viola, pro purpureo Narcissæ. Eclog. 5.
 Stant & juniperi, & castaneæ hirsutæ. Ecl. 7.
 Muneribus tibi pampineo gravidus autumnus. Geor. 2.
 Saxa per, & scopulos, & depressas canvalles. Georg. 3.
 Tum ille Æneas quem Dardanio Anchisæ. Æneid. 1.
 Ardea, Crustumerique, & turrigeræ Antennæ. Æn. 7.
 Quod fieri ferro, liquidove potest electro. Æneid. 8.
 Servabat senior, qui Parrhasio Evandro. Æneid. 11.
 Pæque hyemes, æstusque, & inæquales autumnos. Met. 1.
 Nubibus esse solet, aut purpureæ auroræ. Met. 3.
 Phœbeamque Rhodon, & Ialios Telchinas. Met. 7.
 Penelopésque socer cum Parrhasio Æncæo. Met. 3.
 Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo. Met. 11.
 Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros. Met. 12.
 Esse viros fama est in Hyperborea Pallene. Met. 15.
 Hæc Helenum cecinisse penatigero Æneæ. Ibidem.

Monosyllabum tamen diis bis apud Virgilium in fine Spondaici reperitur.

Cum sociis, natòque penatibus, & magnis diis. Æn. 3.

Cum patribus, populòque, penatibus, & magnis diis.

Æneid. 8.

Iambicum est hexametrum, quod omnibus locis capax est Iambi. Epod. Od. 16.

Sûs et ipsâ Rômâ viribus ruit.

Potest tamen, ad celeritatem temperandam, Spon-
 dæus in impari quolibet loco collocari.

Epod. Ode ultima.

Quid obsecratîs auribus fundâs preces?

Nôn saxa nudis sordiora navitis

Nèptûnus altò tândit bybèrnûs salo.

Hic

Hic autem quod alternatim subsequitur
carmen, binis sæpius pedibus mutilatur. Ep.
Od. 2.

Beatus ille qui procul negotiis,

Ut prisca gens mortalium,

Paterna rura bobus exercet suis

Solutus omni fenore.

Nec excitatur classico miles truci,

Nec horret iratum mare,

Forumque vitat, & superba civium

Potentiorum limina.

Est etiam ubi tetrametrum Iambicum sine
hexametro legitur. Prudent. Cath. Hymn. 11.

Quid est quod Arcum circum

Sol jam recurrens deserit?

Christusne terris nascitur,

Qui lucis augeat tramitem?

¶ Licet porro huic Metro (ne voces, in quibus syl-
labæ breves concurrunt, prorsus excludantur) pro
longa, quæ duorum est temporum, breves duas inter-
dum reponere.

Unde Hexametrum, secundo, tertio, & quarto lo-
co, pro Iambo Trochæum recipit: pro Spondæo Da-
ctylum tertio, Anapæstum quinto, & utrumque pri-
mo: atque, apud Senecam, Proceleusmaticum etiam,
non raro, primo, & Dactylum quater quinto. Sed bi-
ni saltem Iambi perpetuo servantur.

Aut amittit levi rara tendit retia.

Epod. Od. 2.

Libet jacerè modo sub antiqua ilice.

Ibidem.

Alitibus atque canibus homicidam Hectorem.

Ep.

Od. 17.

Quin ubi perire iussus expiravero.

Ep. Od. 5.

Priusque cælum fidet inferius mari.

Ibidem.

Positosque vernas Ditis examen domus.

Ep. Od. 2.

Pavidumque leporem & advenam laqueo gruem.

Ibid.

Nisi capere vellet.

Thyest. A. 2. S. 1.

E

Tumet

Noverat ante alios faciem ducis *Europæi*. Met. 8.
 Ille suis *Delpis*, hic vertice *Cyllenæo*. Met. 11.
*Aptari*que suis primum jubet armamentis. Ibid.
 Nam tibi *sevorum* *sevisime* centaurorum. Met. 12.
 Longus in angustum quæ clauditur *Hellepontus*. Met. 13.
Mileus : & longo calaverat argumentis. Ibidem.
Undarum *sparsas* *Symplegadas* *elisarum* : Met. 15.
 Trisyllabâ verò ut

Pro molli *viola*, pro *purpureo* *Narcissæ*. Eclog. 5.
 Stant & *juniperi*, & *castaneæ* *hirsutæ*. Ecl. 7.
Muneribus tibi *pampineo* *gravidus* *autumno*. Geor. 2.
Saxa per, & *scopulos*, & *depressas* *canvales*. Georg. 3.
 Tun' ille *Æneas* quem *Dardanio* *Anchisæ*. Æneid. 1.
Ardea, *Crustumæ*que, & *turrigeræ* *Antennæ*. Æn. 7.
 Quod fieri *ferro*, *liquidove* potest *electro*. Æneid. 8.
 Servabat senior, qui *Parrhasio* *Evandro*. Æneid. 11.
 Pêrque *hyemes*, *æstusque*, & *inequales* *autumnos*. Met. 1.
Nubibus esse solet, aut *purpureæ* *auroræ*. Met. 3.
Phæbeamque *Rhodon*, & *Ialios* *Telchinas*. Met. 7.
Penelopésque *socer* cum *Parrhasio* *Æncæo*. Met. 3.
Orgia tradiderat cum *Cecropio* *Eumolpo*. Met. 11.
 Hæc inter *Lapithas*, & *semihomines* *Centauros*. Met. 12.
 Esse viros fama est in *Hyperborea* *Pallene*. Met. 15.
 Hæc *Helenum* cecinisse *penatigero* *Æneæ*. Ibidem.

Monosyllabum tamen diis bis apud *Virgilium* in fine *Spondaici* reperitur.

Cum sociis, natòque *penatibus*, & *magnis* diis. Æn. 3.
 Cum patribus, *populòque*, *penatibus*, & *magnis* diis.
 Æneid. 8.

Iambicum est *hexametrum*, quod omnibus locis capax est *Iambi*. Epod. Od. 16.

Sûs est ipsâ *Româ* viribus ruit.

Potest tamen, ad celeritatem temperandam, *Spondeus* in impari quolibet loco collocari.

Epod. Ode ultima.

Quid obseratis auribus fundis preces ?

Non sâxa multis surdiora navitis

Neptrinus altò tándit bybêrnus salo.

Hic

Hic autem quod alternatim subsequitur
carmen, binis sæpius pedibus mutilatur. Ep.
Od. 2.

*Beatus ille qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis
Solutus omni fenore.*

*Nec excitatur classico miles truci,
Nec horret iratum mare,
Forumque vitat, & superba civium
Potentiorum limina.*

Est etiam ubi tetrametrum Iambicum fine
hexametro legitur. Prudent. Cath. Hymn. 11.

*Quid est quod Arctum circulum
Sol jam recurrens deserit?
Christusne terris nascitur,
Qui lucis auget tramitem?*

¶ Licet porro huic Metro (nè voces, in quibus syl-
labæ breves concurrunt, prorsus excludantur) pro
longa, quæ duorum est temporum, breves duas inter-
dum reponere.

Unde Hexametrum, secundo, tertio, & quarto lo-
co, pro Iambo Trochæum recipit: pro Spondæo Da-
ctylum tertio, Anapæstum quinto, & utrumque pri-
mo: atque, apud Senecam, Proceleusmaticum etiam,
non raro, primo, & Dactylum quater quinto. Sed bi-
ni saltem Iambi perpetuo servantur.

Aut amittè lævi rara tendit retia.

Epod. Od. 2.

Libet jacere modo sub antiqua ilice.

Ibidem.

Alitibus atque canibus homicidam Hectorem.

Ep.

Od. 17.

Quin ubi perire iussus expiravero.

Ep. Od. 5.

Præusque cælum fidet inferiis mari.

Ibidem.

Positosque vernas Ditis examen domus.

Ep. Od. 2.

Pavidaunque leporem & advenam laqueo gruem.

Ibid.

Nisi capere vellet.

Thyest. A. 2. S. 1.

E

Tumet

Tumet animus irâ.

Theb. A. 2. S. 1.

Ego laticis haustu satior?

Scelus aliqua tutum, nulla securum tulit. Hippol. A. 1. S. 2.

Patefacite.

Hippol. ad finem.

Tetrametrum verò interdum habet, primo loco, pro Spondeo Dactylum aut Anapæstum; secundo, pro Jambo Trochæum.

Cānidia trāttavit dapes.

Ep. Od. 3.

Viderē prōpēantes domum.

Ep. Od. 2.

Bipātens pugillar expedi.

Auf. Ep. 138.

Jambicum itaque metrum ex omnibus Jambis ultimum duntaxat libi servavit immutatum. Imò vel sexto etiam loco, quinto Jambum retinente, Spondæum habet: sed hujusmodi versus Scæzon, live Choliambus, i. claudus Jambus dicitur: ut

Si non molestum est, tēque non piget Scæzon.

Mart.

l. 1. Epig. 97.

Sed non videmus manticæ quod in tēgo est.

Catul.

ad Var.

Nec fonte labra prolui cābāllinē.

Nec in bicipiti somnia sē Párnāssō.

Mēmīni, ut repente sic poetā prodīrēm.

Perf. Prol.

Nonnunquam Scæzonti miscetur tetrametrum.

Verona docti syllabas ānāt vātīs,

Marone felix Mantua est:

Censitūr Apōna Livio sūo tēllūs.

Stellaque nec Flacco minus:

Appolloodoro plaudit imbrifer Nīlās,

Nasone Peligni sonant:

Duosquē Sēnecas, unicūquē Lūcānūm.

Facundā loquitur Corduba:

Gaudent jocole Canio sūo Gādēs,

Emērita Dēciano meo:

Te, Liciane, gloriabitūr nōstrā.

Nec me tacebit Bilbilis.

Mart. l. 1. Ep. 61.

Atque hæc præcipua sunt metri genera: cætera, si cui sit animus cognoscere, ex poetis animadverti possunt.

C A P.

C A P. X V.

Numerus Poeticus, certis adstrictus Pedibus, expositus est. Oratorius est (a) numerus solutus, qui ex Pedibus quidem constat, sed incertis, & (b) literis.

Primum hîc est præceptum, In Prosa (c) verbum fugito : citare tamen licet aliunde, auctoritatis aut voluptatis gratiâ.

Deinde (d) principium vel exitum carminis, nec principium, nec exitum prosæ facito.

Principii cura fit minor; mediî penè nulla; (e) clausulæ verò maxima : in qua una Numeri perfectio & absolutio præcipuè apparet & intelligitur.

Clausulæ numerus (f) senis, plûs minûs, syllabis observetur.

(g) Ex longis clausula tardior & rarior; rarissima ex brevibus, & incitator : at (h) ex temperatione longarum & brevium gratior est, & frequentior. Hîc autem excellit (i) Dichoreus; quem pes quilibet dissyllabus præcipuè Jambus in dictione hyperdissyllaba aptè præcedit.

Numerus perpetuò (k) variari debet : nè, aut animorum judiciis, aut aurium satietate, repudietur, aut similitudine artificium deprehendatur.

Ad Cap. 15.

(a) Numerus solet. Orat. Perf. ¶. 37. Sit igitur cognitum in solutis etiam verbis inesse numeros. Et mox, Neque numerosa esse, ut Poema; neque extra numerum, ut sermo vulgi est, debet oratio: alterum nimis est vinctum, ut de industria factum appareat; alterum nimis est dissolutum, ut pervagatum ac vulgare videatur.

(b) Liberis. Orat. lib. 3. ¶. 26. Liberior est oratio, & planè, ut dicitur, sic est verè soluta: non ut fugiat tamen aut erret; sed ut sine vinculis sibi ipsa moderetur. Non enim hic pedes, ut in Metro, certâ aliquâ lege sunt vincti; sed, pro dicentis arbitrio, ubique variandi. Vide (k).

(c) (d) Theod. l. 2. c. 8. Figuram orationis oportet neque metricam esse, neque sine numero. Quod præceptum sic explicat. Q. l. 9. c. 4. Versum in oratione fieri multò foedissimum est totum, sicut etiam in parte deforme: Utrique, si pars posterior in clausula deprehendatur; aut rursus prior in ingressu: nam quod est contra, sæpe etiam decet. Attamen Orat. Perf. ¶. 36. Versus sæpe in oratione per imprudentiam dicimus; quod vehementer est vitiosum: sed non attendimus, neque exaudimus nosmet ipsos. Senarios verò effugere vix possumus. Magnam enim partem ex Iambis nostra constat oratio. Eligit ex multis Isocratis libris, triginta fortasse versus Hieronymus, plerisque senarios: quo quid potest esse turpius? Sed tamen hic corrector, in eo ipso loco quo reprehendit, immittit imprudens ipse senarium. Atque his etiam verbis Correctoris corrector, nisi quòd quartus locus pro Iambo habet Choreum, (qui, totidem & temporum & syllabarum, solâ differt quantitatum transpositione) senarium ipse confecit.

(e) Clausule Orat. Perf. ¶. 39. Plerique censent cadere tantum numerosè oportere, terminarique sententiam. Et Orat. l. 3. ¶. 31. Clausulas diligentius servandas esse arbitror, quàm superiora; quòd in his maxime perfectio atque absolutio indicatur.

(f) Senis

(f) *Senis. Orat. Perf. ¶. 43.* Hos cum in clausula pedes nomino, non loquor de uno pedo extremo : adjungo (quod minimum sit) proximum superiores : saepe etiam tertium.

(g) *Ex longis. Orat. Perf. ¶. 43.* Fluit omnino numerus à primo, tum incitatus brevitate pedum; tum proceritate tardius : cursum contentiones magis requirunt; expositiones rerum tarditatem. Sed non habet eam celeritatem, quam tarditas, dignitatem & gravitatem : sic enim Orator, *Orat. Perf. ¶. 37.* Trochæum, qui est eodem spatio quo Chorus, & Cordacem appellant; quia contractio & brevis dignitatem non habet. *Orat. Perf. ¶. 43.* Spondeus verò, etsi, quod est è longis duabus, hebetior videtur, & tardior; habet tamen stabilem quandam, & non expertem dignitatis, gradum. Sic item Q. l. 3. c. 8. Pedes, quo longis syllabis magis stabiles; hoc graviores faciunt orationem : breves celerem ac mobilem. Cæterum perverſa quantitatum collocatio, contrariâ corrigatur prolatione : brevia sc. voce tardiori, & longa celeriori, proferendo.

a Κόμῳ saltatio comica, Theod. l. 5. c. 8.

(h) *Ex temperatione. b Commendatur itaque Creticus, & Pæan; qui quàm commodissimè putantur in solutam orationem iſigari : Vide Theod. l. 3. c. 8.* Pæan primus in primo viget, jacet in extremo; in Pæana quartum optimè cadere censent veteres. Probatum etiam Iambus & Dactylus : nec Spondeus repudiandus : Etsi enim, quod est è longis duabus, hebetior videtur & tardior; habet tamen stabilem quandam, & non expertem dignitatis gradum : in concisis membris multò magis : paucitatem enim pedum, gravitatis suæ tarditate compensat. Dochmius [i. Bacchius Iambus] quovis loco aptus est; dum semel ponatur : iteratus aut continuatus, numerum apertum & nimis insignem facit : quemadmodum & cæteri pedes. Unde Orator, *Orat. Perf. ¶. 37.* Ego autem sentio omnes in oratione esse quasi

*permistos & confusos pedes : nec effugere possemus animad-
versionem, si semper iisdem uteremur.*

b Loco supra citato.

(i) *Dichoreus. Orat. Perf. ¶. 43. Cadit Dichoreus per
se ipse præclare : Ut exemplis ibidem declaratur. O
Morce Druse, patrem appello : In priori inciso sunt duo
Chorei : in posteriori syllabam brevem sequuntur
e Jambicus Spondæus. Et tu dicere solebas, secretam esse
temp. in priori sunt Choreus, Pyrrichius, Spondæus; in
posteriori Choreus, Spondæus, Pyrrichius. Iterum,
Quicumque eam violasset, ab omnibus ei pœnas esse persolu-
tas. In priori sunt Jambus, Pyrrichius, Choreus : in
posteriori tres Chorei : nihil enim ad rem, extrema
illa longa sit, an brevis. Deinde, Patris dictum sapiens,
temeritas filii comprobavit. In postremo Jambum se-
quitur Dichoreus: quo talis clamor concionis excita-
tus est, ut admirabile est. Verborum ordinem immu-
tato, & fac sic, Comprobavit filii temeritas; jam nihil
erit. At eadem verba, eadem sententia: animo istuc
fatis est, auribus non satis. Contrà si arripias dissi-
patam aliquam sententiam, eamque, ordine verborum
paulum commutato, in quadrum redigas; efficiatur
aptum illud, quod fuerit antea diffuens, ac solutum.
Sume de Graccho apud Censores illud, Orat. Perf.
¶. 26. Abesse non potest, quin ejusdem hominis sit, pro-
bos improbare, qui improbos probet. Quanto aptius ita
dixisset? Quin ejusdem hominis sit, qui improbos probet,
probos improbare. Ergo numeri gratiâ a Hyperbaton
permittitur. Q. l. 8. c. 6. Fit enim sapissime aspera &
dura, dissoluta & hians oratio; si ad necessitatē ordi-
nis verba redigantur: nec aliud potest sermonem fa-
cere numerplum, quàm opportuna ordinis mutatio.*

*c Neque enim Ecchipsis, aut Synalæpha in prosa locum habet: M. ve-
ro non elisum breve est. Vide supra Ecchipsin omissam.
d V. c. 34.*

(k) *Variari debet. Or. P. ¶. 43. In orationis nume-
ro, nihil est tam vitiosum, quàm si semper est idem*
Et

Et postea, Quod optimum est, id crebrius fieri non oportet. Primum enim numerus agnoscitur: deinde satiat; postea contemnitur. Commutationibus autem variis si utemur; nec deprehendetur manifestè, quod à nobis de industria fiat; & occurreret satietati. Q. 1.9. c.4. Virtutes enim ipsæ tedium pariunt, nisi gratiâ varietatis adjuncta.

Numeri origo & usus.

Or. Perf. ¶.33. Qui Isocratem maxime mirantur, hoc in ejus summis laudibus ferunt, quod verbis solatis numeros primus adjunxerit. Cum enim videret Oratores cum severitate audiri, Poetas autem cum voluptate; tum dicitur numeros secutus, quibus etiam in oratione uteremur; cum jucunditatis causâ, tum ut varietas occurreret satietati. Imò etiam ut multò majorem vim habeat. Or. Perf. ¶.46. Neque verò Demosthenis fulmina tantopere vibrarent, nisi numeris contorta ferrentur.

Antiquiores tamen hujus artificii auctores fuisse Thrasymachum & Gorgiam, auctor est infra Orator.

Atque hæc de Oratorio Pedum Numero: quem tamen elegantius & facilius variare, Usus quam Ars, Praxis disertis Oratoris, quam periti Rhetoris preceptio, edocebit.

C A P. XVI.

Figura dictionis in dimensione soni ejusmodi est; sequitur quæ est in soni repetitione: & quidem similis aut dissimilis. Similis continuè vel disjunctè. Continuè est Epizeuxis, aut Anadiplosis.

Epizeuxis seu Subjunctio est, quando sonus similis continuè in eadem sententia iteratur: idque vel in parte vocis, vel in voce integra.

Epizeuxis partis vel est principii, ut Georg. 1.
Et sola in sicca secum spatiat^r arena. Et Met. 1.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus : atque animos formatae infundere terræ!

Hic S. & P. ter, A bis, & F semel in dictionum
 initiis iterantur : nam præpositiones re & in Epizeu-
 xin literæ nihil videntur impedire.

vel finis, ut De responsione Arusp.

Titus Annius ad illam pestem comprimendam,
exstinguendam, funditus delendam natus esse vi-
detur.

In sequentibus est Epizeuxis vocis. Ter. And.
O Mysis, Mysis. Ver. 7. *Crux, crux (inquam)*
infelici & misero. Virg. Eclog. 5.

Ipsa sonant arbus^ta, deus, deus ille, Menalca. He-
 roid. 21.

Si, nisi quæ facie poterit te digna videri,
Nulla futura tua est ; nulla futura tua est.

Interdum Parenthesis interponitur : res ta-
 men eodem recidit : quia, tanquam Parenthe-
 sis non sit, geminatio illa continuatur. Phi-
 lippic. 2. *Hastâ positâ pro æde Jovis Statoris,*
bona (miserum me, consymtis enim lacrymis, ta-
men infixus animo hæret dolor) bona (inquam)
Cn. Pompeii Magni, voci acerbissimæ subje^ta
præconis.

C A P. XVII.

A Nadiplofis seu reduplicatio est, quando
 similis sonus continuè in diversis sen-
 ten-

tentiis, id est in fine præcedentis & principio sequentis, repetitur. Eclog. 10. Virg.

Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo :

Gallo, cujus amor tantum mihi crescit in horas

Hæc figura ter iteratur, & eodem verbo. Catil. 1. *Hic tamen vivit : vivit ? imò verò etiam in senatum venit. Item, Vivis : & vivis non ad deponendam, sed ad confirmandam. audaciam. Item, Quamdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, vives : & vives, ita ut nunc vivis. Heroid. 1.*

Me pater Icarus viduo discedere lecto

Cogit, & immensas increpat usque moras.

Increpet usque licet, tua sim, tua dicar opertet :

Penelope conjux semper Ulyssis ero.

Georg. 4. Anadiplosis Epistrophen & Epanalepsin conjunctas habet.

—— *Oænitides ambæ :*

Ambæ auro, pictis incinctæ pellibus ambæ.

Reperitur autem hic Climax seu gradatio, quando nimirum Anadiplosis pluribus gradibus continuatur. Pro Milon : *Nec verò se populo solum sed senatui commisit: nec senatui modo, sed etiam publicis præfidiis & armis : nec his tantum, sed ejus potestati, cui senatus totam rempub. commisit. Ad Heren. Nam quæ reliqua spes libertatis manet, si illis, & quod libet, licet; & quod licet, possunt; & quod possunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, vobis molestum non est ?*

C A P. XVIII.

Sequitur repetitio soni similis disjunctè : & quidem in eodem loco, vel in diversis : in eodem est Anaphora, aut Epistrophe.

Anaphora est, quando sonus similis iteratur in principiis sententiarum. Agrar. I.

Tamen nè vexari rempub. contemni majestatem Populi Rom. deludi vosmetipsos dicitis à Tribuno plebis patiamini. Catil. I. Nihilne te nocturnum præsidium palatii, nihil urbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil consensus bonorum civium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusque moverunt? Georg. 4.

*Te dulcis conjux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente cæbat.*

Ovid. de Arte.

Tuta frequensque via est per amici fallere nomen:

Tuta frequensque licet sit via, crimen habet.

Pro Ameri. Accusant ii, qui in fortunas hujus invaserunt: causam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accusant ii, quibus occidi patrem Sexti Roscii bono fuit: causam dicit is, cui non modò luctum mors patris attulit, verùm etiam egestatem. Accusant ii, qui hunc ipsum summè jugulare cupierunt: causam dicit is, qui etiam ad hoc judicium cum præsidio venit, nè hic ibidem ante oculos vestros trucidaretur. Deniq; accusant ii, quos populos poscit: causam dicit is, qui unus relictus ex nefaria illorum cæde restat.

C A P.

CAP. XXI.

Epistrophe est, quâ similis sonus in clausulis iteratur.

Hic autem Rhythmus quidam oratorius persæpe resonat, in membris paribus: quæ idcirco *ῥυθμικαὶ λέξεις*, similiter desinentia, dicuntur.

Pro Pomp. *Ut ejus voluntatibus non modò cives assenserint, focii obtemperarint, hostes obdierint; sed etiam venti tempestatésque obscurandarint.*

Hic tria prima membra fere senaria sunt: postremum est longius: neque æqualitatis similitudo sic exigenda est.

Pro Milon. *Est enim hæc (judices) non scripta, sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex ipsa natura arripuimus, hausimus, expressimus; ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.*

Hic quater bini tanquam versus, æqualibus ferè interspirationibus interpuncti resonant: duo primi ternarii, non scripta, sed nata: duo sequentes plusquam duodenarii: duo sequentes iterum ternarii: postremi quaternarii.

Sed in propositis exemplis finis tantùm dictionis servatur: in sequentibus autem dictio ipsa iteratur. Philip. 2. *Doletis tres exercitus populi Romani esse interfectos? interfecit Antonius. Desideratis clarissimos cives? còs quoque eripuit Antonius. Autoritas hujus ordinis afflicta est? afflixit Antonius. Ex Anaphora verò & Epistrophe conjunctis fit Symploce. Agrar. 1.*

Quis

Quis legem tulit? Rullus. Quis majorem populi partem suffragiis privavit? Rullus. Quis comitiis præfuit? idem Rullus. Mart. lib. 2.

*Capto tuam (pudēt heu) sed capto, Maxime, cenā:
Tu captas alias: jam sumus ergo pares.*

*Manē salutatum venio: tu diceris isse
Antē salutatum: jam sumus ergo pares.*

*Sum comes ipse tuus, tumidiq; anteambulo regis:
Tu comes alterius: jam sumus ergo pares.*

C A P. XX.

Repetitiones in eodem loco hæ sunt; sequentes duæ diversis, Epanalepsis & Epanodos.

Epanalepsis est, quâ similis sonus in principio & clausula ejusdem sententiæ repetitur. Verr. 4. *Saluti enim eorum potiùs consulam, quàm voluntati.* Æneid. I.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Verr. 7. *Multi & graves dolores inventi, parentibus & propinquis multi.* Mart. l. I. Ep. 33. *Non amo te, Sabidi, nec possum dicere quare:*

Hoc tantum possum dicere, Non amo te.

Ovid. Fast. l. 6.

(est

*Qui bibit indè furit: procul hinc discedite queis
Cura bonæ mentis: qui bibit indè furit.*

C A P. XXI.

EPanodos est^a quâ sonus similis in principio & clausula diversarum sententiarum, sed intercedente Anadiplosi, iteratur. Verr. 3.

Habuit

Habuit honorem ut proditori, non ut amico fidem. Pro Planc. Gratiam qui refert habet: & qui habet, eo quod habet, refert. Heroid. 2.

*Demophoon, ventis & verba & vela dediſti:
Vela queror reditu, verba carere fide.*

Eclog. 8.

Crudelis mater magis, an puer improbus ille?

Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.

Cic. ^b Vestrum jam hoc factum deprehenditur P. C. non meum, ut pulcherrimum quidem factum, verum, ut dixi, non meum, sed vestrum.

a i. quæ ſoni duo, alter in principio, alter in fine ſententiæ, ordinis in-
verſo in ſequenti ſententiâ iterantur. b Cicer. Fabius l. 9. c. 3.

C A P. XXII.

Figuræ dictionis in repetitione sonorum ſimilium ſic habent: in repetitione sonorum leviter diſſimilium duæ ſequuntur, Paronomafia & Polyphton.

Paronomafia eſt, cùm dictio, literæ aut ſyllabæ alicujus commutatione, ſignificatione quoque commutatur. Ver. 2. *Nam ut apertus in corripiendis pecuniis, ſic in ſpe corrumpendi judicii. Catil. 1. Ut non emiſſus ex urbe, ſed immiſſus in urbem eſſe videatur. Tale eſt illud Quintil. Lib. 9. Cap. 3. Emit morte immortalitatem. Martialis hinc joci materiam arripuit lib. 1. Ep. 99.*

Litigat, & podagra Diodorus, Flacce, laborat:

Sed nil patreno perrigit, hæc chiragra eſt.

Inde

Indè etiam est illud Catonis, *De Orat.* qui cùm cuidam dixisset, *Eamus deambulatum*, & ille, *Quid opus est de?* Imò verò, inquit, *quid opus est te?*

C A P. XXIII.

Polyptoton est, cùm ejusdem originis variis casibus voces inter se consonant. Pro

Cæl. Ipsius autem veneni quæ ratio fingitur? ubi quæsitum est? quo pacto? cui? quo in loco traditum? *Aneid.* 4.

Littora latoribus contraria, fluctibus undas Imprecor, arma armis. ----- *Verr.* 7. Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reserve-tur. Et apud *Quint. Lib.* 9. cap. 3. Non ut edam vivo, sed ut vivam edo. Est etiam hîc Climax seu gradatio quædam: gradibus enim suis continuatur Polyptoton in vocibus dissimilibus; ut suprâ Anadiplosis in similibus.

Ovid. 3. Fast.

Mars videt hunc, visamq; cupit, potiturq; cupita.

Ad *Heren.* *Africano industria virtutem, vir-tus gloriam, gloria æmulos comparavit.* *Eclog.* 1. *Torva læna lupum sequitur, lupus ipse capellam, Florentem Cytisum sequitur lasciva capella.*

^a Significat hic casus omnem in voce variationem: sive per medium scriptus, personatus, casumque genus, vel numerum, ea fiat.

Ad *Cap.* 22. & 23.

¶ Iterantur in iisdem locis soni dissimiles, in quibus & similes: itaque non abs re fuerit, præceden-tium

tium figurarum nomina huc transferre; ut repetitiones sonorum leviter dissimilium in Paronomasia & Polypoto, suis etiam generibus distinguantur.

Epizeuxis in Paronomasia est *Æneid.* 2.

Fit via vi. —

Epizeuxis in Polypoto *Met.* lib. 15.

*Hen quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestoque avidum pinguescere corpore corpus,
Alteriusque animantem animantis vivere letbo?*

Anadiplosis in Paronomasia *Æneid.* 4.

*Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurum:
Aurca purpuream subnectit fibula vestem.*

Anadiplosis in Polypoto. *Met.* 1.

*Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum quod pagnat utroque.*

Anaphora in Paronomasia *Met.* 2.

*Neu te dexterioꝝ tortum declinet ad anquem;
Neve sinisterioꝝ pressam rota ducat ad aram.*

Anaphora in Polypoto *De resp. arusp.*

Homines te propter pecuniam iudicio liberarunt: hominibus injuria tui stupri dolori non fuit: homines tibi arma, alii in me, alii post in illum invictum civem dederunt: hominum beneficia prorsus concedo tibi.

Epistrophe in Paronomasia *Quint.* lib. 9. cap. 3.

Neminem posse alteri dare matrimonium, nisi penes quem sit patrimonium.

Epistrophe in Polypoto *Met.* 1.

Oscula dat ligno: refugit tamen oscula lignum.

Symploce in Paronomasia *Catil.* 1.

Ut exul potius tentare, quam consul vexare tempus possis.

Epanalepsis in Paronomasia *Met.* 1.

Ungulaque in quinos dilapsa absumitur unguis.

Epanalepsis in Polypoto *Catil.* 1.

Vires: & vives, ita ut nunc vivis.

Epanodos in Paronomasia *Orat.* ad Brut.

*Abesse non potest, quin ejusdem hominis sit, qui improbos
probet, probos, improbare.*

Epa-

Epanodos in Polyptoto Met. 4.

Umbra viri visa est, visam fera sevit in umbram.

Elegiar. l. 2. El. 19. *Quod sequitur, fugio : quod fugit, ipse sequor.*

Heroid. 16. *At tu dissimula, ni tu desistere mavis :
Sed cur desistas? dissimulare potes.*

Et pro Cæcin. *Quia res indigna sit, ideo turpem existimationem sequi : quia turpis existimatio sequitur, ideo rem indignam non vindicari.*

Porro in omnibus verborum figuris, si repetitus sonus diversa significet, Antanaclasis dicitur.

Antanacl. in Anaphora est Mart. l. 2.

Quis neget Aneæ natum de stirpe Neronem?

Sustulit hic matrem, sustulit ille patrem.

Ant. in Epistrophe, Epist. 15. l. 14. ad Attic.

Quid ergo? Ista culpa Brutorum? Minime illorum quidem, sed aliorum brutorum : qui se cantos ac sapientes putant.

Ant. in Epanalepsi, Q. l. 9. c. 3.

Amari jucundum est, si curetur, nè quid insit amari.

Ant. in Epizeuxi Polypt. Ovid. Fast. 7.

Cur ego non dicam, Furia, te furiam?

Et in Epist. Polypt. Q. l. 9. c. 3.

Cùm Proculeius quereretur de filio, quod mortem suam exoptavit ; & ille dixisset, se verò non expectare ; Inò, inquit, rogo expectes.

C A P. XXIV.

Figura dictionis ejusmodi est. Figura sententiæ est figura, quæ totam sententiam aliquo animi motu afficit.

Virilem autem quandam dignitatem, præ superiorum molli & delicata venustate, obtinet : ut illic color & sanguis orationis, hic nervi thorique esse videntur. Itaque ait in Bruto Tullius, Quia sententiarum ornamentis & conformationibus præstat Demosthenes,

nes, idcirco à doctis oratorum est princeps iudicatus. Et rursus in Oratore idem confirmat: Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic postremo ornamentorum generi attribuit: & certè nullis flectendorum animorum machinis elocutio violentior esse potest. Denique ut superior illa & troporum & in dictionibus figurarum elocutio, ad delectandum & docendum multum valet; hæc etiam (quod in dicendo caput est) ad movendum & pervincendum plurimum valebit.

Figura sententiæ est in logismo, aut dialogismo. Logismus est, quando sine colloctione sententia figuratur: estque Ecphonesis & sui ipsius Revocatio; Apostrophe & Protopœia.

Ecphonesis est figura in logismo, per adverbium exclamandi expressum, vel intellectum: magnum prorsus animi commovendi instrumentum, & quidem affectuum variorum.

Modò admirationis: Pro Marcello. *O clementiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis, monumentisque decorandam!*

Modò irrisionis: Ibid. *O stultos Camillos, Curios, Fabricios, Calatinos, Scipiones, Marcellos, Maximos! O amentem Paulum! rusticum Marium!*

Modò oprationis: Heroid. 1.

O utinam tunc cum Lacedæmona classe petebat, Obrutus insanis esset adulter aquis!

Pro legè Man. *Utinam, Quirites, virorum fortium atque innocentium tantam copiam haberemus, ut hæc deliberatio vobis difficilis esset, quem-*

114 Rhetoricæ Lib. I. *Figura sententia.*
quemnam potissimum tanto bello præficiendum
putaretis!

Hujus generis est deprecatio, & imprecatio.
Æneid. 1.

Dii tibi (si qua pios respectant numina, si quid
Usquam justitiæ est, & mens sibi conscia recti)
Premia digna ferant! *Æneid. 2.*

At tibi pro scelere (exclamat) pro talibus ausis
Dii (si qua est cælo pietas quæ talia curet)
Per solvant grates dignas.

Modò indignationis: in Pison. *O scelus!*
O pestis! O labe!

Modò desperationis: Pro Milon. *O frustra*
mei suscepti labores! O spes fallaces! O cogita-
tionis inanes meæ!

Proh adhibetur sæpe ad ostentationem: ut
Ter. And. Proh deum atque hominum fidem!
quid est si hæc contumelia non est?

En aliquando triste quid & miserabile præ
se fert. *Eclog. 1.*

Impius hæc tam culta novalia miles habebit?
Barbarus has segetes? en quò discordia cives
Perduxit miseros! en quæis consecvimus agros!

Ah, heu, & eheu, sunt commiserationis. l. 1.
Officiorum. O domus antiqua! heu quàm di-
spari domino dominaris! *Eclog. 2.*

Eheu quid volui misero mihi? floribus Austrum
Perditus, & liquidis immisi fontibus apros.
Quem fugis ab demens? -----

In quibus Interrogatio instantius urget: &
est

est seriis, gravibusque causis opportuna.

Epiphonema quoque species est Exclamationis, quæ ad finem rei narratæ & explicatæ addi solet: ut cum Virgilius exposuisset omnes causas, quibus Juno Romanos persequebatur, tandem acclamat, *Æneid. i.*

Tantæ molis erat Romanam condere gentem.

C A P. XXV.

R Evocatio sui ipsius est, quando revocatur quidpiam: & est ardentioris sermonis veluti refrigeratio: estque Epanorthosis, aut Aposiopesis.

Epanorthosis est, quando antecedens aliquid corrigendo revocatur. *Ep. i. Erat hoc mihi dolendum, sed multò magis illud, quod inimicum meum, meum autem? imò verò legum, judiciorum, otii, atq; patriæ, bonorum omnium sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, sic, me præsentem, osculabantur. Ter. Heaut. Filium unicum adolescentulum habeo: ah quid dixi? habere me? imò habui Chreme; nunc habeam necne incertum est.* Hic præteritum aliquod dictum revocatur: in sequentibus cursus orationis antecedens revocatur, & quasi poenitentia facti significatur. *Pro Ligario. Sed nimis urgeo: commoveri videtur adolescens. Pro Cael. Sed quid ego ita gravem personam induxi? Ad Fratr. Sed nescio quo pacto ad præcipiendi rationem relapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset.*

C A P.

CAP. XXVI.

APosiopesis est, quâ sententiæ inchoatæ cursus revocatur, partem aliquam, quæ tamen intelligatur, reticendo.

Ter Eun. *Egote, furcifer, si vivo.* Æneid. I. *Jam cælum, terrâque, meo sine numine, venti, Miscere, & tantas audetis tollere moles? Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.*

CAP. XXVII.

LOgismus exclamationis & revocationis ita est: sequitur qui est in Apostrophe, & Prosopopœia.

Apostrophe est, quando oratio ad alienam personam convertitur, quàm instituta oratio requirit: figura non multum cedens, elationis genere, Exclamationi; & per sepe cum ea conjungitur. Sed Apostrophe ex conditione personarum variè distingui potest: aliàs enim ad humanam personam fit averfio: Pro Muræna, Tullius à judicibus, ad quos oratio instituta erat, ad Catonem, qui apologiam hanc reprehenderat, se cōvertens, *A quo tandem (ait) M. Cato, est æquius Consulem defendi, quàm à Consule?* &c. Aliàs ab hominibus ad deos, fit averfio: in qua insignis est apud poetas invocatio. Metamorph. I.

—— *Dii cæptis (nam vos mutastis & illas) Aspirate meis: primâque ab originē mundi Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.*

Sic

Sic Æneid. I. Cùm Poeta proposuit summam thesin totius Æneidos, tum sic avertitur ad Musam:

*Musa mihi causas memora, quo numine læso,
Quidve dolens regina deùm tot volvere casus
Insignem pietate viruæ, tot adire labores
Impulerit: tantæne animis cœlestibus iræ?*

Aliàs ad rem mutam & inanimatam, velut ad personam, transfertur oratio. Pro Milone, Religionis in hercule ipsæ, aræque, cùm illam belluam cadere viderunt, commovisse se videntur, & jus in illo suum retinuisse. Vos enim, Albani tumuli, atque luci, vos (inquam) imploro atque obtestor; vósque Albanorum obrutæ aræ, sacrorum Populi Rom. sociæ atque æquales, quas ille præceps amentia, cæsis prostratisque sanctissimis lucis, substructionum insans molibus oppresserat. Hæc figura rarò quidem, sed tamen aliquando, protinus in procemio adhibetur. Catil. I. Quousq; tandem, Catilina, abutere patientiâ nostrâ? quamdiu nos etiam furor iste tuus eludet? quem ad finem sese effrenata jactabit audacia? Hic verò in senatu res agitur: ideóque directus sermo ad patres, unde averfio intelligitur.

C A P. XXVIII.

Prosopopœia est, quâ alienam personam oratione nostrâ loquentem fingimus.

Hic verò ornamentum elocutionis singulare est, magnæque in primis audaciæ: ideóque magno consilio

lio iudicioque regendum, ut consentanea personis oratio tribuatur. Poëticum sanè ornamentum, & quo uno poëtarum laudes precipuè d iudicantur. Itaque si usquam, certè in hac conformatione ratio decori diligenter habenda est : qua de re bene monet Poëta in Arte.

*Si dicentis erunt fortunis absque dicta,
Romani tollent equites peditesque cæcinnum.
Intererit multum Davusne loquatur, herusve :
Maturusne senex, an adhuc florente juventa
Fervidus : an matrona potens, an sedula nutrix :
Mercatorne vagus, cultorve virentis agelli :
Colchus, an Assyrius : Thebis nutritus, an Argis.
Et ibidem. ——— Tristia mæstum
Vultum verba decent : iratum plena minarum :
Ludentem lasciva : severum seria dicta.*

Prosopopœia est imperfecta vel perfecta.

Prosopopœia imperfecta est, cum sermo alienæ personæ leviter & obliquè repræsentatur. Cæsar. I. Com. de legatis Helvetior. *Qui dicerent sibi in animo esse, sine ullo maleficio iter per provinciam facere, propterea quòd iter nullum haberent aliud : rogare ut ejus voluntate id sibi facere liceat.* Pro lege Man. *Hi vos (quoniam liberè loqui non licet) tacite rogant, ut se quoque sicuti cæterarum provinciarum socios, dignos existimetis, quorum salutem tali viro commendetis.*

Prosopopœia perfecta est, cum tota fictio personæ oratione nostrâ repræsentatur: quo in genere & accessus ad Prosopopœiam, & recessus decorus imprimis esse debet. Sic pro Cæsar. excita-

excitatur Appius cæcus ad objurgandum Clodii libidinem. *Exsistat igitur (ait orator) ex hac familia aliquis, ac potissimum cæcus ille (minimum enim dolorem capiet, qui istam non videbit) qui profectò si exstiterit, sic aget, & sic loquetur: Hic accessus est & apparatus ad speciem quandam prolusionis; deinde vox & oratio Appii fingitur. Mulier, quid tibi cum Celio? quid cum homine adolescentulo? quid cum alieno? &c. ad quam Prosopopœiam deponendam, brevis revocatio ad extremum ponitur his verbis. Sed quid ego (judices) ita gravem personam induxi? ut & verear, nè se idem Appius repentè convertat, & Celium incipiat accusare illà suâ gravitate censoriâ. Sic Æneæ Prosopopœiam Virgilius Æneid. 2. composuit, cum Æneas fociis cibum vinumque*

Dividit, & dictis mœrentia pectora mulcet. O socii (neque enim ignari sumus antè malorum) O passi graviora! dabit Deus his quoq; finem, &c.

Tandem sic Prosopopœiam claudit:

Talia voce refert. -----

Eâdem figurâ licet mutis & inanimatis rebus sermonem dare: cujusmodi illa sunt, in Catilinam, majorum laterum, cum patriam loquentem orator inducit. Si te (ait) parentes timerent atque odissent tui, neque illos ullâ ratione placare posses; ut opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria, quæ communis est omnium nostrum parens, odit ac metuit;

&

& jam diu de te nihil judicat, nisi de parricidio suo cogitare. Hujus tu neque auctoritatem verebire, neque judicium sequere, neque vim pertimesces? quæ tecum (Catilina) sic agit, & quodammodo tacita loquitur. Nullum jam tot annos facinus exstitit, nisi per te: nullum flagitium, sine te: tibi uni multorum civium necesse, tibi vexatio direptioque sociorum impunita fuit ac libera: tu non solum ad negligendas leges & quaestiones, verum etiam ad evertendas, perfringendasque valuisti. Superiora illa, quanquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli: nunc vero me totam esse in metu propter te unum, quicquid increpuerit Catilinam timeri, nullum videri contra me consilium iniri posse, quod à tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quamobrem discede, atque hunc mihi timorem eripe: si est verus, nè opprimar; sin autem falsus, ut tandem aliquando timere desinam. Hæc si tecum, ut dixi, patria loquatur; nonne impetrare debeat, etiam si vim adhibere non possit? Hic vides quàm decorè & suscepta & deposita sit persona.

Sed satis de Prosopopœiæ schemate: quo, tanquam aliquo in scenis pegmate, quævis non solum hominum, sed etiam deorum persona à poëtis effingitur. Quapropter isto poëtico spiritu orator velut afflatus imprimis admirabilis est.

C A P. XXIX.

Logismus sententiarum adhuc fuit, sequitur dialogismus; cujus duæ sunt partes Hypophora

pophora & Anthypophora. Est autem Dialogismus duplex, Consentiens & Dissentiens. Dissentiens est cujus Responsio Objectioni adversatur. Figura dissentientis Dialogismi est, vel Deliberatio, vel Occupatio. Deliberatio est Aporia, aut Anacœnosis.

Aporia est Deliberatio nobiscum. Pro Cluentio. *Equidem, quod ad me attinet, quod me vertam nescio: negem fuisse illam infamiam corrupti iudicii? negem illam rem agitatam in concionibus, jactatam in judiciis, commemoratam in Senatu? evellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus insitam, tam vetustam?* Responsio. *Non est nostri ingenii, vestri auxilii est (judices) hujus innocentiae, sic in hac calamitosa fama, quasi in aliqua perniciosissima flamma, atque in communi incendio, subvenire. Æneid. 4. En quid agam? rursusne procos irrisa priores Experiar? Nomadumque petam connubia supplex, Quos ego sum toties jam dedignata maritos? Iliacas igitur classes, atque ultima Teucrum fussa sequar?*

Tandem responsio addubitationis sequitur: *Quin morere, ut merita e., ferroque averte dolorem.* Insigne Aporiae exemplum est. Met. 8. ubi poeta Altheam de Meleagri [filii sui] morte secum deliberantem artificiosè describit.

C A P. XXX.

A Nacœnosis est deliberatio cum aliis: Pro Quint. *Quæro à te, C. Aquili, L. Luculle,*
F P. *Quin-*

P. Quintili, M. Marcelle : *vadimonium* mihi non obiit quidam socius & affinis meus (quî cum necessitudo vetus, controversia de re pecuniaria recens intercedit) postulone à Prætorè, ut ejus bona possidere mihi liceat? an cum Romæ domus, uxor, liberi sint, domum potius denunciem? quid est quod hac tandem de re vobis possit videri? Responsio communicationis sequitur: Profectò si rectè bonitatem vestram atque prudentiam cognovi, non multum me fallit, si consulamini, quid sitis responsuri: primum expectare, deinde si latitare ac diutius ludificare videatur, amicos convenire, quærere quis procurator sit, domum denunciare: dici vix potest quàm multa sint, quæ respondeatis antè fieri oportere, quàm ad hanc rationem extremam ac necessariam devenire.

Huic generi subest Sustainatio: (1) per quam, suspensis in Communicatione auditorum animis, Paradoxon aliquod [i. inopinatum seu inexpectatum] subjicitur: sive illud majus sit, sive minus.

(1) Sic enim Q. a Sed nonnunquam Communicantes aliquid inexpectatum subjicimus: ut Ver. 7. Quid Meinde? Quid censetis? Furtum fortasse aut prædam aliquam: deinde cum diu suspendisset iudicum animos, subiecit quod multò esset improbius. Hoc Cælius Sustainationem vocat. Est autem duplex: nam contrâ, frequenter, cum expectationem gravissimorum fecimus, ad aliquid, quod sit leve, aut nullo modo criminofum descendimus.

Sed ibidem monet Rhetor, Paradoxon extra Communicationem fieri posse. Ut ostendit illud Terentii,
b In me quidvis harum rerum convenit, quæ sunt dicta in stultum: Caudex, stipex, asinus, plumbens: in illum nihil potest: Nam exsuperat ejus stultitia hæc omnia.

b Hæur. 5. 1.

C A P. XXXI.

DEliberationis dialogismus ejusmodi est: Occupationis sequitur, cum alieni consilii Objectionem occupamus, eique Respon- sionem subijcimus. Itaque dialogismus hic à priore parte Prolepsis, à posteriore Prosapo- dosis dicitur. Prolepsis Prosopopœiam con- junctam habet: ideoque aliàs obliqua, aliàs directa est. Prolepsis Obliqua est, quæ habet imperfectam Prosopopœiam. Pro Amer. Cre- do ego vos (judices) mirari, quid sit quòd cum tot summi oratores hominèsque nobilissimi sede- ant, ego potissimum surrexerim, &c. Tandem Prosapodosis adhibetur: *Quæ me igitur res præter cæteros impulit, ut causam Sexti Roscii reciperem?* &c. Sic pro Cœlio: Si quis (judices) fortè nunc adsit ignarus legum, judiciorum, con- suetudinis nostræ; Subjectio, miretur perfectò, &c. Est Prolepsis hæc proœmiis valde accom- modata. Prolepsis Directa est, quæ perfectam Prosopopœiam habet. Pro Cœlio. Dicet aliquis, Hæc igitur est tua disciplina? sic tu instituis ado- lescentes? ob hanc causam tibi hunc puerum parens comendavit & tradidit, ut in amore & volupta-

tibus adolescentiam suam collocaret? & hanc tu vitam & studia defenderes? Prosapodosis succedit, Ego, si quis (judices) hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentia fuit, ut respuerit omnes voluptates, omnemque vitæ suæ cursum in labore corporis atque in animi contentione conficeret, quem non quies, non æqualium studia, non ludi, non convivia delectarent, nihil in vita expetendum putaret, nisi quod esset cum laude & cum dignitate conjunctum; hunc, meâ sententiâ, divinis quibusdam bonis instructum atque ornatum puto. Dialogismus continuator est. pro Quint. De re pecuniaria cupio contendere. (inquit orator) Non licet. Occupatio est consilii adversarii. Subjectio sequitur: At ea controversa est. Occ. Nihil ad me attinet: causam capitis dicas oportet. Sub. Accusa ubi ita necesse erit. Occ. Non (inquit) nisi tu antè, novo modo, priore loco dixeris. Sub. Dicendum necessario est: præstituendæ horæ ad arbitrium nostrum: iudex ipse arcessetur. Occ. Quid tum? Tu aliquem patronum invenies, hominem anti-qui officii, qui splendorem nostrum, & gratiam negligat? Pro me pugnabit L. Philippus, eloquentiâ, gravitate, honore, florentissimus civitatis: dicet Hortensius, excellens ingenio, nobilitate, existimatione: aderunt autem homines nobilissimi ac potentissimi, quorum frequentiam & confes- sum non modò P. Quintius, qui de capite decer- nit; sed qui vis, qui extra periculum sit perhor- rescat

rescat. Subjectio postrema Ironiam habet. Hæc est iniqua certatio, quâ tu huic, nè ubi consisteret quidem contra te, locum reliquisti, &c.

C A P. XXXII.

Figura Consentientis Dialogismi est, cujus Responsio Objectionem expressam vel intellectam admittit : ità tamen ut Quæstionis exinde inconsequentia (si opus est) ostendatur. Est autem Epitrope, aut Synchorefis.

Epitrope est, cum facti cuiuspiam licentia condonatur. Agrar. 2. (Ob.) Si quid est quod indagâris, in veneris, ex tenebris eruiris ; quamquam iniquum est, (Resp) Tamen consume sanè, quoniam eommodum est, quoniam tu quidem attulisti : (Inconf.) Sylvam verò tu Scantiam vendas, nobis Consulibus, atque hoc Senatu ?

Aliquando Ironia permiscetur. Æneid. 4.

(Ob.) ----- Nunc & Jove missus ab ipso,
Interpres divûm fert horrida jussa per auras.
Scilicet is Superis labor est, ea cura quietos
Solicitat : (Resp.) neque tetenco, neque dicta
refello.

I, sequere Italiam ventis : pete regna per undas.

(Inconf.) Spero equidem mediis, siquid pia
numina possunt,
Supplicia hausurum scopulis. ----

Ironia in sequenti exēplo apertior est. Pro Flacco. Obiectio intelligitur: Responsio est Litemus igitur Lentulo : parentemus Ecthege: revoce-

mus eiektos : nimie pietatis & summi amoris in patriam vicissim nos pœnas (si ita diis placet) sufferamus.

C A P. XXXIII.

Synchorefis est, cùm dictum aliquod aut argumentum condonatur. Verr. 7. Objectio fuit Oratoris, quam multorum probavit Testimoniis. Responsum est Amicorum Verris : *Sit sacrilegus, sit fur, sit flagitiorum omnium vitiorumq; princeps: (Inconf.) ut est bonus Imperator.*

Æneid. 7. Objectio in Resp. continetur.

Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis :

(Inconf.) At trahere, atque moras tantis licet addere rebus.

Pro Flacco. Objectio intelligitur, *Homines sc. Græcos in plurimis rebus excellere. Cui respondetur, Tribuo Græcis litteras : do multarum artium disciplinam : non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam : denique etiam, si qua sibi alia sumunt, non repugno. (Inconf.) Testimoniorum religionem & fidem nunquam ista ratio coluit. Item pro Rabirio : (Ob.) At fuit tam Saturnio vester patruus. (Resp.) Fuerit : & fuerit nullâ desperatione rerum suarum, nullis domesticis vulneribus coactus : induxerit eum L. Saturnini familiaritas, ut amicitiam patriæ anteponeret : (Inconf.) Idcirco ne oportuit C. Rabirium desciscere à republica ?*

Delectat hoc ornamentum in oratione præcipue,

cipuè, cùm id concedimus, quod ei, cui conceditur, nocet : ut sæpe fit in contentionibus & controversiis. Pro Ligario objectio fuit Tuberonis accusatio: Responsio est, *Habes igitur, Tubero, (quod est accusatori maximè optandum) confitentem reum: (Inconf.) sed tamen hoc ita confitentem, se in ea parte fuisse, quâ te, Tubero, quâ virum omni laude dignum patrem tuum. Itaq; prius de vestro delicto confiteamini necesse est, quàm Ligarii ullam culpam reprehendatis.*

A Tque hæc de ornamentis Elocutionis : quæ quòd plura concurrerint, eò plenior ornatus orationis efficiant necesse est : ut in illo exemplo Ligarianæ defensionis, *Certe contra ipsam Cæsarem est congressus armatus. Quid enim, Tubero, tum ille distri-*
ctus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latum ille
mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ
tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas?
quid optabas? Hic Metonymiæ varix sunt gladius armorum, pro subiecto homine : sed Metaphoræ sunt illustriores, *ardor*, imprimisque illæ, sensum & actum tribuentes rebus inanimatis gladio, *mucroni, armis*, agebat, petebat, *sensus* : tum Synecdochæ, *mucro* pro gladio, *latus* pro toto homine : tum in verbis, agebat, petebat, cupiebas, optabas, sunt Epistrophæ finis : denique in sententia tota est Apostrophe vehementis & instantis Interrogationis. Quibus omnibus troporum figurarumque generibus sic usus orator esse dicitur, ut Cæsari quamvis & iudici & adversario, tamen, velut incantato & stupefacto, color variè mutatus sit, & libelli quidam è manibus exciderint. Illa videlicet Platonis *poëtica* fuit, illæque flexanima dominæque summi Imperatoris oratio.

Appendix de figuris secundariis.

Primariis hisce dictionis & sententiæ figuris, adii-
 ciantur totidem, in utroque genere, secundariæ.
 1. Eclipsis, 2. Pleonasmus, 3. Asyndeton, 4. Po-
 lysyndeton, 5. Hyperbaton, 6. Zeugma, 7. Anti-
 thesis, 8. Græcilimus: item 1. Parrhesia, 2. Erotesis,
 3. Parenthesis, 4. Parathesis, 5. Periphrasis, 6. Sy-
 nonymia, 7. Hypotyposis, 8. Præmunition, 9. Tran-
 sitio, 10. Rejection.

Figuræ dictionis. 8.

Ellipsis est, quando verbum aliquod, in constructi-
 one necessarium, omittitur, ad exprimendum affectum.
 Ità Admirationem præ se fert imperfecta illa Veneris
 locutio, *Æneid. 1. Sed vos qui tandem? ubi omitti-*
tur esis: & illa Pamphili, Indignationem. And. A. 1.
S. 5, Tantùmne rem tam negligenter ager? ubi deest de-
cet. Q. Desinit esse, cùm subtractum verbum aliquod,
fatis ex cæteris intelligitur: ut Cælius in Antonium,
Stupere gaudio Græcus, Simul enim auditur, subauditur
cæpit.

Pleonasmus est, quando verbum aliquod in oratio-
 ne redundat: indicat autem, cum Emphasi, vehemen-
 tiam aut certitudinem: ut *Ubi gentium? Hisce oculis*
vidi. Sed qui talem Emphasin non habet, otiosus est,
& vitiosus. Emendavit hoc non inurbanè in Hircio
Cicero: qui, cùm ille in Panisam declamans, filium à
matre decem mensibus in utero latum esse dixisset, Quid?
(inquit) alia in penula solent ferre?

Asyndeton est, quando in vocabulorum congerie
 omittitur conjunctio copulativa, ob celeritatem &
 acrimoniam: qua de re sic Plutarchus. *Asyndeton fit*
non modò celeritatis, sed etiam Emphasios pathetica gra-
tiâ. Et Fabius, Lib. II. cap. 3. Quia conjunctionibus ca-
ret, Dissolutio vocatur: apta, cùm quid instantius dicimus.
 Nam

Nam & singula inculcantur, & quasi plura sunt: ut, A. delph. A. 3. S. 2. Tot res repente circumvallant, unde emergi non potest: vis, egestas, injustitia, solitudo, infamia. Ubi singulae voces Asyndetae, sunt Emphaticae. Sic Ibidem. Caeteros ruerem, agerem, raperem, tunderem, prosternerem. Hic si verba conjunctionibus copulentur, languet stricta vis & impetus orationis.

Polysyndeton est, quando conjunctiones, ob orationis gravitatem, neque etiam sine Emphati, redundant: ut

Et properare loco, & cessare, & querere, & uti, Hor. ep. 7. l. 1.

Et Liv. lib. 8. Dec. 3. somnus, & vinum, & epula, & scorta, & balnea, corpora atque animos enervant. De his ita Q. Lib. 11. cap. 3. Contrarium est Schema, quod conjunctionibus abundat: illud Asyndeton, hoc Polysyndeton dicitur, utrumque horum Coacervatio. Fons quidem unus: quia acriora facit & instantiora quae dicimus, & vim quandam praeseferentia, velut saepius erumpentis affectus.

Hyperbaton est verborum, a recto constructionis ordine, in alium concinniores, elegantiae & varietatis ergo, transpositio: ut in prima primae orationis sententia. Quae res in civitate duae plurimum possunt, eae contra nos ambae faciunt in hoc tempore, summa gratia & eloquentia: quarum alteram (C. Aquilli) vereor, alteram metuo: eloquentia Q. Hortensii, ne me dicendo impediatur, nonnihil commoveor: gratia Sex. Naeii, ne P. Quintio noceat, id vero non mediocriter pertimesco. Naturalis enim ordo longe diversius est: Gratia & eloquentia summa, quae duae res possunt plurimum in civitate, ambae eae faciunt contra nos in hoc tempore: quarum vereor alteram, (C. Aquilli) metuo alteram: commoveor nonnihil, ne eloquentia Q. Hortensii impediatur me dicendo; pertimesco, vero id non mediocriter, ne gratia Sex. Naeii noceat P. Quintio. Quam hic ordo absonus, quam ingratus foret? Hac de re sic Quintilianus, Lib. 8. cap. 6. Hyperbaton. [i. verbi transgressionem] quam frequenter ratio compositionis & decor poscit, non immerito

ritio inter virtutes habemus. Fit enim frequentissime aspera, & dura, & dissoluta, & hians oratio; si ad necessitatem ordinis verba redigantur: Differenda igitur quædam, & præsumenda: atque, ut in structuris lapideis impositorum, loco, quo convenit, quidque ponendum: nec aliud potest sermonem facere numerosum, quam opportuna ordinis mutatio.

Zeugma est, cum verbum aliquod aut adiectivum, semel in sententia expressum, ad plura, diversorum generum, numerorum, aut personarum, supposita refertur, cum quorum proximiorj concordat. Est autem triplex.

Protozeugma, cum vox illa communis exprimitur in principio: ut *Eclog. 1.*

*Sunt nobis mitia pomæ,
Castaneæ molles, & pressi copia lactis.*

Mesozeugma, cum in medio: ut *Eclog. 5.*

Semper honos, nomenque tuum, laudisque manebunt.

Eclog. 7. caper tibi salvus & hædi.

Hypozeugma, cum in fine: ut *Brutus ¶ 14c. Ego mihi illum, sibi me ille anteferebat.*

Est item Zeugma quoddam, quando vox communis, aut cum singulis, aut cum omnibus suppositis, concordat: ut *Pro Cluent. Vicit pudorem libido, timorem audacia, rationem amentia. Liv. Cum terrâ Nabis, Lacedæmonique; mari Romana classis urgebant.*

Antithesis est, cum Opposita, seu Antitheta, in oratione invicem respondent. Estque vel singularis, vel gemina.

Singularis: ut *Pro leg. Man. Hujus orationis diffinitus est exitum, quam principium invenire.*

Hor. Sat. 1. l. 1. Parvula nam exemplo est magni formica laboris.

Mart. E. 72. l. 7. Quisquis ubique habitat, Maxime nusquam habitat. Cum Opposita commutantur per Epianodon, Antimetathesis dicitur: ut, Q. 1. 9. c. 3. Non ut edam, vivo, sed ut vivam, edo. Et Plin. Paneg.

Non

Non ideo vicisse videris, ut triumphares; sed triumphare, quia vinceret.

Gemina Antithesis singulariter delectat: ut And. A. I. S. I. *Obsequium amicos, veritas odium parit.* Heren. l. 4. *Habet assentatio jucunda principia; eadem exitus amarissimos adferre.* Pro Quint. *Ut, cum veritas cum hoc faciat, plus hujus inopia possit ad misericordiam, quam illius opes ad crudelitatem.*

Elegantissima autem est Antithesis, in qua opposita oppositis sapius respondent: sive singula singulis, ut, Pro Posthum. *Egentes in locupletes, periti in bonos, servi in dominos, armabantur; live gemina geminis: ut, Verr. Act. 5. Conferte hanc pacem, cum illo bello; hujus praetoris adventum, cum illius Imperatoris victoria; hujus cohortem impuram, cum illius exercitu invicto; hujus libidines, cum illius continentia: ab illo, qui cepit, conditas, ab hoc, qui constitutas accepit, captas, dicetis Syracusas.*

Gracismus, sive Hellenismus, est, quando constructio Graecae linguae propria, in sermone Latino usurpatur: ut, *Nobis non licet esse tam disertis.*

(Terentius, utique, *Vobis expedit esse bonas*). Et
didicisse fideliter artes

Emulit mores.

Hunc Gracismum

Ed. Spencer, etiam in lingua vernacula, non ineleganter usurpat.

*For not to have been dipt in Lethe Lake,
Could save the son of Thetis from to die, vid. c. 13.*

His superadditur Hysterologia sive Hyfteron proteron, cum, in oratione, quod naturae ordine praecedit, sequitur: ut, *Valet atque vivit.* Item.

Postquam altos tetigit fluctus, & ad aequora veni.
Sed ea, quemadmodum Antiptosis & Hypallage, inventa videtur, magis ut autorum sive licentiam live erratum excuset; quam ut idem nobis licere ostendat.

Neque

132 Rhetoricæ Lib. 2. *Figure secundariæ.*

Neque enim magis probatur istud Hyfteron proteron, quàm aut Antiptosis, cum casus pro casu ponitur, ut Eun. A. 4. S. 3. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedisti?* ut item in Prologo Andriæ: *Æn. 1.*

Urbem, quam statuo, vestra est: — aut Hypallage, cum duæ dictiones commutant casus: ut,

— *dare classibus austros:* pro *dare classes austris.*

Et *gladium vaginâ vacuum in urbe non vidimus.* Pro vaginam gladio vacuum.

Sequuntur Figure sententiæ. 8.

PArrhesia est, cum rem invidiosam aut odiosam liberè eloquimur, apud eos quos vereri debemus: Et est duplex: vel quâ crimen nobis intentatum confidenter fatemur, & defendimus; vel quâ aliis crimina audacter objectamus, & reprehendimus.

Prioris exemplum est pro Ligario: *Suscepto bello, Caesar, gesso etiam magnâ ex parte, nullâ vi coactus, iudicio meo ac voluntate, ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te, &c.* Defensionis excusationem mox subdit, *Quid autem aliud egimus, Tubero, nisi ut, quod hic potest, nos possemus?* Et pro Sylla, *Adeste animis, qui adestis corporibus: erigite mentes auresque vestras: & ne de invidiosis rebus, ut ille putat, attendite.* Deinceps totam criminationem, de Catilina & Lentulo puniendis, liberè fatetur: sed ita, ut, pro invidia, gloriam & gratulationem extorqueat etiam inimicis. *Ego Consul cum exercitus perditorum civium — penâ rediit.*

Posterioris est in Verrem. Nam, in Exordio primæ Actionis, iudicibus ipsis iudiciorum infamiam palam objicere non veretur. *Inveteravit jam opinio, pernicio-sa reipub. vobisque periculosa, quæ non modò Romæ, sed & apud exterâs nationes, percrebuit, His iudiciis, quæ nunc sunt, pecuniosum hominem, quamvis sit nocens, neminem posse damnari: Et in Epilogo actionis ultimæ, cum eadem loquendi Parrhesia, iisdem audacter mi-nistatur: Siqua vis istum de vestra severitate eripuerit, populus*

populus R. brevi ius suum, me agente, recuperabit: ac si de mea — crescere licebit. Quamvis liberam hanc & minitacionem & reprehensionem, feriâ sui in eos favoris & benevolentiae professione, emollire videtur. Sed nunc hercules, vestrae rei publicae causâ, iudices, nolo, in hoc delecto consilio, tantum flagitium esse commissum: nolo eos iudices, quos ego probarim atque delegerim, sic in hac urbe notatos, isto absoluto, ambulare, ut non cerâ, sed cæno obliti esse videantur.

Erotelis est locutio, quâ aut sciscitatur; ut Eclog. 3.

Dic mihi Dameta: cujû pecus? an Melibæi?

Aut instamus; ut Catil. I. Quousque tandem abutere, Catilina, patientiâ nostrâ? &c. (Ubi, eleganter ingeminationis Interrogationibus, miro artificio Catilinæ instat orator) aut Contrarium vehementer indicamus: Interrogatio enim affirmativa vehementer negat; negativa vehementer affirmat: ut

— Æneid. I. Et quisquam numen Junonis adoret? Et

Eclog. 3. An mihi cantando victus non redderet ille?

Item Pro Balbo.

Anne de nobis trahere spolia federatis licebit; de hostibus non licebit? An quod adipisci poterunt dicendo, id iis assequi pugnando non licebit? An accusatori majores nostri majora præmia, quàm bellatori esse voluerunt?

Est etiam ubi negativa Interrogatio, cum increpatione jubet; & affirmativa, similiter vetat: ut Æn. 4.

Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur?

Et Eun. A. 4. S. 4. Exi foras scelestè: at etiam restitas?

Parenthesis est sententiola sententiæ partibus commode inserta; sed nec cum priori, nec cum posteriori cohærens. Quam nos (inquit Fabius, lib. 9. cap. 3.) Interpositionem, Græci Parenthesin vocant: dum continuationi sermonis medius aliquis sensus intervenit.

De Parenthesi duæ sunt Regulæ.

I. Parenthesis nec longa, nec frequens esse debet; quia hiulcam reddit orationem, & obscuram: ut monet

net Q. Lib. 8. cap. 2. *Interjectione* (quæ & oratores & Historici utantur, ut medio sermone aliquem inferant sensum) impediri solet intellectus; nisi quod interponitur breve est. Parenthesios autem mensura rarò Hexametrum unum, rarissimè duo excedit: ut in exemplis passim patet: quæ sicubi longior sit (nè sententiæ intellectus inde impediatur) prioris partis verba, post Parenthesin, repetenda erunt, & cum posteriori parte conjungenda: ut, Pro Archia. *Quoties ego hunc Archiam vidi, iudices, (utur enim vestrà benignitate, quoniam me in hoc novo genere dicendi tam diligenter attenditis) quoties ego hunc vidi, &c.* Et pro Cluent. *Saffia mater hujus Aviti, (mater enim à me nominis causâ (tametsi in hunc hostili odio & crudelitate est) mater, inquam, appellabitur, neque unquam illa ità de suo scelere & immanitate audiet, ut naturæ nomen amittat. Quo enim est ipsius nomen amantius indulgentiusque maternum; hoc illius matris (quæ multos jam annos, & nunc quàm maxime filium interfectum cupit,) singulare scelus majore odio dignum esse putetis) ea igitur mater Aviti, &c.* ubi post grandem Parenthesin, *mater Aviti*, post insertam mater repetitur.

2. Parenthesis Parenthesi rarò inseritur. Insertas Parentheses Treutlerus Method. Eloquentiæ. l. i. omnino averfatur: *Illorum autem scriptio* (inquit) *vel flagris coercenda erat, qui Parenthesibus suis, aliàs satis prolixis, novas adhuc Parentheses infarcire solent.* Hoc tamen aliquando facit Orator: qui, exemplo suprâ citato, duas trêsvè inferere non dubitavit. Videtur itaque Treutlerus, magister nimium severus, qui mendum, ità vel nullum, vel leviculum, tam graviter voluit castigari. Veruntamen insertæ Parentheses, (quò confusio partium vitetur) duabus potius virgulis, quàm propriis insignibus notandæ erunt. , ——— ,

Parathesis est, cum verbo verbum, aut simplex in eodem casu, aut nonnunquam etiam conjunctum, Distinctionis vel Declarationis gratiâ, apponitur: ut,

Lupum

Lupum [viscem] non vidit Italia : (sicut Joan. 14. 22. Dicit illi Judas, [non Iscariotes] Domine, &c.

Item Orat. 1. 2. ¶ 82. Quoniam tribus rebus omnes ad nostram sententiam perducimus : [aut Docendo, aut Conciliando, aut Permovendo;] una ex tribus his. &c. Et Ep. 24. l. 9. Communitas vitæ atque victus, remissioque animorum, maxime sermone efficitur familiari, qui est in convivio dulcissimus : ut sapientius nostri quam Græci : illi *συμπόσια*, aut *συνδαινα* [i. computationes, aut concanationes] nos convivia : quod tum maxime simul vivitur.

De Parathesis, Parenthesis, & Erotetis

punctis, sive notis, vide Oratoria 1. 1. c. 2. §. 1.

Periphrasis est rei, quæ verbo uno dici potest, per plura explicatio. Sic de Milonis servis, domini vitam adversus Clodium propugnantis, ait Orator, Fecerunt id quod suos quisque servos in tali re facere voluisset. i. trucidarunt. Sic Poeta Ænean Periphrasi quam nomine significare maluit.

Æn. 1. *Arma, virumque cano, Trojæ qui primus ab oris Italianam fato profugus, Laviniaque venit Littora, &c.*

Sic doctrina docendi, pro Oratoria : Romanæ eloquentiæ pater, pro Cicerone. De hac figura ita Q. 1. 8. c. 6. in fine. Pluribus autem verbis, cum id, quod uno, aut paucioribus certe dici potest, explicatur ; Periphrasin vocant [circuitum loquendi] qui est apud Poetas frequentissimus : ut Æn. 2.

Tempus erat quo prima quies mortalibus ægris Incipit ; & dono divum gratissima serpit.

Et apud Oratores non rarus, semper tamen adstrictior. Quicquid enim significari brevius potest, & cum ornatu latius ostenditur, *μείψας* est : cui nomen Latine datum est, Circumlocutio: Verum hæc, ut, cum decorum habet, Periphrasis ; ita, cum in vitium incidit, *Περίσολογία* dicitur.

Synonymia [seu Palilogia] est congeries synonymorum : sive sint singularia, ut, *Abiit, excessit, evasit, erupit.*

erupit. Item, *Quicumque ubique sunt, qui fuere, qui que futuri sunt, posthac stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones, solus ego omnes longè anteco stultitiâ, & indoctis moribus; Sive conjuncta sint, ut pro Milone. Veterem consuetudinem fori, & pristinum morem judiciorum minimè vident. Item Pro Ligario. Et ceterè contra ipsam Cæsarem est congressus armatus. Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus laus ille mucro petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Sic etiam apud Poetam,

*Æn. I. Quem si fata virum servant; si vespitur aura
Æthereâ; nec adhuc crudelibus occubat umbris;
Non metus.*

In quibus exemplis omnia sunt *ποδὺν ἄντα*, seu idem propè significantia.

Pallotia facit ad amplificandum, & affectum vehementem excitandum; dum, ex re una multifariam expressa, plures veluti aculeos animo auditoris infigimus. Quem effectum Orator, loco novissimè citato, assecutus, *Nimis, inquit, urgeo: commoveri videtur adolescenti.*

Sed habendus ubique *Synonymorum* delectus: quia vix duo usquam verba reperias adeò æquipollentia, ut non aliquo discrimine distinguantur; & ex iis alia tibi aliis aptiora fuerint: ut rectè *Q. I. 8. c. 3. Cùm idem frequentissimè plura significant (quod Synonymia vocatur.) jam sunt alia aliis honestiora, sublimiora, nitidiora, jucundiora, vocaliora.*

Vitium huic figuræ contrarium dicitur *Tautologia*, & *Battologia*: cùm sine delectu congesta Synonymia, nihil aliud quàm tædium ac fastidium orationi pariūt.

Hypotyposis est, cùm res totæ ita particulatim & ordine exprimitur, ut coràm videri videatur. Hujus figuræ definitionem Quint. non minùs acutè, quàm concisè, sic effert: *Hypotyposis est, quâ tota rerum imago quodammodo verbis depingitur.* Eamque idoneis exemplis deinceps illustrat: ut, *Æn. 5. 426.*

Con-

Constitit in digitos extemplo arrectus uterque.

Et cætera, quæ nobis illam pugilum congregientium faciem ita ostendunt, ut non clarior fuerit spectantibus. Talis est ibidem convivii luxuriosi descriptio. Videbar videre alios intrantes, alios verò exeuntes; quosdam ex vino vacillantes, quosdam hesternâ potatione oscitantes: versatur inter hos Gallius, unguentis oblitus; redimitus coronis humus erat immunda, lutulenta vine, coronis languidulis, & spinis cooperta piscium. Quid plus videret, qui intrassèt? Sic urbium captarum crescit miseratio. Sine dubio enim qui dicit expugnatam esse civitatem, complectitur omnia, quæcunque talis fortuna recipit: sed in affectus minis penetrat brevis hic velut nuncius. At si aperias hæc, quæ verbo uno inclusa erant, apparebunt, & fusæ per domos ac templa flammæ; & ruentium tectorum fragor; & ex diversis clamoribus unus quidem sonus: aliorum fuga incerta; alii in extremo complexu suorum coherentes; & infantium faminarumque ploratus; & male usque in illum diem servati fato senes: tum profanorum sacrorumque direptio; efferentium prædas repetentiumque discursus; & ætæ ante suum quisque prædonem catenati; & conata retinere infantem suum mater; & sicubi majus lucrum est, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia (ut dixi) complectatur everfio; minus est tamen totum dicere quàm omnia.

Præmunio, live Præparatio, est, quando adversus eorum, quæ dicturi sumus, reprehensionem, nos præmunimus, rationem aliquam aut causam prætendentes. Sic Orator promissis ad Siculos olim factis, se præmunio contra Cæcilium, & alios, qui mirarentur eum jam ad accusandum descendere, qui prius omnino defendere consuevit. Pro Milone. Præmunio est adversus Clodianos, ex synceritate. Fecerunt id servi Milonis (dicam enim non derivandi criminis causâ, sed ut factum est) quod suos, &c.

Transitio est, quâ connectuntur partes orationis. Est autem vel perfecta, vel imperfecta.

Perfecta est, quâ dicitur & quid dictum sit, & quid dicendum: ut *Satis multa de turpitudine; dicam deinceps*

inceps quod proposui de periculo.

Item.

Quoniam de genere belli dixi ; nunc de magnitudine pauca dicam.

Item.

Hactenus arborum cultus, & sidera cæli :

Nunc te, Bacche, canam, &c.

Transitio imperfecta est, quâ, aut quid dictum, aut quid dicendum sit, dicitur : Pro Ameri. *Agè, nunc illa videamus, iudices, quæ consecuta sunt.* Item Salust. in Jugurth. *De Africa, & ejus incolis, ad necessitudinem rei satis dictum.*

Transitio facit ad ornatum & attentionem, ad rerum intelligentiam & remissionem.

Rejection est, cum aliquid aut in alium locum, aut in aliud tempus rejicimus, aut omnino à causa & oratione nostra removemus.

Rejection, quâ quid in commodiorem locum referatur, est pro Plancio : *Posuit hoc idem quod tu, Cassi, Laterensis : quamobrem de isto paulò post dicam.* Item pro lege Manilia. *Sed de Lucullo dicam alio loco : & ita dicam, Quirites, ut neque vera laus ei detracta, oratione meâ, neque falsa affixa esse videatur.*

Rejection in aliud tempus fit, vel brevitatis studio, vel propter temporis angustias. Sed Scitum est causam conferre in tempus, cum afferre plura, si cupias, non queas.

Tertii generis Apodioxis est, pro Sex. Roscio. *Erucii criminatio tota, ut arbitror, dissoluta est : nisi forte expectetis ut illa diluam, quæ de peculatu, ac de ejusmodi rebus commentitiis, inaudita vobis ante hoc tempus, ac nova objecit : quæ mihi iste visus est ex alia oratione declamare, quam in alium reum commentaretur : ita neque ad crimen Parricidii, neque ad eum qui causam dicit, pertinebant.*

Et pro Posthumo : *Quid ego senatum defendam hoc loco, iudices ? omni equidem loco debeo : ita de me meritis est ille ordo. Sed id nec agitur hoc tempore ; nec cum Posthumi causa res ista conjuncta est.*

R H E.

R H E T O R I C Æ

Liber Secundus,

DE PRONUNCIATIONE.

C A P. I.

Locutionis (quæ prima fuit Rhetorica pars) præcepta, in tropis & figuris exposita sunt: sequitur (a) Pronunciatio sive (b) Actio, pars altera institutæ artis (c) Pronunciatio est (d) externa orationis exornatio, apta scilicet ejusdem enuntiatio, Elocutione certè (e) multò præstantior & efficacior.

Ad Cap. I.

(a) (b) Quintil. l. II. c. 3. Pronunciatio à plerisq; Actio dicitur: sed prius nomen à voce, sequens, à gestu videtur accipere.

(c) Heren. l. I. ¶ 5. Pronunciatio est vox, & vultus, & gestus, moderatio cum venustate.

(d) Vide (2) in notis ad c. I. l. I.

(e) Orat. l. 3. ¶ 31. Hæc ipsa omnia perinde sunt, ut aguntur. Actio enim in dicendo una dominatur: sine hac summus orator esse in numero nullo potest: mediocris hæc instructus summus sæpe superare. Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, cum rogaretur, quid dicendo esset primum: huic secundas: huic tertias. Quod mihi melius illud ab Æschine dictum videri solet, qui cum propter ignominiam judicii cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset; rogatus à Rhodiis, legisse fertur orationem illam egregiam, quam in Cresiphontem contra

tra Demosthenem disserat : quâ perlectâ, petitiu est ab eo postridie, ut legeret illam etiam, quæ contra Demosthenem pro Ctesiphonte est edita : quam cum suavissimâ & maximâ voce legisset, admirantibus omnibus, Quamto, inquit, magis admiraremini, si audissetis ipsam? Ex eo satis significavit, quantum esset in Actione, qui orationem eandem, aliam esse putaret Actore mutato. Quint. l. II. c. 3. Cujus etiam rei magnum arguementum Hortensius est diu princeps Oratorum, postea æqualis Ciceroni, perpetuo autem secundus : cujus tamen scripta tam longè absuerunt ab illa vivæ eloquentiæ fama, ut apparet aliquid placuisse eo dicente, quod postea legentes non invenerint.

C A P. II.

De Tono, Sono, & Prosodia.

PARTES pronunciationis duæ sunt : vox seu Prolatio, quæ communi nomine, Pronunciatio ; & Gestus, quæ itidem Actio, dicitur. Atque harum partium altera ad aures, altera ad oculos pertinet : per quos duos sensus, omnis ferè cognitio ad animum pervenit.

Prolatio est, quâ orationem (a) non eodem tenore, sed gratâ (b) vocis varietate proferimus.

Vocis autem varietas consistit, in Tono, Sono, & Prosodia.

Tonus, vocis modus, est vel superior seu acutus ; vel inferior seu gravis : unde (c) intendi seu ascendere, & remitti seu descendere, vox dicitur, ut in notis Musicis.

Sonus, vocis vis, est vel elatus seu argutus, vel submissus seu suppressus : quo vox, (d)

five

sive inferior sive superior fit, tum elevari, tum deprimi dicitur, unde facilius vel difficilius audiatur.

Prosodia, seu Accentus, est quâ aliqua Dictionis syllaba præ cæteris (e) accinitur. Accentus, qui Græcis triplex est, acutus (´) gravis (˘) circumflexus (ˆ), Latinis (f) unicus est, Acutus.

Accentûs acuti (g) sedes triplex est: ultimâ, penultimâ, & antepenultimâ Dictionis syllabâ. Ad quam dignoscendam triplex datur Regula.

1. Monosyllaba omnia acuuntur.
2. Disyllaba omnia acuunt priorem.
3. Hyperdisyllaba, penultimâ longâ, eandem acuunt: brevi, antepenultimam. vide primam Reg. de media.

Sed duo accentum transponunt.

1. Conjunctio enclitica (h) *que, ne, & ve*, dictioni annexa accentum tum à penultima, tum ab antepenultima (i) in ultimam inclinat: ut Catil. 1. *Nihilne te nocturnum præsidium palatii ---- nihil horum ora vultusque moverunt?* Et mox *me ipsum inertia nequitiaq; condemno.*

2. Etiam dissimilitudo dictionum similium invicem respondentium, sive principium, sive finem occupet, accentum à loco naturali & proprio, ad se attrahit: ut Catil. 1. *ut non emissus ex urbe; sed immissus in urbem esse videatur* Sic Eun. Prol. *Aequum est vos cognoscere, atque*

quæ ignoscere. Et Quint. l. 9. c. 3. Neminem posse alteri dare matrimonium, nisi penes quem sit patrimonium. Item Nocumenta Documenta. Et, Inimici potius quàm amici est, amari malle quàm amare.

Atque hæc Præfodiæ ratio in omni servatur, tum Toni tum Soni mutatione.

Ad Cap. 2.

(a) Orat. l. 3. in fine. *Ad aures nostras & actionis suavitatem, quid est vicissitudine, varietate, & commutatione aptius? Nunc enim acriori contentione ascendere, nunc etiam Tonorum tanquam gradibus descendere; nunc elayare vocem, nunc deprimere, juvat. Perpetuata autem Monotonia turpis & ingrata est, Q. l. 11. c. 3. Vitemus igitur illam quæ Grecis *μερομία* vocatur, una quædam spiritus ac soni intentio, non solum nè dicamus omnia clamorè, quod insanum est; aut infra loquendi modum, quod motu caret; aut submisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio; sed ut in iisdem partibus, iisdem affectibus, sint tamen quædam, non ita magnæ, vocis declinationes; prout verborum dignitas, aut sententiarum natura, aut depositio, aut inceptio, aut transitus, postulabit.*

(b) Vocis. Orat. l. 3. in fine. *Ad actionis usum atq; laudem, maximam sine dubio partem Vox obtinet: quæ primum est optanda nobis: deinde, quæcunque erit, ea tuenda. Et mox. Ad vocem in dicendo obtinendam, nihil est utilius, quàm crebra mutatio; nihil perniciosius, quàm effusa sine intermissione contentio. Vide (c)*

(c) Intendi. Orat. Perf. *Vocis quidem bonitas optanda est: non est enim in nobis; sed tractatio & usus in nobis. Ergo ille princeps variabi, & mutabit, & omnes sonorum tum intendens tum remittens, persequetur gradus.*

(d) Sive inferior. Nam & Tonus inferior, ut in Musica Bassus, sono arguto ac elato edi potest; & con-

trà superior, ut triplex, sono leni, & submisso.

(e) *Accinitur.* i. clarius, & apertius, cum majori mora, effertur.

(f) *Unicum est, acutum.* Gravis enim nihil aliud est, quàm Acuti absentia seu privatio. Notatur quidem alicubi, sed in *a* alium usum: ad Pronunciationem nihil confert. Circumflexus etiam notatur; & in duplicem usum: sed in voce, vel, tanquam gravis, nullam habet vim, ut in *Musâ*; vel eam quam Acutus, ut in *gustâram*. Neque enim *Musâ* ablat. secus effertur, quàm *Musa* nominat. quia omnia disyllaba priorem acuunt; neque *a* in *gustâram*, aliter quàm in *gustare*: cum utrobique penultima longa similiter acuenda sit. (Vide suprà Regulam 2. & 3.) Itaque Orat. Perf. ¶ 10. sic Orator: *Ipsa natura, quasi modularetur hominum orationem, in omni verbo posuit acutam vocem: nec unâ plus; nec à postrema syllaba citra tertiam. Tertiam hic intelligit Orator inclusivè: ut Musici in Concordiis dicunt notam tertiam & quintam; & Medici in Febribus diem b tertiam & quartam. Secus enim penultima est prima ab ultima; & antepenultima (citra quam naturaliter non est Accentus) est secunda: quam hic Orator, ipsam ultimam annumerans appellat tertiam.*

* Vide l. 1. Oratoriz c. 2. Sect. 1. post notas. b Unde febribus tertiana & quartana, quæ 2. & 3. quique die accedit:

(g) *Sedes triplex.* Orat. Perf. ¶ 10. *Natura in omni verbo posuit acutam vocem: nec unâ plus; nec à postrema syllabâ citra tertiam.* Itaque ut Latini acuunt ultimam, penultimam, & antepenultimam; ita Græci suum habent ἀόβροον, παρῶβροον, περπαρῶβροον.

(h) *Que.* Itaque, utique, undique, acuunt primam: sed in iis que non est conjunctio enclitica; sed pars compositi.

(i) *In ultimam inclinat.* Hoc præceptum cum sit perpetuum, frustra Acuti nota particulæ encliticæ præigi solet.

C A P. III.

De voce singularum Dictionum.

Prolatio est vel Dictionum singularum, vel Distinctionum seu Partium Sententiæ, vel Sententiæ integræ.

Singulæ cujusque Dictionis syllabæ, (a) præsertim extrema, distinctè & clarè proferantur.

(b) Emphatica, aliâque præcipuæ notæ verba, præsertim Antitheta seu invicem respondentia, paulò altiore vocis & Tonum & Sonum requirunt. Atque in his relucet insigniores Tropi, ut in Clod. *Integritas tua te purgavit, pudor eripuit.* Æn. 8. *Pontem indignatus Araxes.* Phil. 2. *gremium suum, & totum tribunal implevit.* Catilinariâ 2. *pudor & petulantia, pudicitia & stuprum, fides & fraudatio, pietas & scelus, &c.* (vide Meton. adjuncti) in illustri Allegoria, invicem respondent. Et Æn. 7. *Superi & Inferi.*

Flectere si nequeo Superos, Acheronta movebo.

Pro Corn. Balbo. *An linguâ & ingenio potest fieri aditus ad civitatem potuit; manu & virtute n. n. potuit?* Hic verba Emphatica, *linguâ & manu, ingenio & virtute*, invicem respondent. Quæ omnia elatiori voce proferenda sunt.

Similis est in verborum figuris Pronuntiatio. *Litigat & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat: Sed nil Patrono porrigit: hæc chiragra est.*

Hic

Hic enim *podagra* & *chiragra*, voces nempe quibus infidet figura, supra reliquas efferuntur. Par est in cæteris ratio.

Ipsa sonant arbusta, Deus Deus ille, Menalca.

Te dulcis conjux, te solo in littore secum,

Te veniente die, te decedente canebat.

Certus locus, certa lex, certum tribunal. Ubi *Deus* bis, te quater expressa, & certus, certa, certum, similem obtinent prolationem.

At Cap. 3.

(a) *Præsertim extrema*: quia terminationis occultatio, occultat ferè sensum sententiæ: hic tamen suspinâ *discentium*, nè dicam *docentium*, negligentia in scholis nonnullis nimiam peccatur.

(b) De Emphasi vide Orat. l. i. c. 2. §. i.

C A P. IV.

De voce Distinctionum.

HAbent & Sententiarum Distinctiones suos Pronunciandi modos.

Comma vocis tenorem continuat in Distinctione ultima, cum pausa brevissima: Semicolon cum paulò longiori.

Periodus vocis tenorem, seu tonum communem, in ultima deprimit, cum intervallo longissimo: Colon cum breviori.

Erotesis pura tonum communem in ultima elevat: sic etiam quæ particulas merè interrogativas, quæ nihil addunt significationis, præfixas habent: Ut *Num, An, Ne, Anne, Nonne.*

G

Sed

Sed Epitësis, quæ à nomine interrogativo inchoatur; (ut *Quis, Quid, Uter, Qualis, Quantus, Quot, Quotus*) aut ab Adverbio interrogativo aliquid adsignificante, (ut *Ubi, Unde, Quò, Quorsum, Quando, Quousque, Quoties, Quàm, Quomodo, Cur, Quare,*) definit ut Periodus; & Tonam elevatum retrahit ad Interrogativum: sicut Ecphonefis (quæ etiam definit ut Periodus) ad (a) particulam Exclamandi.

Parenthesis (sive semicirculis, sive ^a virgulis notetur) tono inferiori & sono submissiori tota proferenda est; semperque definit ut Comma.

Parathësis proferetur ut Parenthesis: sed definit ut Distinctio ejus primaria, sive perfecta sit sive imperfecta: aut, si nulla sit, ut Comma.

§ Vide Oratoricæ Lib. 1. Cap. 1. Sect. 1.

Distinctionum Exempla vide initio Catil. 1.

Cæterum quia in Sententiis aliæ sunt, pro varietate affectuum, vocis varietates; ideo Distinctiones, quæ Sententiarum sunt partes, earum etiam sunt participes. Ut docet l. 1 r. c. 3. Q. Proponamus (*ait*) nobis illud Cicéronis, in oratione nobilissima pro Milone, principium: nonne ad singulas penè distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Et si vereor (Judices) nè turpe sit, pro fortissimo viro dicere incipientem, timere;* Etiam si est toto proposito contractum arque submissum, quia & exordium est, & sollicitum exordium;

dium ; tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius & effectius, dum dicit, *pro fortissimo viro* ; quàm cum, *Et si vereor, & turpe sit, & timere*, Jam secunda respiratio increseat oportet, naturali quodam conatu, quo minùs pavidè dicimus quæ sequuntur ; & quo magnitudo animi Milonis ostenditur. *Minimèque deceat, cum Titus Annius ipse magis de Reipublicæ salute, quàm de sua perturbetur* ; Deinde quasi oburgatio sui est, *me ad ejus causam, parem animi magnitudinem asserre non posse* ; Tum invidiosiora, tamen hæc novi judicii nova forma terret oculos. Illa verò jam penè apertis (ut aiunt) tibiis : *Qui quocunque inciderunt, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem judiciorum minimè vident*. Nam sequens latum etiam, atque fufum est : *Non enim coronâ confessus vester cinctus est, ut solebat*. Quod notavi ut apparet, non solùm in membris causæ, sed etiam in articulis, esse aliquam Pronunciandi varietatem ; sine qua nihil neque majus, neque minus est.

Ad Cap. 4.

(a) Particulam Exclam : ut *O, Utinam, Proh, En*, Hen. Exemplâ, vide lib. I. cap. 24.

C A P. V.

De voce integræ Sententiæ.

Sequitur Prolatio Totius Sententiæ: in qua figuræ Sententiarum, Affectûsque omnes, comprehenduntur.

Atque hic tantus ille est, quem Tullius, *Orat. Perf. ¶ 10.* Demosthenem & Aelchinem significasse dicit, cum vocis flexiones & inclinationes invicem improbrarent, non ideo improbandas: cum enim uterque alteri obijciat, palam est utrumque fecisse.

(a) Submissiori ac graviore voce orationem auspicari, hinc paulatim insurgere, donec ad debitum tenorem ventum fuerit, atque hinc in exitu, ad priorem vocis gravitatem & submisionem paulatim relabi, utile ac suave erit.

Vocis tenor, maximam partem, debet esse (b) mediocris inter imam summamque, inter elatam & submissam: unde, in utramque partem, prout res postularit, recedatur. Est enim non minor varianda vocis in oratione tota, quam fuit in singulis Dictionibus & Distinctionibus, virtus & venustas.

Exemplum vocis acutæ & argutæ est pro Ligario: *Vide, Cæsar, quam non reformidem: quanta lux tuæ liberalitatis & sapientiæ mihi apud te dicenti oboriatur. Quantum potero voce contendam, ut hoc populus Romanus exaudiat. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam ex magna parte, nullâ vi coactus, iudicio meo ac voluntate, ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te: & hanc Orator ipse contentionem vocis prædixit. Similiter cum populus, acclamatione adversâ, Ciceronem pro Rabirio agentem turbaret; Nihil (ait) me clamor iste commovet, sed consolatur; cum indicat esse quosdam cives imperitos, sed non multos. Nunquam (mihi credite) Pop.*

Ro.

Romanus hic qui silet, Consalem me fecisset; si vestro clamore perturbatū iri arbitraretur. Quantò jam levior est acclamatio: Quin continetis vocem, indicem stultitiæ vestræ, testem paucitatis.

Exemplum gravis & submissæ vocis est Phil. 2. Si inter cœnam in tuis immanibus poculis accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò Populi Romani, publicum negotium gerens, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens, frustis esculentis vinum redotentibus, gremium suum, & totum tribunal, implevit. In redditione Collationis, producenda sunt omnia, trahendæ vocales, aperiendæ fauces, quò major quàm antea fœditas exprimatur.

Sunt etiam suæ singulis Affectibus voces, ut ostendit Orator, Orat. lib. 3. in fine. Omnis motus animi suum quendam à natura habet vultum & sonum, & gestum: totumq; corpus hominis, & ejus omnis vultus, omnesq; voces, ut nervi in fidibus, ità sonant, ut à motu animi sunt pulsæ: Nam voces, ut chordæ sunt intentæ, quæ ad quæque tactum respondeant: [acuta gravis, cita tarda, magna parva;] quas tamen inter omnes est, suo quoq; in genere, mediocris. Atq; etià illa sunt, ab his delapsa, plura genera: lene asperum, contractum diffusum, continenti spiritu intermisso, fractum scissum, flexo sono, attenuatum in flutum.

In miseratione vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis: ut in illo Gracchanæ orationis loco, 3. De Orat, Quò me miser conferam? quo

vertam? in capitoliumne? at fratris sanguine redundat: an domum? matremne ut miseram, lamentantemq; videam, & abjectam? Quæ à Graccho Tullius ait acta sic esse, oculis, voce, gestu; inimici ut lachrymas tenere non possent.

In iracundia vox contraria est, acuta, incitata, crebrò incidens. Phil. 3. *O præclaram illam eloquentiam tuam, cum es nudus concionatus! Quid turpius? quid fœdus? quid suppliciiis omnibus dignius? num exspectas dum te stimulis fodiam? Hæc te, si ullam partem habes sensûs, lace- rat; hæc te cruentat oratio. Vereor nè imminuam summorum virorum autoritatem & gloriam: dicam tamen dolore commotus: Quid indignius, quàm vivere eum qui imposuerit diadema; cum omnes fateantur jure interfectum esse, qui abje- terit? Talem vocem requirit Reticentia illa: Jam cælum terramq; meo sine numine venti, &c.*

In metu & verecundia demissus & hasitans sonus est. Ter. Eun. Totus, Parmeno, tremo hor- roorque, postquam aspexi hanc. Talis vox Cice- ronis fuit in plerisq; exordiis, ut pro Dejotaro etiam significatur: Cum in omnibus causis gra- vioribus, C. Cæsar, initio dicendi commoveri so- leam vehementius, quàm videtur vel usus, vel ætas postulare; tum in hac causa ita me multa perturbant, ut quantū mea fides studii mei afferat ad salutem regis Dejotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat. Pro Quintio ratio- nem addit, Semper equidem magno cum metu
incipio

incipio dicere. Quotiescunque dico, toties mihi vidcor in iudicium venire, non ingenii solum, sed etiam virtutis, atque officii: nè aut id profiteri videar, quod non possum implere; quod est impudentiæ: aut id non efficere quod possum, quod est aut perfidiæ, aut negligentia, &c.

In voluptate, tenerū, lene, effusum, hilaratum vocis genus, optatur. Qualis est illa vox Æneæ, pictum in tapetis Trojæ excidium intuentis. Constitit, & lachrymans, Quis jam locus, inquit, Achate,

Quæ regio in terris nostri non plena laboris? En Priamus: sunt hic etiam sua præmia laudis; Sunt lachrymæ rerū, & mentem mortalia tægant. Solve metus: feret hæc aliquā tibi fama salutem.

Dolor sine commiseratione, grave quiddam, & imo pressu ac sono obductum, requirit. In Pison. Meministine, cœnum, cum ad te quintā ferè horā cum C. Pisone venissem nescio quo è gurgustio te prodire, involuto capite soleatum? & cum isto ore fœtido teterrimā nobis popinam inhalāsses, excusatione te uti valetudinis, quod diceret vinolentis te quibusdam medicamentis solvere curari? quam nos causam cū accepissemus, (quid enim facere poteramus) paulisper stetimus in illo ganciarum tuarum nidore atque fumo: unde tu nos, cū improbissimè respondendo, tum turpissimè eructando, ejeci sti.

In blandiendo, satisfaciendo, rogando, levis vox & summissa est: Æneid. 4.

Mene fugis? per ego has lachrymas, dextramque tuam te

(Quando aliud mihi jam misera nil ipsa reliqui)

Per connubia nostra, per inceptos hymenæos;

(Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quicquam Dulce meum) misere domus labentis, & istam

Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.

A Tque hæc de vocis moderatione: ad quam obtinendam, optimum esse censet Fabius, ediscere quàm maximè varia, quæ flexus omnes habent eaq; quotidie ita dicere, ut agimus: ut simul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emendavit. Brut. ¶. 140. Omnia enim sine remissione, sine varietate, vi summâ vocis, & totius corporis contentione dicebat: Sed peragrata Græciâ & Asiâ, omnium generum Rhetoribus auscultatis, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modo exercitator, sed propè mutatus rediit.

Ad Cap. 5.

(a) Submiss. Heren. l. 3. ¶. 27. Firmam quàm maximè poterimus in dicendo vocem conservare; si sedatâ & depressâ voce principia dicemus. Nam læduntur arteriæ, si, antequam leni voce permulse sunt, æri clamore complantur. Quanquam depressa vox nec in exitu, nec in initio perpetua est; nè deprehensum artificium satietatem pariat, & tædium. Orator enim Initii vocem, Catil. 1. & vocem Exitus pro Amerino, intendit. Siquidem Insuper illud est Apostrophe multiplicis & vehementis Interrogationis: atq; in Epilog, Patheticæ ad Chrysogonum Apostrophæ inserit Orator Protopopæiâ Roscii, injuriam cum Chrysogono, & crudelitatem expositulantis; nō sine Exclamatione instantibus aperta interrogationibus: deinde ad Iudices reversus, eos sapius per Deos immortales adjuvans, seriis & hortationibus & monitionibus permovet, & abruptè desinit.

Neque

Neque enim aut illius Initii, aut hujus Epilogi vehementia, sine intentioni voce rectè proferuntur.

(b) *Mediocris*. Orat. l. 3. In omni voce est quiddam median: sed suum cuique voci: deinde est quiddam contentionis extremum, quod tamen inferius est quàm acutissimus clamor: est item quiddam in remissione gravissimum; quoque tanquam sonorum gradibus descenditur. Item Q. l. II. c. 3. Neque gravissimus, ut in Musica, sonus; nec acutissimus, orationibus convenit. Nam & ille parum clarus; nimiumque plenus, nullum asferre animi motum potest; & hic prætenuis, ad immodicæ claritatis, cum est ultra verum; tum neque pronunciatione flecti, neque diutius ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, quò remissior, hoc & gravior & plenior; quò tensor, hoc tenuis & acuta magis est. Melius itaque utendum sonis: hique, cum augenda intentio est, excitandi; cum submittenda, sunt temperandi.

Verùm hæc quæ de voce præcipiuntur, vix queunt sine viva præceptoris voce ad amassum percipi: ut l. i. c. 8. monet Q. Quando attollenda, vel submittenda sit vox, quid quoque flexus, quid lentius, celerius, concitatius, lenius, dicendum, demonstrari, nisi in opere ipso, non potest.

C A P. VI.

De Gestu.

HActenus de Voce: Actionis lex & gestus superest, (quam Quintilianus. Lib. i. Cap. ii. Chironomiam appellat) (a) virtutis multò majoris, quàm ulla vox esse possit.

Lex una hîc summa est, ut omnes vocis flexiones, atque animi motus comitetur gestus.

Ad Cap. 6.

(a) Orat. 3. ad finem. In iis enim omnibus, quæ sunt Actionis, inest quædam vis à natura data: quare etiam

am hâc imperiti, hâc vulgus, hâc denique barbari, maximè commoventur. Verba neminem movent, nisi eum, qui ejusdem linguæ societate conjunctus est: sententiæq; sæpe acutæ non acutorum hominum sensus prætervolant. Actio autem, quæ præ se motum animi fert, omnes movet: iidem enim omnium animi motibus concitantur, & eos iisdem notis, & in aliis agnoscunt, & in seipſis judicant. Argumento magno est pantomimus, qui solo gestu, sine voce, omnia spectantibus significat: ut gestus in tanta, per tot gentes, linguarum divetſitate, tanquam communis hominum sermo esse videatur. Imò verò etiam bestiarum, quæ signis affectus suos enunciant: quinetiam rerum inanimatarum: sic enim picturæ & imagines tacitè loquuntur. Itaque gestus, sermo corporis & eloquentia rectè à Cicerone nominatur: in eoque summum studium duo summi oratores Demosthenes & Cicero posuere. Demosthenes speculum grande intuens, componebat Actionem & gestus corporis: & quamvis fulgor ille sinistras imagines redderet: suis demum oculis quod efficeret credidit. Quinetiam Satyrum histrionem ad eas artes magistrum adhibuit. Et Cicero histrionibus quoque hujus doctrinæ magistris Roscio comædo, Æsopo tragædo ulus est. Chironomiam verò Quintilianus autor est ab heroiçis usque temporibus repetitam, ab ipſo etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium positam virtutum.

C A P. VII.

De Gestu totius corporis.

TRunco totius corporis orator seipsum morderetur, & virili laterum flexione, non gesticatione scenicâ: Actionemque magis ad sensus, quàm ad verba accommodet.

Orat. Perf. ¶ 10. Satus verò corporis sit secundum naturam erectus & excelsus.

Etenim

Etenim natura

*Os homini sublime dedit, cœlumque tueri
Fussit, & erectos ad sydera tollere vultus.*

Contraria autem mutatio & vacillatio, quàm indecora sit, Curionis motus ille argumento est, quem & Julius (ut est in Bruto) perpetuum notavit, cum ex eo in utramque partem toto corpore vacillante quasi videretur, quis loqueretur è lintre: & Cn. Sicinius homo impurus, sed admodum ridiculus, is cum Tribunus pleb. Curionem & Octaviū Consules produxisset, Curiūq; multa dixisset sedente Cn. Octavia collegā, qui de vinētus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus; Nunquam, inquit, Octavi, collegæ tuo gratiam referes; qui nisi se suo more iactavisset, hodie te istic muscæ comedissent.

CAP. VIII.

De Gestu capitis, frontis, oculorum.

ATque hæc de corporis universi gestu. Partium item sua quædam ratio est, & quidem præcipua capitis, cum illo corporis statu consentientis. Demisso capite humilitas & modestia significatur: & hoc gestu Poeta verecundiam reginæ exprimit, Æneid. i.

Tum breviter Dido vultum demissa profatur.

Capite & oculis in terram conversis, Orator, velut cogitabundus, decorè exorditur. Q. l. i. i.

c. 3. Cum ad Judicem nos converterimus, non protinus est erumpendum; sed danda brevis
cogi-

cogitationis mora. Mirè enim auditorem dicturi cura delectat:& Judex se ipse componit. Hòc præcipit Homerus, Iliad. 3. Ulyssis exemplo:quem steterisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiæ procellâ effunderet, dixit: eoque gestu par est Ciceronis timorem in principiis significatum esse: quinetiam id testificatur oratione illâ, *Cum in omnibus causis, C. Cæsar, &c.* Aspectus vertitur eodem, quò gestus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut removenda sunt, ut videamur averfari. *Æneid. 3.*

----- *Dii talem terris averte pestem. Æn. 1.*

----- *Haud equidem tali me dignor honore.*

Solo tamen capere gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum scenicis doctoribus visum est. Frontem ferire in dolore Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem scenicum, Orat. lib. 3. ¶. 7. Sed in ore ac vultu sunt omnia: in eo autem ipso dominatus est omnis oculorum. Orat. pr. ¶. 10. Vultus enim imago est animi, indices oculi. Quare cum effeceris nè quid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorū magna debet esse moderatio: qui, quot animi motus sint, tot significationes, & communicationes habent. (a) Oculis itaque immotis dicere valdè dedecet. Narium, labrorum, menti, cervicum, (b) humerorum vitia magis notantur.

Ad Cap. 8.

(a) Orat. lib. 3. in fine. *Theophrastus quidem actorem aversum*

versum dixit, qui in agendo contuens aliquid pronunciet. E contra verò. Q. lib. 9. c. 3. *Quamquam & vultus mutatio, oculorumque conjectus multum in actu valet; tamen si quis ducere os exquisitis modis, & frontis ac luminum inconstantia trepidare non desinat, rideatur.*

(b) Humeros jactabat Demosthenes; sed hoc vitium ita dicitur emendasse, ut, cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret, ut si calore dicendi vitare id excidisset, offensione illa commoveretur.

CAP. IX.

De Gestu brachii, manus, digitorum.

AT brachium procerius projectum; quasi quoddam telum orationis est: continuosque ac decurrentes locos maxime decet: & cum speciosius quiddam uberiusque dicendum est (sicut illud, Quintil. lib. 11. cap. 3. *Saxa atque solitudines voci respondent*) expatiatur in latus, & ipsa quodammodo se cum militari isto gestu fundit oratio. Sinistrum verò brachium, si quid eo agendum sit, eoque allevandum est, ut quasi normalem angulum faciat. Manus autem minus arguta, digitis subsequens verba, non exprimens, tantum potest, ut sine hac trunca videatur actio. Nam ceteræ partes loquentem adjuvant, manus propè ipsa loquitur. Hinc Persianum illud Satyr. 4. *Ergo ubi commota fervet plebecula bile, Fert animus calidae fecisse silentia turbæ Majestate manus.* -----

Sinistra

Sinistra autem sola nunquam gestum facit ;
dextra sese frequenter accommodat. Sic jun-
ctis manibus Aporia illa Gracchana agenda
est. *Quid me miser conferam?* &c. Quamvis verò
sit junctarum manuum gestus, exemplum poe-
tæ demonstrat. *Æneid. i.*

*Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas
Talia voce refert: O terque quaterque beati,
Quæis ante ora patrum Trojæ sub mœnibus altis
Contigit oppetere! -----* Hic poeta gestum
præmonstravit.

Manus verò complodere est scenicum.

Atque hæc de universa manu: in cujus di-
gitis singularis gestus quidam est: atque ille
imprimis maximè communis, quo medius di-
gitus in pollicē contrahitur explicatis tribus:
& gestus est instantior: & tribus pollice pressis,
index ille (quo Crassum in exprimendo animi
dolore, atque impetu scienter usum significat
Antonius) explicari solet. Is in exprobrando
& indicando (unde ei nomen est) alternatâ ac
spectante humerum manu, paulum inclinatus
affirmat: versus in terram urget: aliquando
pro numero unitatis est. Est autē & ille vere-
cundæ orationi aptissimus, quo quatuor primis
leviter in summū coeuntibus digitis, non pro-
cul ab ore aut pectore, fertur ad nos manus: &
deinde prona ac paululum prolata laxatur.
Quintilianus credit hoc modo coepisse Demo-
sthenem, in illo pro Ctesiphonte timido sum-
missoque

missioque principio: sic item formatam Cicero-
nis manum, cum diceret, *Si quid est in me inge-
nii (judices) quod sentio quam sit exiguum, &c.*
Atque digitorum gestus tam insignis est.

C A P. X.

De Gestu pectoris, fœmoris, pedis.

IN cæteris vitia ferè notata sunt: ut pectus ac
ventrem projicere. Cadere etiam pectus
Fabio scenicum est. At fœmur ferire (quod A-
thenis primus fecisse creditur Cleon) usita-
tum: & indignatos decet, & excitat auditorem.

In pedibus status & incessus observatur. In
dextrum verò ac lævum latus vacillare, alter-
nis pedibus insistendo, ridiculū est. Supplicatio
tamen pedis, in contentionibus & incipiendis
& finiendis, est opportuna. Incessus permissus
est oratori; sed rarus, & tantum in causis publi-
cis, ubi suggestum amplum & spatiosum est: ubi
etiam multi sunt judices: proindeq; in senatu,
ubi plures; & in concione ubi longè plurimi.
Discursare tamen ineptissimum: urbanèq; Fla-
vius Virginius interrogavit de quodam suo an-
tisophista, Quot millia passuum declamasset.

ATque hæc de corporis Gestu, Oratoribus summe
necessario. O at. Perf. ¶. 10. Nam & infantes,
*Actionis dignitate, Eloquentia sepe fructum tulerunt; &
diserti, deformitate Agendi; multi infantes putati sunt.*
Quin adversus oratores, huius ipsius artificii fastidi-
olos contemptores, argumentum hinc sumptum est.

Nam

Nam cum Tullius adversus Callidium diceret ; pro argumento refutationis posuit, quod veneni sibi comparati causam tam solute egisset, tam leviter, tam olicitanter, tam sine corporis gestu. Brutus. ¶. 122. Tu Marce Callidi (inquit) nisi fingeres, sic ageres ? præsertim cum ista eloquentiâ alienorum hominum pericula defendere acerrime soleas, tuum negligeres ? ubi dolor ? ubi ardor animi, qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces & querelas solet ? nulla perturbatio animi : nulla corporis : frons non percussa : non femur : pedis (quod minimum est) nulla suppositio. Itaque tantum absuit ut inflammare nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus. Sic Tullius Callidium in ipso foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiscipulum, non satis in arte quam profiteretur attentum & consideratum, vellicavit.

Verum non omnes, quæ à Tullio & Fabio traduntur, agendi rationes, nostris conveniunt temporibus : nec si convenirent, propterea non mutari convenit : quia vulgares factæ, & omnibus notæ, contemptum potius pariunt, quam admirationem ; nec tam arriident, quam irridentur. Magistri itaque consulti, quas ex omnibus maxime probant, suis commendent discipulis : qui eas, cum fuerint adulti, aut addendo, aut minuendo, aut immutando, emendare ; atque novas, rebus ipsis & ingenio ac voci suæ congruentes, ex abundanti Quintiliani penu Lib. 11. Cap. 3. deligere possunt. Interim verò curent, ut Actio semper sit, non modò varia & decora ; sed etiam nec nimia nec affectata : Ne dum Actoris captant elegantiam, perdant viri boni & gravis auctoritatem. Nam ubicunque Ars ostentatur, ibi Veritas abesse videtur.

6 MA 50
F I N I S.

ms.

pro
m-
oi-
Tu
fer-
de-
ubi
vo-
cor-
mi-
in-
ba-
in
s in
m,

un-
us:
it :
um
ri-
uas
sci-
aut
as,
a-
ere
dit,
nec